

yitik söz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yıl: 3, Sayı: 15 Şubat-Mart 2023

Ey bizi bekleyip bekleyip hüzünlünen çağ
Bir hal olmuş bize bir hal olmuş bize

Osman Sarı

Fotoğraf: Yasın Montaş

KONUŞAN: MEHMET SOLAK

Âtuf Bedir'le Hayat-Memat
ve Edebiyat Üzerine

BÜNYAMİN K.

Tüterek

HİLMİ UÇAN

İnsan, Sanat ve Hayat
Bağlamında Sıradan Faniler

2022

KAHRAMANMARAŞ EDEBİYAT ÖDÜLLERİ SAHİPLERİNİ BULDU

SAYGI
Ödülü

**M. Uğur
Derman**

SİİR
Ödülü

**Hüseyin
Atlansoy**

ROMAN
Ödülü

**Yasemin
Karahüseyin**

DÜŞÜNCE
Ödülü

**Ömer
Türker**

ÖYKÜ
Ödülü

**Necip
Tosun**

ÇOCUK EDEBİYATI
Ödülü

**H. Salih
Zengin**

YAYIN
Ödülü

**LACİVERT DERGİ
Mustafa Akar**

yitiksöz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yıl: 3, Sayı: 15 Şubat-Mart 2023

İçindekiler

BÜNYAMİN K. Tüterek	4
KENAN ÇAĞAN Tamıkkklar Hakkında Korkunç Bir Hikaye	5
NURETTİN DURMAN Geçiyor Zaman	6
ADEM TURAN Hâfız'ın Seyir Günlüğü -13- Bu Dilsiz Duruşlar	7
YUNUS EMRE ALTUNTAŞ Erişim İzni İstiyor	8
EKREM ELMAS Cuma Kırmızısı	10
İBRAHİM GÖKBURUN Çilek Tarlası	11
İNCİ OKUMUŞ Yürüdü'n Sabah Oldu Uzakta	12
ALİ SALİ şimşire teşne	13
CAHİT KÜÇÜK Pulmoner Emboli	15
SIDDIKA ZEYNEP BOZKUŞ Gül	16
YASİN MORTAŞ Uğultular Çemberi	17
ZEYNEP KARACA Yiğilip Kalmış Sandalye	18
HİLMİ UÇAN İnsan, Sanat ve Hayat Bağlamında Sıradan Faniler	19
ÖZLEM EYLÜL ÖZ Sarmal	24
ETHEM ERDOĞAN "Hayatın Şiiri Edebiyat"tan Şiirin Hayat Oluşuna Bir Geçiş	25
EROL ÇETİN Äleme Duyarlı Bir Yürek: Ersin Nazif Gürdoğan	28
ARİF BİLGİN 8. Güzel Adam	34
MUZAFFER MUSTAFA Düşüş	36
ALİ GÖÇER Kahramanmaraş'ın Dağları	37
GÜLÇİN YAĞMUR AKBULUT Geçmişin Gölgesi	40
HASAN KEKİLKÇİ Ceviz Ağacının Başındaki Sıncap	42
AHMET ŞEVKİ ŞAKALAR Cuvaracı Burpa Kızlarının Anlatmadığıdır	45
İSMAİL KILINÇ Susuntu	48
HACI AHMET SEVGİLİ Hal	51
METİN ÇALI Bekleyiş	52
YAREN NUR ÖZEN bir küçük iz	55
EROL YILDIRIM Yılan Kurusu	56
ARİF AY Yarasını Saklayan Şehirler	62
SİNEM BOZHÖYÜK Acı Maden	64
MEHMET NARLI Ätuf Bedir: Süküt Süretinde	65
MEHMET AYCI Kara İşldak	69
SÖYLEŞEN: MEHMET SOLAK Ätuf Bedir'le Hayat-Memat ve Edebiyat Üzerine	70
MEHMET ÖZGER Şiirsel Hatıralar: Gökyüzünde Arıcık Kuşları...	75
MUSTAFA İŞİK zaman ağrısı	77
BİLAL CAN Direniş Hattında Gittikçe Azalan İnsanlar	78
YAŞAR ERCAN İnanmış Bir Batılı, Özgür Bir Doğulu: Roger Garaudy	81
ŞENER ÖKTEM Doğu ve Batı'ya "Balkon"dan Bakmak	84
ALİ ULVİ TEMEL Kartalın Kanatları Açılıyor	86
METİN KAPLAN Şiirin Çatısı Olarak Ses ve Kelime Tekrarı	91
HÜSEYİN ÜMİT YAVUZ Kırık Avaz	93
SEHER PAÇAMAN Vildan Serdar'ın Saranghae'si	94
İLKER NURİ ÖZTÜRK Şiire Rastlayan Kelebek	95
GİZEM CEVHER Esenlik Dolu O Yerde	96
ZEYNEP KARACA Kitabımız Çıkanca Ne Hissettiniz?	97
ABDULHAMİT TOKGÖZ Gün Dönümü	98
HÜSEYİN CÖMERT Kaz Ayağı	99
AHMED BENCHAGA Marakeş'in Masalcısı Halkının Ortasındaki Adam	102
AKİF DUT Boşlukta Savrulan Kelimeler	103
SÜHEYLA KARACA HANÖNÜ Halamın Koltukları	104
FURKAN DUMAN Muhsin'in Fenerleri	106
İBRAHİM ÖZGÜN Susuz Pınar	109
ZEYNEP SATI YALÇIN Tavuklu Saat	110

İKİ AYLIK SANAT, EDEBİYAT VE
DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yıl: 3, SAYI: 15
Şubat-Mart 2023
Yayın türü: Yerel Süreli

ISSN: 2718-0670

Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Hayrettin Güngör

Yazı İşleri Müdürü
Duran Doğan

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Boz

Yayın Koordinatörü
Mesut Serdar

Yayın Kurulu
Mehmet Narlı
Mehmet Özger
Selim Somuncu
Erdoğan Aydoğan
Muştafa Köneçoğlu
İnci Okumuş

Kapak Fotoğrafı
Yasin Mortaş

Tasarım
Ali Şenocak

Son Okuma
Erdoğan Aydoğan

Sosyal Medya
twitter: @yitiksoz
facebook: @yitiksozdergisi
instagram: yitiksozdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi
Azerbaycan Bulvarı, No: 25.
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

e-posta
yitiksoz@gmail.com

Baskı
Semih Ofset Matbaacılık
Sek Yayıncılık Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Büyük San. 1. Cadde No:74/1-2-3-4
İskitler/Ankara
Sertifika No: 40581

Yeni Bir Yıla ve Yeni Bir Sayıya Dair

Yeni yıla yeni bir sayıyla giriyoruz. 2023'ün ülkemiz başta olmak üzere, İslam dünyasına ve tüm insanlığa iyilik ve güzellik getirmesini temenni ediyoruz. Yazdıklarımız ve yazacaklarımız bu temenninin bir parçası.

Yaşamakta olduğumuz dünyanın, tüm insanların katkısıyla oluşan bir poetikası var. Sorumlu bir varlık olarak her insan teki, yapıp ettikleriyle bu poetik olguya şekil vermeye devam ediyor. Yitiksöz, bu poetik olguyu “yürek safında” işlemeye, büyültmeye devam ediyor ve devam edecek. Söz varsa umut da vardır çünkü.

15. sayımızda, sözü yenileyen şairlerin yanı sıra güzel öyküler; hayata, sanata ve insana dair oylumlu yazılar bulacaksınız. Yine sanat ve düşünce dünyamızın usta isimlerini tanımaya/tanıtmaya yönelik yazılar da okunmayı bekliyor olacak. Keza kitap tanıtım yazıları da...

Bu sayıdaki dosya konduğumuz şair-yazar Âtuf Bedir. Sessiz verimlilik denilen bir edayla kozasını ören bir mütevazı şairle yapılan söyleşinin ve hakkında yazılan yazıların dikkatle okunacağını düşünüyoruz.

Yitiksöz'ün dizgi aşamasında; fikir adamı, öykücü Yaşar Kaplan'ın vefat haberini büyük bir üzüntüyle aldık. Kurucusu olduğu Aylık Dergi ile ülkemizde pek çok yazarın tanınmasına vesile olan Yaşar Kaplan'a Allah'tan rahmet diliyoruz. Mekanı cennet olsun.

Daha güzel sayılarda ve baharlarda buluşmak umuduyla...

YITIKSÖZ

| BÜNYAMİN K.

Tüterek

kendi kendine konuşan tuhaf bir tren
gelir miydi şu beyaz dağ içlerinden

görüldüm gelip geçerci kör sabahlarda
seyirtip tuzdan şehirlerden
hayıf hayıf saçardı
sözlerini demir köprülerden

ne der ki ne söyleyebilir
düz ritimden öte ne bilir
ancak sisli kabirlerden geçen

söylenen bir tren ne bileyim
çele çala yol alan
savardım makas açarak
devler dururmuş önüne
dar evleri yıkarlarmış üstüne
ne diyeyim canımı sürüyen
çocuk gibi konuşan tuhaf tuhaf bir tren

hiç geldi mi beyaz dağ içlerinden

| KENAN ÇAĞAN

Tanıklıklar Hakkında Korkunç Bir Hikaye

kokuşmuş uzuvlar ormanı
kötülük anlatıları dar masallar
soğuk köşeye süpürülmüş yığınla akıntılı kalp
gerdirilmiş insan derisinde tepinen binlerce hayvan
karmaşık bir karnavalda insanı kusuyor

böyle bitse iyi

ama yeniden giydirilmiş derisiyle tekrarlar... tekrarlar...

olmaktan kaçınsak bulunmasak bu bunaltıcı rüzgarda
kanımız güneşte kurumasa
el ele tutuşsak ve gökyüzü bir pencere gibi açılrsa
binlerce delil ağsa üzerimize binlerce ikna edilmişlik
karlar altında bir vadiye düşse kalbimiz
ormanın sesine ulansa bütün ürkmüş sessizliğimiz

sular çekildiğinde çokça duygu çökeltisi
bir uçtan mazi yürüse bir uçtan sen
uzaklaşarak yakınlaşan ölümün kucağına

| NURETTİN DURMAN

Geçiyor Zaman

Ey kelime işçisi ey yaman çelişki
Sessizliğin içindeki sesin ahengi
Bildiğin bilmediğin ne kadar şey
Iskalasa da akıp geçiyor zaman.

Ey kelime işçisi taştan topraktan
Simyası silinmiş altın renginden
Harf rakam ve kurşun kaleminden
Artıyor ne varsa geçiyor zaman.

Ekin mi kültür mü hars mı irfan mı
Dağ yolundan akan soğuk pınar mı
Bir harfin sonrası arkası var mı
İzini sürdükçe geçiyor zaman.

Elbet bir zarafet bir imge lazım
Hayatın sesini harfinden aldım
Uzaktan yakından haberin ise
Harfi harfine geçiyor zaman.

| ADEM TURAN

Hâfız'ın Seyir Günlüğü -13-

Bu Dilsiz Duruşlar

*Şu gam düşkünü gözüme gece gündüz uyku girmiyor
Yeter artık ayrılığın hastalığında ağlıyorum mum gibi
-Hâfız-*

a.

Biz şimdi bu noktada duralım Hâce, yaşamakla var olmanın tam ortasında, tutulmuş
soluklarla
Çoğalıp derûnumuzda bir güzel, aşk için erimeye gidelim sevgilimizin kapısına, mum
gibi

Bu meyhane kapısında bu dilsiz duruşlar yok mu ah! Ve bir de tertemiz tapınmalar
Alıp götürsün o yalın sabahlara bizi; genişlesin ömrümüz ve sıçrayıp çıkalım buradan
daha da ötelere!

b.

Şimdi şu perdeleri çekip upuzun kaybolmalara ne dersin Hâfız, dünya yolculuğunu
unutup aynalarda yaşamaya?
Yağmurlara ve koşan taylara bakıp da yapalım bunu; yüzlerimiz ellerimizde olarak,
hayret kapısındaki otuz kuş gibi

Yoklukla aramızda ince bir çizgi kalsın yine de ve kulak verelim içimizdeki suyun
sesine yol boyunca
Bitsin artık bu amansız ayrılıklar: uçsuz bucaksız denizlere doğru, gece gündüz hiç
durmadan

Biz şimdi bu noktada duralım Hâce, yaşamakla var olmanın tam ortasında

| YUNUS EMRE ALTUNTAŞ

Erişim İzni İstiyor

O göğü sana yakıştırmıştım
kuşan O uçları hengâmeden bitap
semeresi uç darı ömrü boyunca

*olmadı diyemedim O son haberin acısını dilim düğümlendi göğsümün
üstünde kazanlar etimi kemiğime bağlayan kelimeler eridi sürdü bedeni-
mi boşaldı salon bir düğün sonrası tenhalığı dağınk masalar bir başına
elleri arasında O adam nefesini sayıyor şimdi parmak ucuyla*

sadeliğine sığınan ellerimde O kahverengi
döneniyor gidişinden habersiz sanki kitabın
O sayfasında kaldım aynadaki O son bakış

andreas baader O bombanın sırtında ulrike meinhof'u arıyor
milena halen dalgın kafka yorgunluğunda
bize birşeyler anlatıyor O çağın histerik halleri
sartre varilin tepesinde bağırıyor *cezayir'e özgürlük!*
bana özgürlük sana özgürlük insana
atay'ın kıskandığı selim işte burada
bir de ece var ah gözümün serinliği
hiç binmeyecektin O faytona bir kedi bakışsız
kara kapkara hem havada hem karada

O göğü sana yakıştırmıştım O maviyi sükûnete itiraz eden
 O wagner hallerini O bitimsiz korku ve titreme
 ve durup düşünüyorum nietzsche ne yapardı
 kız kardeşi elisabeth olmasa ya rimbaud
 O dua silüeti Isabella marsilya'da hani O kangren
 çıkmazlar arasında hepsi insan hepsi varoluş
 hepsi O göğün sağnak haberleri

şimdi ne gereği var bunca 20. yüzyıl
 çakırkef hurdalıklar arasında çöl yelpazesi
 O çağın öğürdüğüdür şimdiki öğüttüğüdür insan
 her şeyin en başa döndüğü O devran O âdem masalı
 ufukta nuh da yok ibrahim de heyhat
 dağı erittiler ve zülkarneyn O mezarından
 ellerinin arasına aldı başını her yer şimdi
 düğün tenhalığı

O göğü sana yakıştırmıştım diyemedim
 kuşan O uçları hengâmeden bitap
 semeresi üç darı ömrü boyunca

{ }

| EKREM ELMAS

Cuma Kırmızısı

İnsanları tanıdım ve delirmedim Allah'ım
Sıktımsa da dişimi, yumruğumu
İstedğim kırmızıdan başlamayı seçtim
Sana çıksın diye yollar

Muhabbet mümkündü dostça yaşasalardı
Dünyalık bir şeyleri tercih ettiler
Ben de dilimi tuttum yolumu yürüdüm
Sana açılsın diye kapılar

Tanımasam duyar mıydım bilmem
Zamandaki müziği
Çok değil sadece bir dilek diledim
Sana baksın diye gözler

| İBRAHİM GÖKBURUN

Çilek Tarlası

Mutluluk, şimdi yağmur duasında
Tepeden tırnağa ıslanan ağaçlara
Yeşil buğday başaklarına gelinciklere
Bahkların gözlerine, güneşe benziyor
Mutluluk, portakal bahçelerinde

Kuşların ve balıkçıların buluştuğu yerde
Ağaçlara ve sazlıklara
Yuva kurmuş pelikanlara benziyor mutluluk
Uzak ülkelere, sıcak iklimlere, kutuplara
Bir bahanesini bulup gelen dostlara

Gitmek için kıvrılan ırmaklara benziyor mutluluk
Büyüme için sabırsızlanan çocuklara
Hiç acelesi olmayan bulutlara
Budanmış hayat ağacına benziyor hazıranda
Mutluluk sararmak için sızlanıyor

Sabır sızlanıyor buğday başakları
Yıkılmış zeytin ağaçları
Orman yangınları, kurutulmuş sazlıklar
İrademi kırma benim ya rabbelalemin
Çilek toplamaya yüzüm kalmadı benim

I İNCİ OKUMUŞ

Yürüdün Sabah Oldu Uzakta

Zehirli hayatın bal tadıydı gülüşün
Rüzgârlar senin tarafından esti
Gökkuşağında bir zambaktı öpüşün
Baharlı dudaklarından nice şiirler geçti

Yürüdün sabah oldu uzakta
Güneşin diline düştü ışıklı şarkılar
Yunus okuyan bir geceydi sesin
Uyandı gözleri sende kamaşan yıldızlar

Geldi ateşle suyun birlikte yandığı an
İpini mavilerde çözdü münzevi kıyılar
Suyun toprağa sürgün olduğu zaman
Göğü kucakladı seninle müşfik dağlar

Sana açarken güzelleşti çiçekler
Yüzün susuzluğu yeşerten bir serin çöl
Dili tutuldu bir ara yağmurların
Adın gölgeleri uyandıran bir derin göl

Kuşlar mavi göğe dayadı başını
Mevsimlerin şakağında ağardı zaman
Aynalar küsmedi henüz yüzüme
Sen güzelliklerle koşup geldiğin an

İmalı akan bir ay şadırvanıdır şimdi gece
Seni sorar hüzne söz açıp tenhalardan
Kıyısına kırılmış bir nehir gibi dargın
Senden evvel sesin gelir uzaklardan

| ALİ SALİ

şimşire teşne

vereceği zaman hediye
işmar eder çeler gönlünü
sabah yıldızıyla
tarlalara çeker seni ayak parmakları nerede
nereye çakılı tarladaki toprakta

1

bacağını kaptırdığında kapanına kuş
figanı yükselir göğe
bukağınların sıkıştırmasıyla
hissettiğinde yakalandığını
oluşur acı
beyhude yere çırpınır

toprağa çakılı kalmanın dehşetidir
figanı büyüten ellerin nerede
nerede olduğunu parmaklarının
ayağının ve tırnaklarının ararken

kapana kırmazsan dağın doruğuna
bakarsın ihtimal sulara karşı yol alırsın
belki nehrin kaynağına
köpüklerle süslenmiş kaynağına nehrin

daldır saçlarını hem aynı anda bedenini
nehir temizler belki bedenini ve suçlarını

2

şafağı çağırın ve semadan en son ayrılan
hizmet eden göklere
göklere zikreden
yıldızla hürmetini sunmanın
vaktidir
dilin sessiz kalır ihtimal sesin
söylemeye gayret edilen kelimeleri
izlemeye mecal bulamaz sesin

denizin homurtularını soğuran
kayalardan başka refikin olmaz belki
martılara öfkelenmenin sırası değil
sırası değil başka kuşlara acı çektirmenin

kemiklerini ele geçirmesinden endişe
şimşire benzer solgunluğa teşnedir yüzün
yüzün ıslanır sen sanırsın deniz köpüğüdür
yapışan yüzüne gözyaşlarını çoğaltan
yakınma dolu hıçkırıklarıdır oysa

| CAHİT KÜÇÜK

Pulmoner Emboli

O susuz yaz
dişsiz ve kurak
mecali muğlak, dikişsiz kelimelerinin
dallarında salınıyor dalları
dal dal titriyor sandalları
dalgasız köpüksüz kıyıları

Bugün o
bir külçe bir koli
dağ gibi *melankoli*
önümde titreyen pulmoner emboli

dökümlü nefesiyle küskün
dağlarıyla ayrı etleriyle sökün
vurun gövdesine alın ellerinden
ne varsa dallarından dökün

Sessizlik ıslak,
cıt yok gölgeleriyle ölüme yakın
değdiren nefesini bir cana bakın
günler ölür kahrından yıldızların
yıldızları dağılır rüzgarından alın,
onu soluksuz/sonsuz kendinde bırakın

| SİDDİKA ZEYNEP BOZKUŞ

Gül

Seni yağmak günün bu alazında
Islak sokak ve yüzünde şamar şamar otomobil sesleri giderek...
Sayıyor çocuk, pencereden ekabiri, tekerlekler ve renklerden en boncuk maviyi
Rampa inmek incitiyor dizleri, nazlı boynunda kuğulanıverip inci gerdanlık bu değer
Dizler ki alıngandır ve dirsekler ve bilekleri susmanın meğer tutulan
Müezzin yorgun şehrin kulağına üflerken sabahı
Ne buyurgandır yarın ve insan ne yağmurlu bir mevsim,
ezan ne kırmızı bir çiçek...

I YASİN MORTAŞ

Uğultular Çemberi

uğultu ki
dirençli bir sirkülasyon içimde

tek kişilik bir vakte siner o uğultu
kuytuda durur/sıkılmadan
iyi yanımı çalar/ boşluktur oysa
gelip sarar dört bir yanını kemiğimin

etimde
saklı kalan uğunmayı çoğaltır o dağdağalı rüzgar
ölüm yankısıyla çıldırtır evleri /sessiz bırakır iyi döngüyü
ah ağırlı dönemecin çürük dişi yalnızlık
ağzımda çiğnenmemiş bir çiğlik

o çember
devindikçe aşk çarkının içinde
kalbimin çınlayan dağları susar
bir anaför karanlığı /uykusuzluk ve delilik
karmakarışık bir gün gibi uzar uzaklara
ah ayıklayamam sevgilinin sesini içimde

vınlar hayat/ uçurum çeker ceketimin ucundan
döner bulur beni o kıskırtılmış bumerang
sırtımda bir gürültü ağrısı /klaksonlar
bir yaşamak kaşıntısı/ a'dan z'ye jenerasyonlar
sıkışır kalır ruhta söz eğimleri
acı sözler bazen merhemi olur hayatın

döner aklım ve bir de dünya
döner başımda bulutlu eksen
güneş karanlığa batıp çıkar ki o kıyamet
yüzüme bir çocuk imdadı düşer /o da kıyamet
ah çok kuş yağmuru ısmarladım kanatlarıma
çırpındıkça katılaştı çamurlu dünya

uğultulu bir çember içindeyim
ateşler döner aklımda

kalbimde dönmesin Allah'ım

| ZEYNEP KARACA

Yığılıp Kalmış Sandalye

Bahçeye yalnızca baharın geldiği bahçeye
Bir sandalye koymuşlar
Masa yok, unutulmuş değil istenmemiş
Otların ve çiçeklerin içinde
Gelmiş, geçmiş, gelecek gibi bir sandalye
Kediler var sütün tadını yalnız anneden bilen
Horoz ve tavuk var civcivler yok
Mutlu aile diyemeyiz
Kiraz, incir ve çam ağacı arasında
Bir yerde sandalye
Tutunacak bir el yok üzerinde
Keyifle üst üste atılmış bir bacak
Anne yok baba yok sevgili yok
Mutsuzluktan kalma bir bekleyiş gibi
Sandalye
Şimdi uzanıyorum ona pencereden
Kuruluyorum üzerine keyiflice de bir
Hayal kuruyorum
Ağlıyor sandalye
Çünkü hiç denk gelmemiş
Kendisi hakkında bir söyleye
Olacak düş ya bu ayağı değil kalbi kırık
Kış gelmiş oturmuş kollarına soğuk
Güneş gelmiş kavurmuş derisini sıcak
Şaşkın biraz sandalye ilk defa bir baharda
Bir hayalle avunmuş
En yakın dostu salıncağa şöyle fısıldamış
Sallanıp duran biri neden oturmayı seçmiş
.....

| HİLMİ UÇAN

İnsan, Sanat ve Hayat Bağlamında Sıradan Faniler

Batı dünyası, sanayi devrimi sonrası, kilisenin zorbalığından kurtulmak istiyordu. Bu amaçla her olgu ve olayda gözün gördüğü, salt aklın kabul ettiği kesinlikler aradı. Böyle bir düşünceyle pozitivism ve rasyonalizm insanlığın yeni kilisesi hâline geldi. Kurtuluş için bilim, bilimsellik ortaya atılarak yeni bir zorbalık icat edildi. Bilimsel çalışmalara göre... diye söze başlayıp yeni fetvalar üretildi. Marx'ın, Adam Smith'in, Calvin'in, Luther'in... söyledikleri de bilimsel gerçeklikler denilerek insanlığa sunuldu, kabul ettirildi. Bilim doğruya bir işaret koymuşsa, yapılan bir eylem para getiriyor ve bir hazza hizmet ediyorsa, orada ahlakın ve metafiziğin bir yerinin olmadığı düşünülürdü. Sonuçta modern insan Tanrı'yı yeryüzünden kovdu. Modernite ahlaka olan ilgi ve güveni dağdı. Artık ahlak para etmez oldu. Ne var ki tarihin tozlu raflarının bilimsel denilen savlarla dolu olduğu gözden kaçırıldı.

Bilimsel çalışmalar, nesnel ölçümler yapabilir. Sözelimi kömürün hangi elementlerden oluştuğunu laboratuvar ortamında ortaya koyabilir; eliyle tuttuğu, gözüyle gördüğü inceleme nesnesini metre ile ölçebilir, kilogram ile tartabilir. Bu tür tespitler ince bir duyarlılığın değil, dikkatli bir ayırıştırmanın somut sonucudur. Zekâ da ölçülebilir belki. Ne var ki inceliği, ince bir ruhu, zarafeti, nezaketi, duyarlılıkları,

duyguları, aşkı, imanı, merhameti ölçmek ve değerlendirmek, açıklayabilmek pek de kolay değildir. Belki de bunun bir sancısı olarak, İngiliz edebiyat kuramcısı T. Eagleton *bilimsel gerçeğin hakikatin tek göstergesi olduğunu düşünerek fazlaca yaygara kopardık* diyerek hüznüldü. Biz de kabul edelim ki bilimsellik gereğinden fazla abartıldı. 21. yüzyılın başlarında, bilimsellik iddialarıyla *hurstan* doğan kapitalizm, *hasetten* doğan sosyalizm iflas etti. Bilim, hakikatin yerini tutamadı, alamadı. İnsanlık yeni bir arayış içine girdi.

İnsanın ikinci boyutunu, duygusal yanını, inancını, nesnel olanın perde arkasını, eşyanın hakikatini görebilenler bilge kişiler ve gerçek sanatçılardır. Sanatın, bilgeliğin, imanın ortaya koyduğu gerçeklik, okunarak elde edilen bir bilgiden çok keşfedilen, yürekte hissedilen bir gerçekliktir. Bilgelik görünmeyeni, başkasının göremediğini *ıçten* görebilmektir. İnsanın sükût hâlinde keşfettiği gerçeklikler, somut gerçekliklerden daha değerli gerçekliklerdir. İmam-ı Suyuti, *Sükûtun Zarafeti*'ni yazdı. Nazar, çıplak gözle görmektir; basiret ise *ıçgörüdür*, kalbin amelidir, içeriden hakikati kavramaktır. Batı dünyası sadece dış dünyadaki gerçekliği, hazzı gözledi, varoluşu doğru açıklayamadı, vahşileşti. Ardından da dünyayı sömürdü. Ne var ki bu gerçeklik üzerinde namusluca düşünen, Batı'yı içeriden eleştiren aydınlar da oldu.

A. Schopenhauer, *Seçkinlik ve Sıradanlık Üzerine* adlı kitabında *Sıradan İnsan*; J. Carey de Schopenhauer'den ödünç alarak, *Sanat Neye Yarar?* adlı kitabında *Sıradan Fani* kavramları üzerinde düşünüyorlar. A. Schopenhauer, kafalarını sadece bellerinin hizmetinde kullanan milyonlarca insan olduğunu söyledikten sonra, “hayır! Kafa, bunun için kullanılmayacak kadar değerlidir” diyor. Schopenhauer *sıradan faniyi* de ufku ya da odak noktası cinsel organı ile sınırlı olan ve kör bir şekilde çabalayıp duran insan olarak tanımlıyor.

Sıradan Faninin bilgisi, olgucu ve gerekirci (pozitivist/determinist) bir bilgidir, zaman ve mekânla sınırlıdır, somuttur. Bu insan eşyayı, varlığı bedenden, hazdan, kendi çıkarından bağımsız olarak düşünemez. İçsel bir zenginliği, içsel bir bilgisi ve keşfi de yoktur onun. İhtiyaçlarının, arzu nesnelere, bedeninin kölesidir bu insan. Zaviye/inziva, köşeye çekilme, yalnızlık, yalnızlaşma, itikâf, çile, erbain, olgunlaşma... kavramları bu insana uygun düşen kavramlar değildir. Kısa süre de olsa yalnız kalamaz bu insan, köşeye çekilemez, yalnızlığa katlanamaz, somut görüntülerin, kitlesel akıntıların esiridir; hakikati, içsel olanı göremez, sezemez. Yine bu insanın varoluşunu, yaşamını sorgulayacak bir vakti de yoktur. Günü, günceli, herkesi, şimdiki zamanı yaşar sadece. Güncel olanı ilim ve hakikat zanneder. Özgün, keşif sonucu elde ettiği bir düşüncesi, ulaştığı bir bilgisi de yoktur bu *Sıradan Faninin*. Mutluluğu hazda, şanda, şöhrette, cinsellikte, çıkar ve yararda arar. Akli beden, ruhu şehvetin, tenin, nefsin emrindedir.

Sıradan Fani kavramı ile ilgili benzer bir yaklaşım Platon'da da görülür. *Phaidon* adlı yapıtında Platon, *bedenin*, tensel arzuların

hakikati kavramının önünde büyük bir engel olduğunu dile getirir. Sokrates'in ağzından da ruhu arıtmak demenin, ne kadar mümkün olursa o kadar, onu tenden ayırmak, onu kendisiyle baş başa yaşamaya alıştırmak demek olduğunu söyler. *Sıradan Fani*, salt aklın, hazzın ve nefsinin esiri olan kişidir.

Sanatçının bir keşfin sonucu olan sezgisi ve bilgisi, bilgece bir bakış ancak insanı heyecanlandırabilir, kalbinden yakalayabilir, tenin/bedenin zorbalığından kurtarabilir. Tıp literatüründe *Stendhal Sendromu/Floransa Sendromu* denilen bir kavram, bir tür hastalık var. Bu sendrom, *güzel ve güzellik* karşısında insanın kendinden geçme hâli, bir tür sanat zehirlenmesidir. Güzel bir sanat eseri karşısında duyulan heyecana, kalp çarpıntısına *Stendhal Sendromu* deniliyor. Stendhal, Floransa'da Santa Croce bazilikasına gider. Binanın içindedir. Hayran hayran kiliseyi seyrederken kendinden geçer. Kendini hasta hissetmeye başlar. Bu güzelliğin içinde *kaybolduğunu*, güzelliği yakından *gördüğünü*, güzelliğe *dokunduğunu* dile getirir. Bu hâl, heyecanın zirve yaptığı noktadır. Stendhal bu ruhsal durumu şöyle betimler: “Santa Croce'dan dışarı çıkarken kalbim hızlı bir şekilde çarpıyordu. Bende hayat bitmişti. Yürürken yere yuvarlanıp gitmekten korktum”¹. Sanatsal ürün/içsel keşif, rasyonel aklın ürettiği sıradan bir ürün değildir. Sanat ürünü, insanı hayrette bırakan, kalpten doğan bir çalışmanın sonucudur. Değiş yerindeyse akıl dışı, sıra dışı bir üründür. Denize bakan, denizdeki kırmızı bayrağı gören sıradan bir fani sadece mavi bir uzamı, kırmızı bir bayrağı, bir tehlikenin varlığını görür. Bilge insan ve sanatçı ise denizdeki ufuk ve sonsuzlukla birlikte Yaratıcı'nın büyüklüğünü, gücünü görür, içinde yaşar ve dile getirir.

¹ Stendhal, www.ma-toscana.com/art-tuscan-le-syndrom-de-stendhal 09.12.2022.

İnsan estetik nesnenin saf şeklini, niteliğini başka bir deyişle Platon'un ideasını, hakkı, hakikati, nesnenin hakiki şeklini tenden ayrıldıktan, tenin, nefsin terbiyesinden sonra görebilecektir. Ne var ki bu müstesna başarı herkese nasip olmaz. Bu başarıya *Sıradan Faniler* ulaşamaz. Bu başarıya ulaşmak için özel yeteneklere sahip olmak ve emek gerekecektir.

Sanayi devrimi öncesinde bir kavram olarak *sanat*, estetiği karşılayan bir kavram yoktur. Bunun yerine *Zanaat* kavramı daha çok kullanılan bir kavramdır ve birçok çeşidi vardır. Estetik terimi ilk olarak 1750'li yıllarda kullanılmıştır. Estetik, güzellik duygusuyla ilgili olan demektir. Etik ahlak üzerine, estetik de güzellik duygusu üzerine, sanat üzerine düşünce üreten bir çalışma alanıdır. Zanaatta öncelikli amaç yarardır. Zanaat, günlük işlerde, iyi ürünü, iyi hasadı garantiye almak, yapılan işi kolaylaştırmakla yakından ilgilidir. Başka bir deyişle, zanaat güncel yaşamdan ve yarardan ayrılmaz. Zanaat, daha çok pragmatiktir, ama içinde sanatsal öğeler de barındırabilir. Sanat ise günceli de açıklayabilir ama güncel kaygılardan bağımsızdır, güzeli, bilgeliği arar. Sanat sözcüğünün kökeninde *yapmak* eylemi vardır. Sâni', Allah'ın bir diğer ismidir ve *yapan, yaratan; ortaya özgün bir ürün koyan* demektir.

Bu bağlamda, modern yaşam özgün değildir, yapmacıktır, kopyadır. *Android*, insansı, insana benzeyen, ama insan olmayan, insan gibi iş gören anlamında kullanılan bir sözcüktür. *Android*, bir kopyalama, bir kopya olma durumudur. İnsanlık hep birörnektir, bir kopyadır. Bu da bir kimliksizliktir. Ortada bir insan yoktur, ama insana benzer, insanın yaptığı işi gören nesnelere vardır. Sözcüğümlü telefon, insan gibi iş görür. Neler özgün?

Otomobil, mobilyalar, giysiler, yediklerimiz, içtiklerimiz, mimari, müzik, edebiyat... Bunlar sorgulanabilecek alanlardır. Bu *android/insansı* dünyanın önerdiklerini yaşayanlar, gösteriş için popüler kültürle sunulanı tüketenler, kendisinin değil başkasının kurduğu ve kurallarını belirlediği küresel köyün sakinleri ve tüketicileridir. Bu sanal dünyada, insan ancak tüketikçe mutlu olmaktadır.

Mal ve meta insanın meylettiği, eğilim gösterdiği, karşısında eğildiği, büküldüğü, bu dünyada yararlandığı, keyfini sürdüğü nesnelere. Çağdaş dünyada estetik üretim de mal ve meta üretimiyle bütünleşmiştir. Estetik de mal ve meta üretiminde kullanılan bir araca dönüşmüştür. Bunun en çarpıcı örneği reklamlardır. Bir gül, bir karanfil, bir kardelen bir çıkara hizmet ediyorsa, ancak o zaman hakkında konuşulmaya değer bir nesne hâline gelebiliyor. Çağımıza egemen olan kiplikler, istemek ve sahip olmak kiplikleridir. Bu iki kipliğin sonucu olan anamalcılık, ihtiyaçlar sınırsızdır sloganyla eksiksiz, pürüzsüz, sadece üretim ve tüketimi hedefleyen vahşi bir dünya önerir. Böyle bir dünyayı da önemli ve önemsiz olanın, ahlak ve tutarlılığın, sıradan ve kalıcı olanın ayırımında olmayan sıradan faniler kurar. 22-25'li yaşlara kadar gençler yüzbinlerle ifade edilebilecek sayıda reklama maruz kalıyor. Gösteri/gösteriş kültürünün ürettiği bu reklamlar izleyiciye bir yaşam becerisi, kendisi olma, özgün bir ürün ortaya koyma yeteneği kazandırmıyor. Tersine, seslendiği kitleye nelerden yoksun olduklarını söylüyor, görkemli, gösterişli, pürüzsüz bir yaşam için elde etmeleri gereken nesnelere gösteriyor, öneriyor. Dahası izleyicilerini, bu nesnelere sahip olmaksızın mutlu olunamayacağına inandırıyor. Görüntülerle insanların duy-

guları veya mal varlıkları sömürülüyor. Bu reklamlarda en çok kullanılan da bedendir, pornografik görüntülerdir, cinselliktir, beden, tenin arzularıdır.

Sanatın, ticaretin cinsel uyarılma fikrini kovması gerekir. Sanat bir ticaret metali değildir. Tüccar alıp satan, para kazanan kişidir. Tüccarın neler alıp sattığını, neden alıp satıp kazanç elde ettiğini bilmesi gerekir. Sanatçı, bilge kişi de sıradan bir tüccar değildir, alıp satmaz. Sanatçı çok para kazanmak gibi bir amaçla bir ürün ortaya koymaz. Gerçek sanatçı popülist değildir, tezgâha gelmez, gösteriş yapmaz, şöhret peşinde koşmaz. Hakikati, eşyanın özgün hâlini arar, keşfeder, sunar. Sanatın, yazımsal ürünün amacı yine kendine dönüktür. Sanat ürünü, bireysel bir çabayla yapılan bir hakikat araştırmasıdır. Bu nedenle estetik bir ürünün değeri de rakamlarla belirlenemez.

Bilge kişiler, arif insanlar, sanatçılar, güzelliğin, estetiğin yaratıcıları *Sıradan Famillere* benzemez, sıradan insanlar değildirler, özel insanlardır. Batı dünyasından Kant bu insanlara *dahiler* der. Ona göre sadece sanatçılarda bir deha vardır. Bilim insanları, Newton gibi, son derece zeki olsalar bile, *dahi* adını hak etmezler. Çünkü onlar sadece kuralları takip ederler. Sanatsal dehalar ise öğrenilemeyen ve açıklanamayan bir yolla güzel olanı, söylenemeyeni, yeniyi keşfederler ve insanlığa sunarlar. Bilim, kanıtlanmanın, somut olanın, sanat/irfan ise güzel olanın, hakikatin peşindedir. Sanata, inanca yer açmak için yerine göre somut bilgiyi inkâr etmek gerekir. Başka bir deyişle bilimsel iman, bilimsel sanat, bilimsel aşk, bilimsel merhamet... olmaz. İman, sanat, aşk bilimle açıklanamaz. İnsan inanır, insan

sever, nefret eder. İnsanın uğrunda ölebileceği soyut değerleri vardır. Sanat/sanatçı, inançla, içsel keşifle yakaladığı hakikati ispat etmeye de çalışmaz, ispat etmeye ihtiyaç duymaz. Çünkü gerçek somuttur, hakikat ve sanat ise soyuttur, öznelidir. Yüzeyle, yüzeysel olana takılıp kalmaz. Sanat bilimden daha derindir ve bilimin göremediği hakikatleri açığa çıkarır. *Arif* tanıyan; *âlim* ise bilen demektir. *Tanımak*, *bilmekten* daha derin anlamları olan bir eylemdir.

Gerçek sanatçı bedensel iştahların, şehvetin üstünde bir konumdan insanlığa seslenir. Bu nedenledir ki sanat eseri de herkesin bildiği, sıradan bir dille konuşmaz. Sanatın dili, dilbilgisini aşan bir üst dildir. Sanat eserinde Karacaahmet sadece bir mezarlık değildir, ağlar; Beyoğlu tepinir. Leyla ve Mecnun yeryüzüne bu dünyadan değil cennetten bakar. Sanatçının gözünde insandaki kalp sadece bir et parçası, insan da sadece seksen, doksan kilogramdan oluşan anatomik bir varlık değildir. Kalp, düşünür, üzülür, ağlar. Kalp, yürektir, yüreğin bir kavı vardır, tutuşur, yanar. H. G. Gadamer de İslam medeniyetinin irfan anlayışından bağımsız olarak salt sanatın niteliği ile ilgili şöyle der: “Sanat eserinin dünyası (...) aslında bütünüyle dönüşüm geçirmiş bir dünyadır. Bu dünya içinde herkes şeylerin nasıl tam da oldukları gibi olduklarını kavrar. (...) Sanat, gerçekliği, kendi hakikatine yükselten şey”dir².

Sanat, irfan penceresinden bakarak, eşyanın niteliğini görme, hakikati kavrama çabasıdır.

Estetik ve ahlak konularında insanın tarafsız olma olasılığı yoktur. Sözelimi çocuk fuhşuna, zinaya, erkekle erkeğin evliliğine,

² H.G.Gadamer, *Hakikat ve Yöntem (C.I)*, Paradigma Yay. İstanbul, 2008, s.158.

köleliğe, Batılılar veya Doğulular gibi, başkaları gibi giyinmeye... izin verilip verilme-yeceği gibi konularda tarafsız olunamaz. Belli ahlaki yaptırımları olan dinin, bir inanç sisteminin izin verdiği/yasakladığı alanlarda nötr bir insan düşünülemez. Kabul eder veya karşı çıkar. İnsan etik, estetik, ahlaki, ideolojik seçimleriyle, toplam olarak söylersek bir uygarlık seçimiyle hayatı belli bir şekilde sokar. Her uygarlık kendi içeriğiyle bir biçim, bir yaşam, bir düzen önerir. Bu yaşam da yaşanılır veya çekilmez bir ortam üretebilir.

Şunun da görülmesi gerekir: Tanrı'ya olan inanç yaşamın dışına konulursa, ahlaki sorular/sorunlar gibi estetik sorular/sorunlar da bitimsiz bir tartışmanın konusu hâline gelecektir. Sorun çözebilmek için, bir olayın sonuçlarından önce nedenlerini görmeye çalışmak, *parçadan* değil *bütünden* hareket etmek, *bütünü* görmek daha kalıcı bir çare olsa gerektir. *Sıradan Fani*, kendine sunulan dünya ve bu dünyanın olanaklarıyla düşünen insandır. Bu insan yüzeysel olanla ilgilenir, tikel olandan hareket eder, *parçadan* hareketle söz üretir, tümel olanı görmez. Bu insan *aşkın* olanı, olması gerekeni gözleyen, özleyen, arayan bir insan değildir. Bu insanlar sıradandırlar. Bunlardan yaşanan sorunlara bir çözüm üretmeleri de beklenemez.

Batı uygarlığının penceresinden bakıldığında dünya bir haz mekânıdır sadece. İslam uygarlığı ise dünyayı bir oyun ve eğlence uzamı olarak görür. İçinde yaşanan dünya hakikat değildir, mecazdır, eğretidir, bir *parçadır*, fanidir, geçicidir. Notalar kıymetlidir. Ne var ki notalar, bütün içinde bir besteye dönüşürse o zaman bir anlam kazanır. J. P. Sartre bütün sanat dallarının bir sorumluluğu olduğunu düşünür. Sartre'a

göre sanat başıboş bir köpek gibi davranamaz. Ona göre bütün sanat dallarının yüce bir düşünceye bağlı, bağımlı olması, topluma angaje olması gerekir. Sartre için sanat, var olduğunun bilincine varmak, Marksist bir ideolojiyi doğrulamaktır. İslam sanatında ise bu bağlılık ve bağımlılık Allah'a, O'nun elçisine olan bağlılık ve bağımlılıktır.

Bedensel hastalıkları bir dereceye kadar tedavi etmek mümkündür. Ama akılla, akıl yürütmekle, düşünme yöntemi ile ilgili hastalıkları tedavi etmek çok daha zordur. Fiziksel bir hastalığın nedeni üzerinde konuşulabilir. Akıl hastalıklarında ise bir ölçüt, bir kural yoktur. Akıl kullanmak için kullanılması gereken araç, yine insanın kendi aklıdır. Ne var ki salt bu akla da güvenilmez. Bu akıl insana kendi çıkarı çerçevesinde düşünmeyi de önerebilir. Düşünme biçimi yanlışsa doğru bir noktaya ulaşmak neredeyse imkânsızdır.

Batı uygarlığı insana kendini sevmesini önerir, öğretir. F. Bacon, *Denemeler* adlı kitabında, *Öç Üstüne* adlı denemesinde, bir insan kendini başkasından daha çok seviyor diye ona kızmamak gerekir diyor. Çünkü onun önerdiği insanda ben demek, çıkarımı bilmek esastır. İslam uygarlığında ise kendin için istediğini kardeşin için de istemedikçe hakiki mümin olamazsın ilkesi genel ve temel bir kuraldır. Sadece kendini seven bencil insan sıradanlaşır, başkasını, *aşkın/yüce* olanı göremez.

Her uygarlık kendi dinamiklerinden hareketle düşünce üretir. Uygarlık bir bütündür. Pantolonla şark minderinde oturulmaz. Bir başkasına haksızlık yaparak onun elinden bir nesneyi alırsanız onun sizden nefret etmesine şaşıramazsınız.

Flaubert'i Flaubert, Sartre'ı Sartre, Bacon'ı Bacon, Nabi'yi Nabi... yapan bu uygarlıkların kendi iç dinamikleridir. Her uygarlık kendi insanını üretir. Güzel insan Sezai Karakoç'un deyişle söylesek, güzel ipeği yetiştiren dutluklar gerekir. Bu dut ağaçları yok edilirse pazar yeri sentetik, yapma ipeklerle dolacaktır.

Sınırlı Fanilerin ne kendine katabileceği ne de insanlığa kazandırabileceği bir artı değer vardır. *Sıradan Faninin* kendine ve insanlığa sunacağı kalıcı bir mirası yoktur. O bir köstebek körlüğü ile dolaşır. Bedenine bağlıdır, bedeni onu nereye götürürse oraya gider. Bu peçeli, pençeli varlık meşru veya değil, emellerine kavuşmak için toprağı yarar, yırtar, tırmalar, yararsız kazılar yapar, yeryüzünü oyar, tarlayı kırma uğratur, kök bırakmaz zeminde, doğaya zarar verir, geçer gider. Gogol'ün *Ölü Canlar*'ındaki Çiçikov da *sıradan bir fanidir*, sadece kendini düşünür, onun için sadece bu dünya vardır. Hedefinde ölü canları satarak elde etmeye çalıştığı bir servet, sadece haz almaya çalıştığı bir yaşam vardır.

Karşılaşturmalar yapabilmek, alternatif kişileri ve düşünceleri görebilmek hakikati kavramanın ilk basamağıdır. Karşılaştırma yapabilmek için de karşılaştırılacak olan nesnelere, kavramları, uygarlıkların düşünsel temellerini tanımak ve bir tercih yapmak gerekir. Düşünme yeteneği olan, öleceğini bilen tek varlık insandır. İnsanın ilk çıkış noktası emelini hakkın katında şeref kazanmaya bağlamak olmalıdır. İlim, irfan, sanat insanda kalandır. Yoldan çıkmamak, şarampole düşmemek için düşünce dünyamızın da tipi kazıkları, ilkeleri olmalıdır.

Bizde kalan, bizden kalacak olan nedir?

| ÖZLEM EYLÜL ÖZ

Sarmal

Senin biganeliğin burada durur en çok
"bu da burada dursun" dediğinde
Karışır kelimeler fotoğrafların yalnızlığına
Uzaklık sallanır zaman sarkacında

Senin sararan yaprakların ne çok
Hüzün yumağı olur burada
Her bahar yeni bir kıyamet olur sanki
Aşkın dirilişi çiçekli dallardan okunur

Senin sinir uçlarında dağlanır zaman
Saçları bütün ayrılıklara dağılmış özlemin
Kala kalırım yenik baharında senin
Savurganlığa gelmeyesin diye hayatın kışlarına

| ETHEM ERDOĞAN

“Hayatın Şiiri Edebiyat”tan Şiirin Hayat Oluşuna Bir Geçiş

Kitap isimleri, çoğu kişide olduğu gibi benim de hep dikkatimi çekmiştir. Hatta isimlerin güzelliğine göre, kendimce yaptığım bir listem bile vardır. Hemen hemen her kitap ismi üzerine de kendimce insiyaki bir şekilde alternatif isim düşünürüm. Bu durum hemen her yeni kitapta yeniden yaşanır. Sürecin sekteye uğradığı durumlar da olur elbette. Mesela, “*Hayatın Şiiri Edebiyat*” böyle bir istisnai durum... Kitap adı olarak iddiasız görünen ama alttan alta hayata anlam yüklemenin kuralını ve kıstasını ortaya koymak gibi misyona sahip bir isim çünkü.

Şiirin işlevlerinden biri de insanı geliştirme ve zenginleştirme yolu olmasıdır. Moda tabirle ifade edersek; kendini gerçekleştirme. Hayatı da böyle değerlendirmiş Âtîf Bedir. Kitabın sunuş yazısında ‘edebiyatın hayatın içinden doğduğunu’ şu şekilde anlatıyor:

“İnsanlar arasından acıları, sevinçleri, çevresinde olup bitenleri, gözle görülebilen kâinatı, arzın güzelliklerini, insanoğlunun yeryüzü serüvenini, onun iç dünyasında olup bitenleri önce sözle sonra resimle en sonunda da yazıyla başka insanlara duyurmak isteyen anlatıcılar çıkmıştır. O anlatıcılar diğer insanlardan başka türlü bakmış, başka türlü anlatmışlardır yaşadıklarını ve gördüklerini. Böylece hayatın içinden edebiyat doğmuştur.”

Sunuş yazısında, hayatın ve insanın dünya-yaşama serüveninin, ruhlara ve edebiyat sayesinde anlamlı olduğunu/anlam

kazandığını belirtmektedir. Haddizatında var olan, ontoloji gereği bulunan bir anlamdan söz ediyoruz. Bu anlamın ortaya konması, tabiri caizse ete kemiğe bürünmesinden söz ediyorum. Ruhun incelenmesi ve “üst” hâle gelmesi, insanın öteye gözlerini çevirmesini sağlayacaktır. Âtîf Bedir bu yaklaşımı bir nevi formülleştirmiş:

“İnsanlığın serüveni diyebileceğimiz tekdişe sürüp giden hayat, edebiyatın müdahalesiyle bir anlama bürünmüştür. Artık güneş daha farklı doğmuş, daha estetik batmış, geceleri ay ışığı yeryüzünü bir başka aydınlatmış, sevgilinin gözü, saçı, dudağı, kaş, kirpiğı, endami edebiyatın müdahalesiyle bir anlama bürünmüştür.”

Ülkemiz edebiyat ortamında, yeni çıkan kitaplar için tanıtım yazıları yazılır ve değiniler yapılır. Bu metinler belli bir çerçevede içinde kalır. Bu çerçevenin kapsamı da herkesin malumu olduğu üzere, eş-dost-arkadaş ve mahalle gayreti şeklindedir. Ancak bu işin önemini kavramış, meseleyi bir kültür meselesi olarak gören ve işin hakkını veren yazarlar / dergiler / internet siteleri de var. Âtîf Bedir’i bu bağlam içinde değerlendirmemiz gerekiyor. Onun “*Hayatın Şiiri Edebiyat*” eseri, çok daha geniş bir perspektifi okura sunma gayreti olan bir kitap. Geniş perspektiften maksadımızı, yeni çıkan kitaplara değinmenin çok daha ötesinde bir kültür hizmetini sunmak şeklinde açıklayabiliriz.

Bu kültür hizmeti yalnız göz önünde olan yazar/şair ve eserlerle hatta zamanla sınırlı değildir. Tolstoy'un ve Gide'in eserlerinden yaşayan şairlerimiz Arif Ay ile Yücel Kayıran'a dek, şiir-roman-deneme vb pek çok edebî şubeye Âtuf Bedir'in el attığını, bu alanlarda kaleme aldığı denemelerini farklı okumalarla beslediğini, yaptığı kültür hizmetinin değerini anlamak/anlatmak adına söylemiş olalım. Örneğin Üstad Necip Fazıl'ın "*Ata Senfonisi*" kitabı edebî çevrelerde ve hatta ona "üstad" denilen muhitlerde bile göz ardı edilen bir kitap olmasına rağmen Âtuf Bedir bu eseri alıcı bir gözle incelemiştir. Yahya Kemal'le ilgili denemesinde, onun hiç dile getirilmeyen gerçek adını ifade etmesi, öte yandan sürekli dile getirilen ama özellikle incelenmeyen İstanbul sevgisini, şiirlerinden örnekler vererek göstermesi, Kafkas cihadında da ihanet vehmiyle herkesin görmezden geldiği Hacı Murat efsanesini (Tolstoy'un *Hacı Murat* eseri sanıyorum ülkemizde en az okunan kitabıdır.) gündeme getirerek bir tür iade-i itibar sunması, Andre Gide'in günlüklerinde Türklerle ilgili hakaretimiz bölümlerin Türkiye'de yayınlanan kitaplarından çıkarılmış olması, Andre Gide'in sıra dışı cinsel eğilimlere sahip olması, Erdem Bayazıt'ın kitabına isim olan *Sebeğ Ey* kullanımının kaynağının açıklanması, Akif İnan'ın "yerli düşünce" vurgusu, Alâeddin Özdenören'in modern şiirle karşılaşma macerası ve meşhur *Habersiz* (Çocuk uykusunda gülüyor / yılların acı çılgılığında habersiz) şiirinin yazılış hikâyesi, Rasim Özdenören'in bir hikâyesinin kahramanının ikizi olan Alâeddin Özdenören olması, Arif Ay'ın İslam topraklarındaki mücadeleyi öne çıkaran "Gerilla" şiiri üzerine Konur Ertop'un bu kelimeyi Müslüman bir şairin kullanmasına şaşırıldığı vb. ayrıntıların, onun deneme ya-

zarlığı açısından önemsenmesi gerektiğini düşünüyorum. Öte yandan Andre Gide'in *Günlükler*'i üzerinden aslında Türk matbuatının hâlini de gözler önüne seriyor. İlk bakışta, "yok artık, bu kadar da olmaz." deritecek cümleleri kurmak gerektiğini düşünmekten kendinizi alamazken bu günlüklerin Türkçeye çevrilip yayınlanması aşama ve şekillerini görünce Âtuf Bedir'e bir teşekkür borçlu olduğumuz gerçeği ortaya çıkıyor. Batı karşısındaki ezik ve yenik genel tutumun Gide'in *Günlükler*'inin ülkemizdeki macerası üzerinden yeniden okunması mümkün. Millî Eğitim Bakanlığı'nın da yayınladığı *Günlükler* hep seçki şeklinde yayınlanmış ama dört yayında da Gide'in Türklerle ilgili düşünceleri çıkarılmış! Bu noktada Âtuf Bedir'in bulduğu bir ayrıntıyı eklemek isterim. *Andre Walter'in Defterleri* adlı günlükte epigraf olarak yer alan ama Türkçe tercümelerinde görülmeyen Latince bir cümleyi ekler Bedir. O cümle anlattığımız durumu daha sarih şekilde ifade etmektedir: "*İnsanoğlunun yaptığı işin aslı her zaman bütün zihinsel potansiyelini harekete geçirmeyi kabullenmekten geçer.*"

Konuyu daha fazla dağıtmadan Âtuf Bedir'in deneme yazarlığına dönmek gerekiyor. Çünkü deneme yazarlığının "hezeyan saçıp sıralama" şeklinde görüldüğüne şahit olmuşluğum, bu neviden kitaplar okumuşluğum var! Sanırım Mustafa Uçurum da buna benzer bir anlamı ifade etmek adına "şölen" kavramını kullanarak şu cümleleri kurmuş:

"*Âtuf Bedir, yazdıklarıyla ve gönül dünyamıza konuk ettiği isimlerle bizlere edebiyat şöleni yaşıyor yeni kitabıyla. Hayatın şiiri edebiyattır ve bu şiiri duymak / hissetmek için şiirin kapısını aralamak gerek. Âtuf Bedir, bizlere bu güzellikleri sunuyor şiirler eşliğinde.*" (Uçurum, 2022)

Yukarıda söz ettiğimiz durumla alakalı olarak Şadi Oğuzhan da yazdığı bir yazıda şunları söyler:

“... edebiyatımızda önemli bir yer edinmiş muhtelif isimlere ve onların bazı eserlerine poetik, kuramsal ve felsefî bakışla yaklaşırken, bir tez ciddiyeti ve kavrayışı içinde. Zor olanın seçildiği kanısı hemen oluşuyor çünkü incelemeler genelleme ve değini formunda değil. Aksine, genel görüntünün hemen fark edilmeyebilecek ince ayrıntılarına odaklanılmış. Seçilen o ayrıntılar da bugüne kadar ya hiç ele alınmamış ya da sadece dokunulup geçilmiş uçlardan merkeze doğru bir derinleşme gayretini yansıttıyor.” (Oğuzhan, 2022)

Kitapta yer alan bazı yazı başlıklarını, onun bakış açısının genişliğini ve derinliğini örnekleyebilmek ve söz konusu kültür hizmetinin çerçevesini çizebilmek adına paylaşmak istiyorum: “Yahya Kemal’in Şiir ve Hatıralarında Gurbet Duygusu”, “Trajik Bir Kahraman Olarak Hacı Murat”, “Andre Gide’nin Günlükleri”, “Sezai Karakoç Şiirinde Aşk Sağanığı”, “Almyazısı Saati ya da Doğudan Gelecek Atlı”, “Tanpınar’a Göre Ahmet Haşim: Hayretin Sırrını Bilen Adam”, “Yücel Kayıran’ın Efsus’a Yolculuk”u vb.

Hayatın Şiiri Edebiyat kitabının, Türk şiirinin “modern” denebilecek kısmının bida-yetini (Haşim ve Yahya Kemal bağlamında); Üstad Necip Fazıl’dan sonraki gelişim seyrini / çizgisini incelemesi açısından ise yerleşik bir edebiyata dönüşmesini ve 1980 kuşağı ile sonrasındaki hâlini, son olarak da yeni vefat etmiş ve yaşayan bazı şairler üzerinden genel fotoğraf sunmasını anlatan önemli bir kaynak olma durumu var. Bu üç aşamayı farklı yazılar üzerinden parça fotoğrafların birleştirilmesi gibi okumak gerekiyor. Ancak bu yazılar yalnızca bir yazar / şair / önemli

bir figür ekseninde değil. Dönemin kültürel tartışmaları da yazılara konu oluyor. 1977’de *Mavera* dergisi için R. Özdenören, İ. Özel ve Akif İnan’ın katıldığı açıkoturumun yayınlanması üzerine ortaya çıkan edebî polemik ortamını anlatıyor ki günümüzde tartışmayı bile başaramayan edebiyat ortamı açısından ibretlik bir durumdur.

Denemenin başat özelliklerinden olan, dikte etmeme, kanıtlamama, okuru kendisi gibi düşünmeye yönlendirmeme kuralları çerçevesinde Âtîf Bedir denemelerinden oluşan bu kitabın, türlerin birbirine enikonu karıştığı bir dönemde, deneme türünün önemli bir örnekleme olduğunu ifade etmeliyiz. Deneme yazmak için malumdur ki, çok geniş bir yelpazede düşünülmesi şarttır. Aynı zamanda geniş bir bakış açısı, sanat ve felsefe alanlarında birikim ve donanım gerekir. İncelediği meselelerde okurun duygusallığına yönelik bir rüşvete girmemesi, bağlamın dışına taşmaması, sohbete yaklaşmaması ayrıca zikredilmesi gereken özelliklerdendir. Konu bağlamında ise son cümlemiz, kitabın adından mülhem şu ifade olsun: *Hayatın Şiiri Edebiyat*, Âtîf Bedir’in hayatının şiiri olmuştur.

Âtîf Bedir; bir edebiyat emekçisi olarak dilindeki genişlik, derinlik, meselelere vukûfiyeti bakımından okura çok önemli bir imkân sunmaktadır. Uzun yıllardır da emek veriyor. Bu kitap da deneme türü için önemli bir soluk ve değerli bir çıkış. Kitabı konumlandırmak bizi aşılıyor olsa da sunduğu imkânlar göz önüne alındığında bu kitabın başat bir konumda olduğunu söyleyebilirim.

KAYNAKÇA

Oğuzhan, Ş. (2022). <https://www.dunyabizim.com/kitap/edebiyat-tarihi-ne-dair-nitelikli-bir-inceleme-hayatın-siiri-edebiyat-h46838.html>.
Uçurum, M. (2022). <https://mustafaucurum.blogspot.com/p/posta-kutusunundan.html>.

Âleme Duyarlı Bir Yürek: Ersin Nazif Gürdoğan

Ersin Nazif Gürdoğan, edebiyat, şiir, sekülerlik, tüketim toplumu, çevresel ve ruhsal kirlenme, Anadolu insanı, umut ve ölüm gibi konular hakkında özgün değerlendirmeleri olan duyarlı bir yürektir. E. Nazif Gürdoğan edebiyatın sınırların ve ülkelerin ötesinde, insanların düşünce ve eylem dünyalarına yeni boyutlar kazandıran, çok zengin, çok gizemli bir dünyaya sahip olduğunu vurgular. Ona göre edebiyat geleneğini derinleştirmeden, medeniyet dünyasını zenginleştirmek imkânsızdır.¹ Yirmi birinci yüzyılda insanın giderek kendine yabancılaştığı ve yalnızlaştığını iddia eden Gürdoğan, bu sorunların ancak edebiyatla çözülebileceğini belirtir.² Zira edebiyat düşüncenin hayata, hayatın ise düşünceye yansıtılmasına olanak verir. Edebiyat hayatı yaşanır kılmayı, kolaylaştırmayı ve güzelleştirmeyi gaye edinir.³ Gürdoğan, edebiyat ve sanatın Allah ile insan, hayat ile ölüm ve dünya ile ötedünya arasında yükseltilen duvarları ortadan kaldırmadaki en etkili güç olduğuna inanır.⁴ Ona göre her edebiyatçı çağından sorumlu olup çağını anlamak ve anlatmak zorundadır.⁵ Aynı şekilde ruhunda metafizik ürperti taşıyan edebiyatçılar zengin düşünce, derin gönül ve köklü eylem dünyaları ile yüzyılların içinde oluşan, kutsal kültürün sınırsız hazinelerinden beslenmelidir.⁶ Bu noktada kutsal değerlerle bağları koparılan Anadolu insanının, yeniden bin

yıllık tarihi, edebiyatı ve kutsal değerleriyle bağımlı güçlendirme gayesiyle kurulan Maveria dergisinin kurucuları arasında yer alır.⁷ Varoluşu ve hayatı anlamlandırmak için, sınır tanımayan yolcular gibi olmak gerektiğini vurgulayan Gürdoğan, bir edebiyatçı için de sınırın olmadığına inanır.⁸ Ona göre edebiyatçıların ışığından, yol ve yön göstericiliğinden, bütün dünya faydalanır. Edebiyatçıları olmayan bir dünyanın geleceği olmayan bir dünya olduğunu iddia eden Gürdoğan, dünyada her toplumun geleceğini edebiyatçıların sürekli yorumlanan ölümsüz kitaplarında bulabileceğini belirtir.⁹

E. Nazif Gürdoğan, edebiyatın insanın hem iç hem de dış dünyasını dönüştürdüğüne inanır. Bu bağlamda Nuri Pakdil'in "*Eylem yapıyorum öyleyse varım*" sözünden hareketle Gürdoğan, iç dünyanın düşünceyle dış dünyanın ise eylemle hayat bulacağını vurgular.¹⁰ Pakdil'in denemeleri, oyunları, günlükleri ve şiirleriyle "Anadolu Düşüncesi"ni kendi kavramlarıyla, evrensel bir dile döktüğünü belirten Gürdoğan'a göre Pakdil, Anadolu

¹ Ersin Nazif Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2018), 17.

² Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 122.

³ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 135.

⁴ Ersin Nazif Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2017), 88.

⁵ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 263.

⁶ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 240.

⁷ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 148.

⁸ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 286.

⁹ Gürdoğan, *Düşünceli Eylem İçin Bilmek*, 288.

¹⁰ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 43.

insanının düşünce ve eylem anlayışına yeni boyutlar kazandırmış bir düşünürdür. Ona göre Pakdil hem soyut düşüncenin hem de somut düşüncenin ustasıdır. Ömrünü Batı'nın seküler değerleriyle hesaplaşmaya adanmış olan Nuri Pakdil yorulmak bilmez bir edebiyat savaşçısıdır.¹¹ Kısacası Gürdoğan'a göre Pakdil, bir kuşağın kendi düşüncesini bulmasına Edebiyat'la öncülük etmiştir.¹² Benzer şekilde "İsmimin baş harflerinde kimliğim" diyerek insanın Allah karşısındaki "acz"ini olanca doğallığı içinde ustaca anlatan ve metafizik dünyanın ışığını fizik dünyaya taşıyan A. Cahit Zarifoğlu da Gürdoğan'a göre edebiyatın öncülerindedir. Edebiyat çalışmalarında insanın iç ve dış dünyasındaki iniş ve çıkışları yapaylığa düşmeden, olanca doğallığı içinde başarılı ve etkin bir şekilde ele almasını bilen Rasim Özdenören de edebiyatın öncülerindedir.¹³ Gürdoğan'a göre Özdenören eleştiri ve denemeleriyle Anadolu insanına ayna olur.¹⁴

E. Nazif Gürdoğan'ın düşünce dünyasında şiir ve şair çok özel bir yere sahiptir. Hayatın güzelliğinin şiirde gizli olduğuna inanan Gürdoğan'a göre şiirde güzelliği yakalayanlar hayatı yaşarır kılmaktadır. "*İnsanın bedeni ekmekle, ruhu da şiirle beslenir*" diyen Gürdoğan, şiirin ruhu güzelleştirdiğine¹⁵ ve zenginleştirdiğine¹⁶ inanır. Ona göre şair Allah'ın ölümsüzlüğü aramakla görevlendirdiği insandır.¹⁷ Zira ölümlü dünyada ölümsüz dünyanın kapılarını ancak şairler açar. Ölümsüz şiirler sayesinde insanlar ölümsüzlüğün tadına varırlar.¹⁸ Gürdoğan'a göre gösteriş tüketimi ve harcama yarışı içinde şiirle herhangi bir bağı kalmayan insanlara iç

zenginliklere açılan kapılar sonuna kadar kapanır. Bu yüzden şiirle her gün yeniden doğarak, yenilenmesini bilmeyenlerin büyük dönüşümlerin öncüsü olmaları imkânsızdır.¹⁹ Görüldüğü üzere şairleri sevmeyenlerin hayatı anlamlı ve yaşanır kılmaları mümkün değildir. Çünkü şiirler E. Nazif Gürdoğan'ın da haklı olarak vurguladığı üzere hayatın anlam pusulalarıdır.²⁰ Örneğin Anadolu insanının sesi ve sözcüsü olan Necip Fazıl'ın²¹ şiiri iki dünyayı kuşatan ölümsüz hayatın dili olarak karşımıza çıkar.²² Düşüncesini şiire, şiirini de eyleme yansıtan Necip Fazıl'ın dünyasında düşünce ve eylem el ele vermiştir.²³ Eylemsiz şiirin, şiirsiz eylemin yüzeysellikten kurtulamayacağına inanan Zarifoğlu için de şiir ve eylem bir bütündür. Zarifoğlu için şiir hayat, hayat şiirdir.²⁴ O, hiç değişmeyi kavramanın verdiği güçle daha bir doğurgan ve zengin bir şiir denizi olmayı başarmıştır.²⁵ Uyurken değil, uyanırken rüya gören ve gönlünün derinliklerine uzun yolculuklar yapan Zarifoğlu'na göre rüya görmeyen, hayal kurmayan ve dünyada bir yolcu gibi yaşamayanların gönüllerinde yatan "şiir"i yakalamaları mümkün değildir.²⁶ Erdem Bayazıt ise şiirleriyle bütün insanlığa seslenir. Onun şiirindeki derinlik, düşünce

¹¹ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 44.

¹² Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 47.

¹³ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 56.

¹⁴ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 86-87.

¹⁵ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 93-94.

¹⁶ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 275.

¹⁷ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 96.

¹⁸ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 82.

¹⁹ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 270.

²⁰ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 276.

²¹ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 22.

²² Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 25.

²³ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 18.

²⁴ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 60-61.

²⁵ Ersin Nazif Gürdoğan, *Günler Akarken Çağın Ritimini Yakalamak* (İstanbul: İz

Yayınları, 2013), 68.

²⁶ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 60.

ve eylem kaynağını Anadolu’da açan bin bir renkli çiçekten alır. Bayazıt’ın şiirini “*üzerinden güneş hiç batmayan bir ülke*” olarak değerlendiren Gürdoğan’a göre Erdem Bayazıt denizleri, dağları, ovaları ve nehirleriyle, bütün dünyayı ustaca Anadolu insanının gözlerinin önüne serer.²⁷ Kıscası E. Nazif Gürdoğan’a göre görünen dünyanın güzelliklerinden görünmeyen dünyanın derinliklerine yapılan uzun yolculuklar hayatın şiirselliğinin kaynağıdır. Bu bağlamda iki dünya arasındaki uyum ve düzeni kavramak için gönlün derinliklerine dalıp gökyüzünün sonsuzluğu içinde kaybolmak şarttır.²⁸

Yedi Güzel Adam ve Fethi Gemuhluoğlu, E. Nazif Gürdoğan için çok özel bir yere sahiptir. Gürdoğan’a göre Fethi Gemuhluoğlu, sevmek ve sevilme, dost ve dostluk denince hemen akla gelen dost zengini bir Anadolu bilgesidir. Mevlana’nın hikmet denizinden, Yunus’un gönül zenginliğinden beslenen, büyük bir bilgi ve bilgelik birikimine sahip olan Gemuhluoğlu bir gönül mimarıdır. O Türkiye’ye büyük ve güçlü bir kültürel ve entelektüel sermaye kazandırmıştır.²⁹ Sezai Karakoç’un öteki dünyayı hayatın ve varoluşun anlamı olarak gördüğünü vurgulayan Gürdoğan’a göre görünmeyen dünyanın ışığı olmadan, görünen dünyayı anlamlı ve yaşanır kılmak mümkün değildir.³⁰ Doymak bilmez bir öğrenme aşkıyla dolu olan Cahit Zarifoğlu³¹ hep yeni olma, üretici olma, sıra dışı olmanın hayalini kurar.³² Gürdoğan’a göre Zarifoğlu çağımızın sorunlarının, insanların gönül ve ruh çoraklığından kaynaklandığının bilincindedir.³³ O her zaman umutludur. Etrafındakileri sürekli yüreklendirir.³⁴ Bulduğu yeri, özü ve sözüyle güzelleştiren-

lerden biri de M. Akif İnan’dır. Çevresine ümit veren ve saygı uyandıran konuşmalarıyla herkesin ilgisini toplamayı başaran³⁵ İnan’a göre eğitime yapılan yatırım Anadolu’nun geleceğine yapılan yatırımdır.³⁶ “*Bir orman gibi büyür içimde sevmek*” diyen Erdem Bayazıt ise Gürdoğan’a göre Anadolu’nun dünyayı vizesiz dolaşan sesidir.³⁷ Gürdoğan, Nietzsche’nin “*Büyük adamda yalnız kendi ruhu değil, bütün dostlarının ruhu da yaşar*” sözünün *Yedi Güzel Adam* arasındaki ilişki ve etkilenmelere büyük ölçüde ışık tuttuğunu belirtir. Gürdoğan’a göre onlar sadece birbirlerinin değil Anadolu insanının da iç dünyasının aynası olmuşlardır.³⁸

E. Nazif Gürdoğan sekülerlik ve tüketim toplumuna önemli eleştirilerde bulunur. Ona göre insanın iç dünyasını yoksullaştırarak, yalnızca dış dünyasını zenginleştirmeye çalışan seküler kültür, insanı giderek yalnızlaştırmakta ve vahşileştirmektedir.³⁹ Seküler kültürün bilinçleri bulandırdığı ve gönülleri kararttığını⁴⁰ iddia eden Gürdoğan’a göre insanlar düşünerek değil, tüketerek mutlu olacakları⁴¹ yanılgısına kapılmıştır. Oysa insanın eşya, para ve tüketimle mutluluğa ulaşması mümkün değildir.⁴² İnsanın sahip olduğu evlerle değerlendirildiği hatta arabaların insanın değerini belirlediği

²⁷ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 77.

²⁸ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 195.

²⁹ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 28.

³⁰ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 37.

³¹ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 65.

³² Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 66.

³³ Gürdoğan, *Günlük Akarken Çağın Ritimini Yakalamak*, 69.

³⁴ Gürdoğan, *Günlük Akarken Çağın Ritimini Yakalamak*, 71.

³⁵ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 70.

³⁶ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 73.

³⁷ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 76.

³⁸ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 87.

³⁹ Ersin Nazif Gürdoğan, *New York’tan Los Angeles’a Yeni Roma* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2017), 115.

⁴⁰ Ersin Nazif Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2017), 10.

⁴¹ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 25.

⁴² Ersin Nazif Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2016), 25.

bir dünyada, gerçek mutluluk tüketimle değil, özveriyle elde edilebilir.⁴³ Ona göre tabiat ve evrenle uyum içinde yaşayan ve hayatında erdemi temel alan kişiler gerçek manada mutlu olabilir. Bunun için insanlar hayatlarını bütün yönleriyle aşkın kaynağa göre düzenlemelidir.⁴⁴ Diğer bir ifadeyle kişiler yeniden, inançla, görünmeyen dünya ile bağlarını tazelemek ve güçlendirmekten başka çarelerinin olmadığını farkına varmalıdır.⁴⁵

E. Nazif Gürdoğan, seküler dünyanın insanları derin bir güvensizliğe ve büyük bir karamsarlığa sürüklediğini iddia eder. Ona göre sonu gelmez bir kazanma ve harcama yarışına zorlanan insanlar giderek yalnızlaşmaktadır. Doymak bilmeyen gösteriş yarışında insanlar her geçen gün daha da bencilleşmektedir.⁴⁶ Kazanma hırsı insanları açgözlü hâle getirmektedir.⁴⁷ Gürdoğan'a göre dünyayı yaşanır kılmak için, hayatın odak noktasına savurganlık değil yalınlık yerleştirilmelidir. Zira doğal hayat yalındır. Bu noktada insanın yalınlığı kadar zengin olduğu söylenebilir. Kısacası doğal hayatın yalınlığı karşısında, bütün zenginlikler cazibesini kaybeder.⁴⁸

E. Nazif Gürdoğan insan ruhu ve çevre arasında önemli bir bağ olduğu inancındadır. Ona göre varoluşunun anlamını yitirmiş olan insan çevresini acımasızca kirletmektedir. İnsanlığı ve çevreyi koruma yolunda atılacak ilk adım, insanın ihtiraslarından arındırılması ve iç kirlenmesinin önlenmesidir. Bu noktada Gürdoğan'a göre çevreyi koruyabilmek için öncelikle insanın ruhunun yüceltilmesi ve iç derinlik kazandırılması gerekir.⁴⁹ Çevre sorunlarının insan ruhunda ortaya çıkan kirlenmenin tabiattaki yansımından iba-

ret olduğunu öne süren⁵⁰ Gürdoğan'a göre insanların görünmeyen kirlenmeler yanında, dağlarıyla, denizleriyle, ovalarıyla, gölleriyle, nehirleriyle dünyanın görünen, kirlerinden arındırılmasında yitirilen kültürel değerleri tekrar kazanması şarttır.⁵¹ Zira insan Allah'tan ve tabiattan uzaklaştıkça kirlenme bulaşıcı bir hastalık gibi her alana yayılmaktadır. Böylelikle kendisine ve çevresine karşı yabancılaşan insan kutlu görev ve sorumluluklarını unutmaktadır.⁵² Görüldüğü üzere Allah'ın bildirdiklerini kavramadan hayatı yaşanır kılmak ve kalitesini artırmak mümkün değildir.⁵³ Kısaca evrenin özü olan insanı çağın kirlerinden arıtmadan, tabiatı ve çevreyi korumak imkânsızdır.⁵⁴

E. Nazif Gürdoğan, Anadolu coğrafyasını ve insanını varoluşsal açıdan ele alır. Şehirlerin sürekli okunması gereken, dünyanın en gizemli kitapları olduğunu vurgulayan Gürdoğan'a göre çarşılar, çeşmeler, mabetler ve dergâhlar medeniyetlerin ruhlarının somut yansımalarıdır.⁵⁵ *'Anadolu'nun dostluk pazarında, sevgi alınır, sevgi satılır, sevgiden terazi tutulur, sevgi sevgiyle tartılır, dünya sevgiyle yaşanır kılınır. Anadolu insanının bin yıllık tarihinde açıkça görüldüğü gibi, sevmeye coşkusu gönülden gönüle, gözden göze, yüzeden yüze, sohbetle aktarılır. Sohbet düşüncenin, sevgi eylemin şiridir.'*⁵⁶ diyen Gürdoğan'a göre Anadolu'nun erleri ve erenleri, dün-

⁴³ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 164.

⁴⁴ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 25.

⁴⁵ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 36.

⁴⁶ Ersin Nazif Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2021), 13.

⁴⁷ Ersin Nazif Gürdoğan, *Hicaz'dan Endülüs'e*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2021), 39-40.

⁴⁸ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 356.

⁴⁹ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 44.

⁵⁰ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 45.

⁵¹ Ersin Nazif Gürdoğan, *Zamanı Aşan Şehirler*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2022), 96.

⁵² Gürdoğan, *Kirlenmenin Boyutları*, 9.

⁵³ Gürdoğan, *Günlere Akarken Çağın Ritimini Yakalamak*, 34.

⁵⁴ Gürdoğan, *Günlere Akarken Çağın Ritimini Yakalamak*, 148.

⁵⁵ Ersin Nazif Gürdoğan, *Dünya Bir Şehirdir*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2019), 23.

⁵⁶ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 30.

yada kutsal kültürün, en başarılı taşıyıcıları olmayı başararak hem sevmiş hem de sevilmişlerdir.⁵⁷ Bu bağlamda Anadolu'da dergâh kültürünün vazgeçilmez bir yere sahip olduğunu vurgulayan Gürdoğan, Anadolu insanının dönüştürücü gücünün gönlünün derinliğinden kaynaklandığını iddia eder.⁵⁸ Zira dergâh kültürüyle yoğurulan kişilerin düşünce ve eylem dünyalarında, gönül gözüyle görmeye, akıl gözüyle görme kadar önem verilir.⁵⁹ Dergâh kültüründe yalnızca sofralardaki yemekler değil, bilgiler, birikimler, bilgelikler de paylaşılr.⁶⁰ Gürdoğan'a göre odak noktası insanları Allah için sevmek olan dergâh kültürü bütün boyutlarıyla hayatı anlamlı ve değerli hâle getirmektedir.⁶¹ Dergâh kültürünün esasında Yunus kültürü olduğunu vurgulayan Gürdoğan'a göre Anadolu'nun insanı özünde Yunus'un şiiirleriyle yoğrulmuş, yetmiş iki milleti bir millet gören, bir millet bilen, Yunus insanıdır.⁶² İstanbul'da bir "Görünmeyen Üniversite" olan çevresinde gönül dünyasının kaynaklarını harekete geçiren, geniş bir çekim alanı oluşturan Mehmet Zahid Kotku da⁶³ insanlara Yunus kültürüyle yaklaşan gönül erlerindedir. Kısaca ifade etmek gerekirse insan bütün boyutlarıyla hayata solmaz renk veren, doyumsuz tat kazandıran hazineleri yeryüzünün sınırlı zenginliklerinde değil, gökyüzünün sınırsız derinliklerinde aramalıdır.⁶⁴

E. Nazif Gürdoğan'ın düşünce dünyasında öne çıkan kavramlardan birisi de umuttur. İnsan olmanın hayattan sorumlu olmayı⁶⁵ beraberinde getirdiğine inanan Gürdoğan'a göre dünya akıntı yönünde giden, sıradan insanlarla değil, akıntıya karşı giden, sıra dışı insanlarla yaşanılır

hâle gelir. "İnsanların olduğu yerde, ümitsizlik olmaz. Ümitlerini hiçbir zaman yitirmeyen insanlar, dünyada hiçbir şeyin eksikliğini çekmezler"⁶⁶ diyen düşünür insanları ümitsizliğe kapılmaktan kurtarıp karamsarlık bulutlarını dağıtacak olan yegâne gücün Allah olduğunu belirtir. Hayatın bütün alanlarında hüzenlenmenin ümitlenmenin kıvılcımlarını taşıdığını vurgulayan Gürdoğan'a göre hüzenlenmesini bilen insanlar ümitlenmesini de bilir.⁶⁷

E. Nazif Gürdoğan, hayatın ölümle anlamlı ve değerli hâle geldiğine inanır. Ona göre ölüm ve hayat bir bütünün birbirinden ayrılmayan iki ayrı yüzüdür. Ölüm dünyada insan varlığını anlamlı hâle getirmektedir.⁶⁸ "Hayatın zenginliği ölümün anlamının derinliğinden beslenmektedir. Hayat ve ölüm toprakla iç içe birbirini tamamlayan bir bütündür"⁶⁹ diyen Gürdoğan'a göre dünya hayatının güzelleştirilmesi, ölümün hayatla birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunun bilincine varılmasında saklıdır. Gürdoğan, Müslüman ülkelerde kentlerle mezarlıkların yan yana bir arada olmasını bu bilincin bir yansıması olarak değerlendirir.⁷⁰ Buna karşılık seküler dünyada, ölümün hayatın bütün alanlarından uzaklaştırıldığını⁷¹ iddia eden Gürdoğan, yalnız kalabalıkların dünyasında ölümün büyük bir korku kay-

⁵⁷ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 249.

⁵⁸ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 402.

⁵⁹ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 50.

⁶⁰ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 376.

⁶¹ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 19.

⁶² Ersin Nazif Gürdoğan, *Her Şehir Bir Dünyadır*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2020), 271.

⁶³ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 8.

⁶⁴ Gürdoğan, *İki Dünyanın Hesaplaşması*, 199.

⁶⁵ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 435.

⁶⁶ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 454.

⁶⁷ Gürdoğan, *Hicaz'dan Endülü's'e*, 185.

⁶⁸ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 138.

⁶⁹ Gürdoğan, *New York'tan Los Angeles'a Yeni Roma*, 13.

⁷⁰ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 139.

⁷¹ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 81.

nağı görülerek hayatın dışına atıldığını belirtir. Oysa ölüm hayatın gerçeğidir. Yalnız doğan insan yalnız da ölecektir. Ölümü görmezden gelmek insanların hem tedirginliğini hem de yalnızlığını arttırmaktadır.⁷² Görüldüğü üzere ölümlü yok sayan bir kültürün, kötümserlik bulutlarını dağıtarak hayatı anlamlı ve yaşanır kılmaları imkânsızdır.⁷³ Zira ölüm anlamını yitirdiğinde hayat çekilmez bir yük hâline gelmektedir.⁷⁴ Diğer bir ifadeyle mezarlıkları göz ardı etmek ölümü değil aksine hayatı yok etmektir.⁷⁵ Gürdoğan'a göre ölümün insanlara hem çok yakın, hem de çok uzak olduğu bu dünya hayatında her an ölüme hazırlıklı olmak gerekir.⁷⁶ Bu ruhun doğal bir yansıması olarak hayatın her alanında ölümün ürpertisini duyan kişiler yeniden doğacak güneşin, batmakla yok olmayacağını bildikleri gibi yeniden doğacak insanın da ölmekle yok olmayacağını bütün benliklerinde hissederler.⁷⁷ Kalabalıkta yalnız olmasını bilen erdemli kişiler bir ayaklarını görünen dünyada tutup bir ayaklarını da görünmeyen dünyaya atarlar. Onlar gökyüzünün sınırsız kaynaklarını, yeryüzünün sınırlı kaynaklarıyla bütünleştirmeyi başarırlar.⁷⁸ Kısaca ifade etmek gerekirse insanlar varoluşa anlam kazandırmak ve hayatı güzelleştirmek istiyorlarsa, nerede, ne zaman, nasıl gelirse gelsin, ölüme hazırlıklı olmalıdır. Zira dünyada hiçbir gücün ölümü hayattan, düşünceden ve eylemden uzaklaştırması mümkün değildir.⁷⁹

Hasılıkelam günümüz seküler toplumunda insanlar yürek derinliğini ve ruhun ürperişini yitirmiş durumdadır. Ruh zenginliğinin yitirilmesinin aileden

bireye, kentlerden çevreye, birçok alanda olumsuz etkileri olmaktadır. Bu bağlamda herkes neyi yitirdiğinin farkında olmasa bile, mutlaka bir şeyin eksikliğini hissetmektedir.⁸⁰ Dünya kültürünün iki yüz yıllık pozitivist Batı kültüründen ibaret olmadığını⁸¹ iddia eden Gürdoğan'a göre kendi kültürümüz içinde yitirdiğimiz değerleri, Batı kültürü içinde aramak nafiledir. Bu durum sadece karmaşayı büyütmektedir.⁸² Gürdoğan, dünyanın bilgili, çok yönlü, sorunlara değişik açılardan bakmasını bilen kişilerden ziyade, çok dar bir alanda bilgi sahibi olduğu hâlde her şeyi bildiğini sanan, tüketim ekonomisinin değerlerini tek hakikat kabul eden, derinlikten yoksun, varoluşu ve varoluşunu boğan kitle insanlarıyla dolu olduğunu vurgular.⁸³ Ona göre geleceğin dünyasını inşa edecek kişiler uzmanlık körlüğüne düşmeyip sorunlara bütün olarak bakabilen, bütünle bağlarını koparmayan, birlikte çalışmaya yatkın, değişik alanlarda bilgi sahibi çok yönlü uzmanlar olacaktır.⁸⁴

⁷² Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 141.

⁷³ Gürdoğan, *New York'tan Los Angeles'a Yeni Roma*, 13.

⁷⁴ Gürdoğan, *Günlük Akarken Çağın Ritmini Yakalamak*, 41.

⁷⁵ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 139.

⁷⁶ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 82.

⁷⁷ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 84.

⁷⁸ Gürdoğan, *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*, 141.

⁷⁹ Gürdoğan, *Görünmeyen Üniversite*, 87.

⁸⁰ Gürdoğan, *Teknolojinin Ötesi*, 149.

⁸¹ Gürdoğan, *Günlük Akarken Çağın Ritmini Yakalamak*, 120.

⁸² Gürdoğan, *Günlük Akarken Çağın Ritmini Yakalamak*, 115.

⁸³ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 50-51.

⁸⁴ Gürdoğan, *Kırılmanın Boyutları*, 72.

KAYNAKÇA

- Gürdoğan, Ersin Nazif. *Günlük Akarken Çağın Ritmini Yakalamak*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Teknolojinin Ötesi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2016.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Kırılmanın Boyutları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *New York'tan Los Angeles'a Yeni Roma*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *İki Dünyanın Hesaplaşması*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Düşüncüyü Eylem İçin Bilmek*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2018.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Dünya Bir Şehirdir*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2019.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Her Şehir Bir Dünyadır*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2020.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Hicaz'dan Endülüs'e*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2021.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Görünmeyen Üniversite*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2021.
 Gürdoğan, Ersin Nazif. *Zamanın Ayın Şehirler*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2022.

8. Güzel Adam

İkisini de Pankreas Kanseri sebebiyle kaybettik...

Abdurrahman Cahit Zarifoğlu ile dost ve arkadaştı, ikisi de edebiyat dünyasının sayılı isimlerindendi...

1970 veya 71 yılında tanıştığımız ve her yıl Elbistan'a geldikçe görüştüğümüz N. Ahmet Özalp, eşine az rastladığım nazik, kibar, efendi, kimseyi kırmayan, itiraz ederken bile gayet sakin ve karşısındakini incitmemeye özen gösteren ender insanlardan biriydi.

Türkçe Öğretmenliğinden istifa ederek Maver'a dergisinde bir araya gelen "**7 Güzel Adam**"ın bir toplanma ve haberleşme yeri aynı zamanda hareket merkezi olarak düşünerek oluşturdukları ve Ankara'da Kızılay'dan

Ulusa giderken sağda, tamamen yer altında olan Zafer Çarşısı'nda bir dükkânda faaliyete başladıkları ŞENTÜRK KİTAP EVİNDE görev aldı. Burada satış dâhil ne gerekiyorsa yapıyordu.

22.2.1977 tarihinde Ankara'ya yolum düşünce ilk fırsatta Nuri Ahmet'i ziyarete gitmiştim. (Bu tarihi, Cahit Zarifoğlu **Yedi Güzel Adam** kitabının iç kapağına, üste "ARİF'E" altına "CAhit." yazdıktan sonra atmıştı da ondan hatırlıyorum.) Hoşbeşten sonra yeni çıkan kitaplardan küçük bir koli doldurmuş, dükkânın bir köşesine koymuştuk.

O gün benim için çok verimli geçiyordu; zira önce **Yahya Akengin** uğramış, o gittikten bir saat kadar sonra **Akif İnan** ve yanında iki kişi ile gelmişti. İsimlerini bildiğimiz

şiiirlerini okuduğumuz insanlarla tanışmak mutluluk vermişti bana. Öğle sonrası olmuştu. Nuri Ahmet ile Zafer Çarşısı'nın Kızılay tarafının üst yanında bir lokantada karnımızı doyurduktan sonra dükkâna döndük.

Az sonra esmer, orta boylu, güzel bir pantolon ve kısa kollu gömlek giymiş, siyah saçları ve biraz uzunca favorisi dikkat çeken, bıyıksız biri girdi. Modern bir görünümü vardı. Doğruca küçük kasa/masasının arkasında duran Nuri Ahmet'in yanına varıp çenesinden bir makas alırken hâl hatır sordu. Sözleri bitince Nuri Ahmet bizi tanıştırdı. Onu ilk defa daha çok Maveria dergisi ile tanımıştık. Tanıdıkça şiiirlerini, denemelerini, hikâyelerini ve çocuklara yazdığı hikâyeleri okudukça sevdik. Hangi dalda yazıyorsa ona farklı yaklaşımları ile dikkatimizi çekmişti. Tavizsiz yaşayışını, pervasız hareketlerini yakından tanıyan dostlarımızdan dinledikçe sevgisi daha büyümüşüü yüreğimize.

O ara ben bir sigara çıkartıp N. Ahmet'ten sonra ona da uzattım; aldı burnuna âdeta sürterek derince kokladı ve boyunun uzanabileceği en üst raflardan birine koydu. Koyarken de terk ettiğini bir daha içmemeye çalıştığını söyledi. Biz sigaralarımızı yaktık. O, N. Ahmet'e dönerek sabah evden çıkışını, arabasına binişini ve tam sokaklarından caddeye çıkarken arabasında frenin patladığını fark edişini, hiç durmadan/durmadan caddelerde, ışıklarda nasıl ilerlediğini, bir tamirci dükkânına kadar gidişini öyle bir anlattı ki âdeta sinemadaymışız ve Cahit Zarifoğlu'nun bu macerasını izliyormuşuz gibi gözümüzde ve zihnimizde canlandırdı.

Sonra köşede duran koliye baktı. Üzerindeki ismimi okuyunca benim olduğunu anladı ve sordu:

- Bu kadar kitabı okuyacak mısın?

- Elbette, okurum; okumayacak olsaydım almazdım.

Öyle dedim, ama şimdi bile hatırlıyorum ki o anda önce ve sonra aldığım ve bir oda dolusu kütüphanemdeki kitapların önemli bir kısmını okumadığımı düşündüm. Nitekim yıllan sonra biliyorum ki o kitapların da birkaçını hâlen okumamıştım.

Onun birçok kitabını ve şiiirlerini okudum tabii ki. Hatta Maveria dergisinde genç şairler için hazırlanan sayfayı da yönetirdi. Orada gençlere yazdığı eleştiri ve öğütlerini bile okurdum.

Gidince özellikle giyiminden hareketle Nuri Ahmet'e serzenişte bulundum:

- Kendisini çok sevdim; ama hayalindeki Cahit Zarifoğlu'ndan çok farklı biriymiş. Böyle modern görünümlü birini beklemiyordum.

Nuri Ahmet de çok şey anlatan şu cümleyi söyledi:

- O çantasında küçük bir seccade taşır ve ezanı duyduğunda uygun bir yer bulup serer, namazını eda eder.

O bir devrin gençlerine şiiir ve edebiyata öncü oldu, öncülerden biri oldu. Farklı bir edebiyat anlayışı, farklı bir okuma, anlama ve ifade etme becerisi kazandırmaya çalıştı.

7 Haziran 1987 eve geldiğimde eşim "Hani sık söz ettiğin, tanıştığınızı söylediğin Şair Cahit Zarifoğlu (1940/1987) vardı ya akşam haberlerde dinledim, vefat etmiş." dedi. Çok üzölmüş saatlerce uyuyamadım.

N. Ahmet Özalp sonra İstanbul'a göçtü. Bir ara bir gazetede kültür köşesini yönetti, kitap tanıtımları yaptı. Kendini âdeta Osmanlıca yazılmış çok kıymetli eserleri bulmaya,

bir kuyumcu titizliği ile gece gündüz çalışarak günümüz harflerine aktarmaya ve yayımlanmasını sağlamaya adanmış. Düzinelerce eserin yayınlanmasını da sağladı. İnanıyorum ki üzerinde çalıştığı ve belki yayınlanma aşamasına getirdiği çok sayıda kitabı da vardır.

Vefatından önce yeni çıkan kitaplarımı göndermek için adres istemek amacıyla konuştuğumuzda **“Yazlıkta olduğunu, ilk fırsatta kendisi de elinde olan veya temin ettiği kitaplarından göndereceğini** (ki sonra göndermiştir), **kütüphanesini İLESAM’a bağışladığını, bilgisayarına üç yüz bin kadar kitabın PDF’ini kaydettiğini, bu sebeple benden de kitap yerine ne kadar kitabım varsa hepsinin de PDF’lerini rica ettiğini...”** söylemişti. PDF’si olanların tamamını göndermiştim.

Allah rahmet eylesin. Ruhü şad, kabri nur, mekânı cennet olsun.

Vefatından kısa süre iki kere konuştuk. İlkinde hastalığını öğrenmiş ve inanılmaz sarsılmıştım. Çoğu zaman dua ettim. İkincisi ise vefatından sekiz on gün önceydi. Arayıp birkaç kere çaldıracağım halde telefon açılmamıştı. Bir şekilde meşguldür diye düşünerek ısrar etmedim; ama az sonra kendisi aradı. Ses tonundan belliydi ki hiç takati yoktu. Konuşurken içim ezilmiş, gözlerim buğulanmıştı. Özür diliyordu:

- Arif kusura bakma, sürekli yaktaktayım. Tedavi görüyorum. Telefonla konuşacak kadar bile halim yok. Bu yüzden geç açtım...

Yine de aramıştı. Bu kadar nazik, kibar, hatırşınastı...

Anlamıştım... (1953-23 Eylül 2022)

Allah ikisine de rahmet eylesin. Ruhları şad, kabirleri nur, mekânları cennet olsun.

| MUZAFFER MUSTAFA

Düşüş

Tutacak dalı yok zamanın
Düşüyorum karanlıkta
Yanımdan geçtiğim her anıda
Kalıyor sesimden bir parça

Yere çarpınca dağılacak yalnızlığım
Soluk soluk her yana
Bana ait ne varsa
Kalabalığa karışacak bir masalda.

| ALİ GÖÇER

Kahramanmaraş'ın Dağları

(Dağlar hiç üşümez miydi? Dağların başında hep sarık var da ondan mı üşümezdi? Dağlar sarığmı dedem gibi başına hep zikir saatlerinde mi takardı? Dağlar zaten hep zikir ederdi de onun için mi başı sürekli beyaz olurdu? Dağın sisler içindeki zirvesine hiç ulaşılmaz mıydı?)

Kahramanmaraş'ın dağları çocukluğumun dağlarıdır. Düşle gerçek arasında gidip gelen birer masumiyet tablosudur onlar. Çocukluğumda hep uzaktan bakıp da hiçbir zaman ulaşamaz sandığım zirvelerine bunca zaman sonra niyet etmek doğrusu bende bir mahcubiyet duygusu oluşturdu. Şimdiye değin neredeydin deyiverse, cevabımın olmamasıdır beni bu mahcubiyet duygusuna iten.

Oldum olası dağlar hep ilgimi çeker. Bu nedenle, o yüce doruklardan ruhuma dokunan bir esinti hissedersen yerimde duramam. Dağcılar, “dağlar çağırdığımda gitmek gerek” derler ya, aslında çağrı, o kalpteki heyecanın kendisidir, dağı hissetme duygusudur. Bir dağcı, ormanın içinde nereden geldiğini anlamadığı bir ses gibi yüreğinde tarif edemediği bir heyecan duymuşsa bil ki artık dağa gitme zamanı gelmiştir.

Dağcı, dağa çıkan kişi değil dağı hissedenden kişidir. Dağla arasında bir çeşit diyalog kuran kişidir. Bu diyalog kimi zaman mistik bir iletişim olduğu gibi kimileyin de dışa dönük görsel bir diyalog olabilir. Ben bunu önemserim, o yüzden de bir dağ benim için

belli irtifası olan bir doğa parçası değildir. Her dağ bir karakterdir. Her dağın farklı özelliği ve insanda bıraktığı bir etkisi vardır. Rahmetli Nuri Pakdil Üstad'ın güzel bir sözü vardır “**Her dağın bir duruşu vardır.**” diye. Bu yüzdendir ki, o duruş bizde her dağı farklı kılar. Her dağın bize anlattığı öykü farklıdır. Ancak çocukluğumun dağlarının kuşkusuz bende daha özel bir yeri vardır. Çocukluğum Kahramanmaraş dağlarının eteklerinde geçti. Dağ çiçeklerinin sunduğu renk armonisinden haz alarak, karlı yamaçlardan akan pırl pırl suların müziğini dinleyerek büyüdüm. Çeşmeleri, dumanlı tepeleri ile düşlerimi zenginleştiren birer masal dünyasıdır benim için Kahramanmaraş Dağları. Kırkpınar, gözlerimi dünyaya açtığımda ilk gördüğüm dumanlı zirvedir belki de. 3000 metre civarındaki Kırkpınar, Binboğa, Berit ve Nurhak Dağları yıldızların altında uzanan ulaşılmaz doruklar olarak çocuk dünyamda birer tablo olarak duruyordu hep.

Uzun süredir dağlara tırmanıp dururum ama bir türlü Kahramanmaraş Dağları kısmetime düşmemişti. Dağcıların dediği gibi, belki de beni çağırılmıştı Kahra-

manmaraş'ın dağları. Artık belki de tam zamanıydı, birkaç arkadaş hadi gidelim deyip Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman Üçgeninde Kaya Düldülü, Nurhak ve Nemrut zirvelerini planımıza koyuverdik. Dağ deyince tüm önceliklerim değişiyor. Kendimizi Gaziantep'te buluverdik. İstanbul'dan Sefer Öztürk, Hatice Erener ve Serdar Yavaş'la 4 kişilik bir ekibiz. Ankara'dan Hamza Yücel ve arkadaşlarıyla ertesi gün buluşacağız. Kahramanmaraş'ta Mehmet Ağca ve arkadaşlarıyla birlikte toplanıp Kaya Düldülü diyeceğiz.

Gaziantep gurme kültürünün başkentidir, bu tartışılmaz. Tüm gün hem ara sokaklarını, müzelerini, hem de lezzet duraklarını ziyaret ettik. Gaziantep'in Beyler Mahallesi'ndeki eski evleri ve daracık sokaklarını dolaştık. Bu mahalle genelde Ermeni Mahallesi olarak biliniyor. Mimari yapısı da öyle zaten. Arnavut kaldırımlı sokaklarına serpiştirilmiş demir metal heykelleri çok beğendiğimi söylemeliyim. Bizim kültürümüzde heykele pek olumlu bakılmaz ama bence heykelin bir sanat türü olarak yadsınamaz bir yanı da var. Batı kentlerinde sokakları, meydanları ve mimari alanları zenginleştiren bir sanat dalı olarak kent karakterini ve kimliğini oluşturan çok önemli unsurlardan biridir. Resim gibi heykel gibi sanat dalları insanlığın ortak evrensel değerleri olarak bizim kültürümüzde de geliştirilebilmeli diye düşünüyorum. İbrahim'in kırdığı putla, Peygamber'imizin kırdığı putla modern sanatın ürettiği heykelleri karıştırmamak gerek. İslam geleneğinde puta tapıcılığı çağırıştırmasın, puta tapıcılıkla karıştırılmasın diye heykel sanatından uzak durulmuştur. Oysa tapacak olduktan sonra günlük yaşantımız içinde o kadar çok put var ki, heykellerin putluğu masum kalır.

Gaziantep'ten Kahramanmaraş'a geldiğimizde akşam olmuştu. Bizim dinlenmemiz gerekti. Kaya Düldülü'ne tırmanacağız. Nasıl olduğunu bilmiyoruz. İstanbul'dan gelirken epeyce uykusuz kalmıştık. Kahramanmaraş'lı dostlarımız bizim için yüreklerini açmıştı. Mehmet Ağca'nın işyeri bahçesinde oturup sohbet etmek, şömüne başında oturmak, çadırımızı kurup uyumak hepsi mümkün. Ama bizim birkaç saatlik dinlenmeden sonra gece yarısı kalkıp yollara düşmemiz hiç de kolay olmayacak ama dağ sevdası bizi yollara düşürecek biliyorum. Ankara'dan gelen dağcılarla buluşup sabah saatlerinde tırmanışa geçeceğiz. Uyandıığımızda ilk duygumuz iç ses; neden biz de normal bir insan gibi yatıp, sabah kalkıp rahat rahat kahvaltımızı edip, günlük işlerimize bakmıyoruz? Ama bu aşk başka bir aşk, sürüklüyorsa seni takılacaksın o ecenin peşine. Biz de takıldık. Gece saat 04'te İstanbul, Ankara, Kahramanmaraş ekibiyle bir kelle paçacıda buluşup çorbamızı içtikten sonra 13 kişi Kaya Düldülü için yola çıktık. Kent içinde sabah saat 04 sularında paça çorbası içip enerji toplamak çok hoştu. Tabi ki bu bölgenin lezzet ağırlıklı sofrası kültürü ile de yakından iletişim kurmamız kaçınılmaz oluyor. Güzel bir paça çorbasıydı.

Açıkçası rota başlangıcına biraz gecikmeli gelebildik. Dağcılıkta kamp alanından çıkış en geç gece 04 gibi filan olmalı. Oysa biz saat 08 gibi başladık. Ama dağımız yüksek irtifa dağı değil. 2110 metre civarında bir irtifası var. Ne var ki, hiç bir dağın dağ olma özelliği yüksekliği ile doğru orantılı değildir. Bir kez daha, dağ bana şunu hatırlattı ki, dağı dağ yapan, onun yüksekliği değil karakteridir. Kaya Düldülü kendisine saygı duymamızı gerektirecek olağanüstü karakteri ile bana muhteşem heyecanlar

yaşattı. 6000 metrelere yaklaşan tırmanışlar yapmış bir dağcı olarak 2110 metre yüksekliğindeki bu dağda aldığım tırmanış keyfi muhteşemdi. Her dağın insana verdiği keyif özeldir. Neredeyse tamamen kaya bloğundan oluşan tırmanışımız oldukça keyifli, zorlu ve adrenalini yüksek geçti. Teknik malzeme kullanmadan tamamen el ve parmak becerisiyle çıktığımız bu zirve bize muhteşem görSELLİKLER sundu. Kahramanmaraş tarafında Başkonuş Yaylası, Osmaniye tarafında DÜLDÜL Dağı, Berke ve Aslantaş Barajı, batan akşam güneşinin altında masalsı bir atmosfer sundu bize. 12 saatlik bir tırmanış programının ardından ara vermeden Nurhak Dağı için Elbistan'a hareket ettik. Ama yolda Kahramanmaraş'a uğrayıp "eli böğründe, ya da yan yana" yemeden geçip gitmek olmazdı. Bizde gereğini yaptık.

Elbistan Dağcılıktan arkadaşlar bizi bekliyorlardı. Ama biz İstanbul, Gaziantep, Kahramanmaraş, 12 saatlik Kaya DÜLDÜL'ü faaliyeti derken ara vermediğimiz faaliyetimizde yorulmuştuk, Nurhak Dağı'na çıkışımız çok zor olacaktı. Elbistan Dağcılıktaki arkadaşlara rica ederek bu çıkışı gece 04 den sabah 07'ye kaydırmalarını rica ettik. Çünkü en azından birkaç saat uyuyup dinlenmiş olurduk. Bu ricamızı kırmamaları belki de Nurhak faaliyetimizin başarılı geçmesine neden oldu. Gece Elbistan'a ulaştığımızda bizi Mustafa Kemal Kadayıfçı dostumuz bekliyordu. Çok beklemeden hemen kulüp binasına giderek dinlenmeye çekildik.

Sabah saat 07'de bu kez İstanbul, Ankara, Kahramanmaraş ve Elbistan ekibi olarak 16 kişi 45 dakikalık bir yolculuktan sonra Hakan Coşkun anısına yapılmış dağ evinde araçlarımızı bırakarak yürüyüşe başladık. Elbistan Dağcılık için Hakan Coşkun

Hoca'nın ne kadar önemli olduğunu fark ettim. Elbistanlı dağcıların her an onunla ilgili bir anıyı paylaşıyor olmaları, Hakan Hoca böyle derdi, böyle yapardı gibi onun varlığını öne almaları o insanın arkasında ne güzel bir isim bıraktığını gösteriyor. Saygıyla anılan bir ad bırakmak, yaptığı hizmetlerinin takdir edilmesiyle o hizmetleri daha ileriye taşımaya gayret gösteren dostlar bırakabilmek ne kadar da güzel.

Mustafa Kemal Kadayıfçı dostumuz ve arkadaşlarımızın Elbistan'da bize gösterdikleri konukseverliği asla unutamam. Dağ faaliyetine gelmiş sporcular olarak değil de, kendi evlerine gelmiş konuklar gibi bizi ağırlamaları gerçekten cümlelere sığmayacak davranışlar. Anadolu insanının gönül zenginliğini cömertçe bizim önümüze açan bu insanlara selam olsun. Nurhak Dağı çıkışımız kolay olmasa da inişimiz çıkıştan daha zor oldu. Her dağın kendi özelliği, zorluğu ve karakteri var. Maraşlı ünlü yazar Nuri Pakdil'in bir sözünü bir kez daha hatırlatmak isterim. **"Her dağın bir duruşu vardır."**

Nurhak Dağı'nı geride bıraktığımız saatlerde hemen kadrajımıza Adıyaman Nemrut Dağının girmesi kaçınılmazdı. O gizemli Nemrut heykellerine daha önce bir kez çıkmıştım ama o zaman açıkçası yoğun kar yağışı ve tipi altında bir fotoğraf bile çektiirmeden dönmek zorunda kalmıştım. Bu kez başka bir hayalim vardı. Onu gerçekleştirdik. Başka da bir şey anlatmayacağım: Mevsim olarak geç olsa da uyku tulumu ve matlarımızı alarak heykellerin yakınındaki açık alanda ve yıldızların altında gün doğumunu izlemek için sabahı beklemek bizim için fantastik bir güzellik oldu.

Geçmişin Gölgesi

Yargılama beni! Suç benim değil, tozlu masallardan havalanan küçük kanatlı kuşların Hâkim Bey.

Anıların defteri, evin buğulanmış pencerelerinde. Kap kakak sesi geliyor mutfaktan. Bir de mis gibi tarhana kokusu. Evin direği her zamanki koltuğunda. Elinde kâğıt kalem. Hesap kitap peşinde. Mutfak masrafı, faturalar, kira... Okul masrafları da cabası... Yine müzik sesi geliyor ablamın odasından. Bir ara odasından çıkıp yanıma geliyor. Öyle içten öpüyor ki yanaklarımdan. “Ödevlerini yaptın mı Yumurcak? Kontrol saati yaklaşıyor. Değişmeyelim sonra külahları!”. Tıp okuyor, doktor olacak ablam.

Dilime kilitleniyor çığlıklar. Hani babamın hesap kitap yaptığı koltuk? Neden duyulmuyor mutfaktan kap kakak sesleri? Keşke külahları değişsek. Niçin ödevlerimi kontrol etmiyor ablam? Evin başköşesinde dururdu oyuncak sepetim. Gölgesinden hüzün buharlaşıyor, hasırotundan sepetimin.

Ödüm kopuyor yakalanmaktan. Her ne kadar uçurum hudutlarında dolaşsa da alıkoyamıyorum kendimi çalıntı mutluluklardan. Çocukluğum atıyor şahdamarımda. Sürgüsünü kapatamıyorum aynaların. Kurumuş bir nehir geçiyor koridor boşluklarından. Telefonları kesik, lambaları ışsız. Işıksızlık yayılıyor evin odalarından.

Kapı kilidini değiştirmemiş olmaları benim için bir şans olsa gerek ya da benim göremediğim bir şansızlık abidesi. Hırçın bir muamma belleğimde. Geçmişin izleriyle çoğalıyor muyum yoksa eksiliyor muyum? Anıların havzası bana ait olmayan bu ev. Bir türlü kopamıyorum dehlizlerinden. Alev su ile söndürür kendini. Ben ise bu çatı altındaki geçmişin izleriyle.

Annemden kalan bir nişane arıyorum komodinin çekmelerinde. Annem gibi lavanta kokmuyor komot gözlerindeki havlu, çarşaf vs. Şifonyerin üzerine kayıyor gözlerimdeki ziya. Hazır vaziyette bekliyor annemin incik boncuk kutusu. Takıp takıştırıp kabul gününde, pasta kısır yemeye gidecekmiş gibi.

Ablamın odasına doğru süzülüyorum. Ayak parmaklarımmın üstünde, pati pati... Gürültü yapmaktan çekinen haylaz çocuk, ev sahibine yakalanmaktan sakınan hırsız timsali. En sevdiği şarkı çalıyor kasetçalarında. Esmeray’dan Unutma Beni. Masasının üstünde stetoskop, tansiyon aleti. Neden kaldırmış ki masanın üstündeki iskelet maketini?

Salonda babamın horultu sesleri. Sanki gökteki bütün bulutlar hızla birbirine çarpıyor. Yorulmuş olsa gerek. Malum bu sene ilkokul birinci sınıf öğretmeni. Akşam yemeği hazır oluncaya kadar uzun günün kısa şekerlemesiyle oyalıyor be-

denini. Üşümesin diye babaannemden kalan yün battaniyeyle kapatıyorum üstünü. Kanepenin sol tarafındaki sehpanın üstünde duruyor, günlük plan defteri.

Tren sesi duyuluyor, koridorun sonundaki odadan. Seri adımlar eşliğinde kapı eşiğinde buluyorum kendimi. Coşkun seller gibi avuçlarımda atıyor kalbim. Kapı kolunu bükmeye cesaret edemeyen bir adam beliriyor kapı ardında. Ya içerideki rayların üzerinde şimendifer kaydıran ben değilsem? Kulağımda bir çığlık. “Gökyüzüne uçur beni mavi tren!” Birden kayboluyor endişem. İşittiğim ses benim sesim. Yavaşça büküyorum kapı kolunu.

Defalarca kontrol ediyorum dokunduğum nesnelere. Milim kıpırdatmamaya çalışıyorum eşyaların yerlerini. Her beş dakikada bir akrep ve yelkovanı dikiyorum gözlerimi. Maa-zallah! Yakalanırsam kapanır mazinin kepenkleri. İncinir çöl ortasına ektiğim kaktüs çiçeği. Hayat baba evi salıncağından düşürür. Adres defteri ise Âdem kulunu dipsiz kuyulara savurur. Susar içime yerleşen gölgelerin silueti. Anne sesi, baba türküsü...

Çalar saat gibi kurulu beynimin sirenleri. Sabah 07.30 evden çıkış. Akşam dönüş 18.30, en geç 19.00. Allah-tan iş yerim sığınağıma yakın. Öğlen arası bir, akşam vakti bir buçuk saat cepte. Kurum amirim anlayışlı. Paydos vakitlerinde yirmi dakika, yarım saat göz yumuyor erken çıkmamıza. Gün boyu bana kalan iki buçuk saat anların geçidinde.

Yer değiştirmeli aslında. Baba evinin bir üst katı değil de baba evi olmaydı ömrümün barınağı. Ne yazık ki meskenimde oturan konuklar ev sahibi. Yoksa harç borç, çoktan satın almıştım çocukluğumun içinde dönüp durduğu dönme dolabı. Hiç bırakır mıydım? Anne kokusunu, abla gamzelerindeki gülüşü. Nağme yüklü baba ışıklarını.

Nasıl olduysa unutmuşum tatil olduğunu. Hatırımdan çıkmış dairelerin yarım gün çalıştığı. Aklımın bana kurduğu bir pusu olsa gerek. Oysaki yarım gün mesai yapıp on ikide çıkmamış mıydım çalıştığım kuruluştan. Kuru ve şekilsiz sözcükler takıldı boğazıma. Konuşamadım, aile efradını karşımda görünce. Annem, babam, ablam ve yaramaz Âdem karşımda duruyordu capcanlı. Hâlbuki lanetli bir tren kazası, söküp götürmemiş miydi benden memleketimi? Vatanım, annem babam; öz yurdumdu sırma saçlı ablam.

Yaylım ateşlerine tutuldu, ayrılıklara dilimlendi ömrüm. “Siz hiç, hiç olmak istediniz mi?” Ulvî, yiğit bir dağ söküldü yerinden. Ben ise o dağdan ufalanan toz toprak oldum. Hırsız değilim sapık hiç. Sadece eşikte düşürdüğü çocukluğu arayan biçare bir divaneyim. Sevgiyle yoğrulduğum kalenin surlarına sığındım.

Yargılama beni! Suç benim değil, tozlu masallardan havalanan küçük kanatlı kuşların Hâkim Bey.

Ceviz Ağacının Başındaki Sincap

Durup dururken bir rüzgâr peydah oldu. Geldi ceviz ağacının yüksek dallarına girişti. Ufaktan bir itiş kakış başladı. İş uzadı. Eski defterler açıldı. Ceviz ağacı diklendi. Kalın dallarıyla rüzgârı kesip biçti. Rüzgâr da boş durmadı şiddetini arttırdı, kavgada üstünlüğü elde etti. Ağaca eziyet etmeye başladı. Eziyet de ne kelime, resmen işkenceye soyundu. Ağacı sallıyor, eğiyor, büküyor, dallarını birbirine vuruyor, cevizleri yerlere saçıyor. Yaprakları yırtık pırtık ediyor. Köpük sucuğu çalıyla çarpılmış gibi yaralı bereli yapraklar havada savruluyor, uçuşuyor. Bu şımarmış, fırtına kesilmiş rüzgâr; zeytin, incir, elma gibi boyları kısa ağaçlara dokunmuyor. Eziyeti sadece ceviz ağacına. Ceviz ağacından yüreğini soğutmayan rüzgâr barajın karşı tarafındaki zeytin ağaçlarına gidiyor, bu defa da. Güneşi zeytin ağaçlarının yapraklarının üzerinde dalgalandırıyor, renkten renge boyuyor.

Buraya her oturmasında aklından ‘Bugün hiçbir şey düşünmeyeceğim; gözlerimi suya, dağlara salacağım ne getirirse onlarla mutlu olacağım.’ diyen adam elinde çayı ile yine aynı yerine, ceviz ağacının gölgesine oturdu. Dün şımarık bir fırtınanın hücumuna uğrayan ama asla ona boyun eğmeyen ceviz ağacının dibi seyrangâh bir yerdir. Baraj gölü her ne kadar şehrin atıklarıyla yıllar içerisinde siyaha çalan bir renk olsa da, haksızlığa uğramış bir köy delikanlısının mahzunluğu ile zeytin ağaçları ve çam ormanlarının ortasında gözleri üzerine çekmeye devam ediyor. Yine karşıda; yıllarca define avcılarının hayallerini süsleyen kale; sağlam kalmış üç beş dış duvar ve birkaç iç duvar taşıyla dünyanın ömrünün

dolmasını bekler. Göz hizasının biraz üstünde; yirmi otuz sene evvel yıkılmış, o bölgenin tek evi olan beş direkli, iki katlı toprak evin yerine yapılan derme çatma iki ev ve onların biraz yukarısında, topraktan bitmiş gibi görünen kayalar göz oyalayacak manzaralardır. Sonra, köyler, tepedeki okul, okulun üst tarafındaki orman, ormanın kenarındaki kale duvarı gibi görünen kaya silsilesi...

Barajın betonla yapılmış gövdesinden, daha doğrusu ön taraftan arkaya, yani suyun geldiği yöne, büyük resimden tarif etmek gerekirse, Akdeniz’den Karadeniz’e doğru birkaç dalga gidiyor. Ardından o dalgalara tamı tamına uyan, öndekinin bastığı yere basan diğer dalgalar ilerliyor. Hepsi aynı boyda, beyaz, aynı renkte tam bir uyum içerisinde, dalgalar. Belki buraya suyun yeni toplanmasından kaynaklanıyordur dalgaların bu uyumu. Topu topu otuz otuz beş yıldır bir arada bu dalgalar. Henüz aralarına nifak, kin girmemiş, “beyaz adam geçmemiş” yanlarından. Hangi yöne gidilecekse hep beraber gidiyorlar. Gidiyorlar... Burada dalga sadece gider çünkü. Deniz dalgaları da gider. Fakat deniz dalgaları bizim barajın dalgaları gibi saf değildir. Sen sensen ben de benim der deniz dalgası. İrili ufaklı binlerce dalga olur denizde. Büyük küçük, sevgi saygı olmaz orada. Üç metre geride oluşan bir deniz dalgası, en uzak okyanustan beri geliyor-muşçasına bir havayla gelir. Asabidirler. Kimi, ilk gördüğü kayaya çarpar, kimi gemiye. Deniz dalgası diyorsun sen; ne anasının gözüdür o, ne cin eniği! İnsanı bir kere aldı mı altına, ya bir balığın karnında, ya bir kayanın dibinde ya da bir kumsalda cesedini arattırır dostlarına.

“Düşünmeyeceğim” diyen adamın gözleri yine yoruldu ve zihnini hayal âleminin içine atarak bir kenara çekildi. Çoğu zaman son bakışları barajın karşı tarafındaki adamda kalır ve bir önceki sefer kaldığı yerden düşünmeye başlar. Geçen yıl zeytin hasadı vakti keşfetmişti barajın karşı yakasındaki adamı. Buraya gelip yerleşeli çok olmamıştı ama geçen yıla kadar da dikkatini çekmemişti adam. Dört kişiydiler. Ayaküstü bir şey konuşuyorlarmış gibi görünüyordular. Sonra üç kişi yukarı köye doğru yürüdü gitti. Turkuaz mavisii gömlek, lacivert pantolon giyen gayet uzun boylu olanı orada kaldı. Suya çok da yakın olmamasına rağmen, misinası barajın içerisinde, naylon ipi elinde balık beklemeye başladı. İkinci gün yine aynı adamı aynı yerde bekler buldu. Ceviz ağacının altında oturmanın zararları diye geçirdi içinden. Fakat adam adamdı ve elinde oltası, oradaydı. Zaman zaman hareket de ediyordu. Bazen başındaki şapkası mı, beresi mi kırmızı kırmızı görünüyordu.

Birkaç gün sonra dost oldular. Sabah adamı ilk gördüğünde karşıdan karşıya selam veriyor, bazen de kendisi adamın selamını alıyor. Hâl-hatır soruyorlar birbirlerine. İyi olmadığı zaman “iyiyim” deyip çıkmıyor; neden iyi olmadığını uzun uzun anlatıyor adama. Kızacak bir olay, bir kişi varsa beraber kızıyorlar. İsimler veriyor adama: “Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpeğin Sahibi”, diyor bir gün. Bir gün için acemisi ameleler tarafından, sağa sola fırlatılmış pamuk yığınları gibi ak beyaz bir sis dolduruyor baraj gölünü, o zaman; “Deniz Kızı Oymağı’ndan biridir, diyor; zavallı Kirisk’i fok balığı avına götüren tekneyi bekliyordur.” “Mavi yarasa bana su ver!/Ah mavi yarasa, bana su ver.” diyen bir ses beyaz sisler arasında boğuluyor. O zaman dişi ördek Lura’ya verip veriyor. Sonra bir gün “Boranlı Yedigey, Ukubala’ya altın mekre balığını” yakalamak için bekliyor, diye düşünüyor. Gece fırtına çatıları sallıyor, Hemingway’ın “İhtiyar Balıkçısı Santiago” oluyor, adam.

Bir el silah sesiyle kendine geldi. Baharda, narçiçeği mevsiminde yılan çok olur buralarda. Komşulardan biri yılan sıklığıdır diye düşündü. Belki de tavuklara gelen bir tilkinin kismetiydi, birkaç saçma. Turkuaz mavisii gömleklili adamın üst tarafındaki köyün sokak lambasının ışığında bir grup yakamoz, annelerinin akşam yemeğine çağrılmalarına kulak asmayan haylaz çocuklar gibi oynaşıyordu. Gökyüzünde ay yoktu. Ay olsaydı baraj gölü tamamen yakamozdan çocuklarla dolardı. Saatine bakmaya gerek duymadan geç olmuş, dedi. Evin etrafını aydınlatan lambalardan birini söndürdü. Kapının dış tarafındaki anahtarı aldı iç tarafa taktı. Kapattı; evin önündeki asmayı, ceviz ağacını, baraj gölünü, turkuaz mavisii gömleklili adamı, zeytin bahçelerini, bahçelerin yukarısındaki köyü, kayaları, ormanları, ormandaki tilkileri, esiklerdeki çakal yavrularını, Cengiz Aytmatov’u, Hemingway’ı dışarıya bırakarak, üzerlerine kapıyı kilitledi.

Bir çocuk sesine uyandı. Kundağa sarılmış bir çocuk sesine. Kapı, dünyanın üzerine kilitliydi. Ses pencereden geliyordu. Önce kuruyan boğazını ıslattı, bir iki yudum su içti. Açık pencerenin oluşturduğu cereyandan her yeri tutulmuştu. Kalktı pencereyi kapattı. Adamın durduğu yere baktı, karanlıktı bir şey göremedi. Çocuğun sesine kimse uyanmamıştı. İnşallah bu adam bizi bir derde koymaz, diye düşündü. Az sonra kendini otogarda buldu. Lokantada... Karşısında oturan adama “Küs müyüz emmioglu?” dedi. Kısa saçlı, bıyıksız, yüzü; boğazından elmacık kemiğine kadar birkaç günlük sakalla dolu, henüz orta yaşın altındaki lokanta müşterisi; biraz mahcup, biraz çekingen bir tavırla “Rahmetli babamın tembihi var bize, kimseyle küsmeyin diye?” diyerek sigarasını kül tablasına bıraktı. Ellerini, sanki masanın kenarına dayayıp, parmaklarını birbirine geçirmenin resmi bir şekli var da, onu arıyormuş gibi, parmaklarını birkaç

değişik şekilde birbirlerinin arasına geçirdi ve sağ elinin başparmağı üstte olduğu hâlde ellerini birbirine kenetleyip öylece bıraktı. Üç beş dakika içinde dost oldular. İkisi de aynı otogardan aynı şehre gidecekmiş. Tüh, keşke daha önceden buluşsalarmış aynı otobüste yan yana koltuk alır, sohbet ede ede yolculuk ederlermiş. Rahmetli babasından tembihli lokanta müşterisi de batı köylerindenmiş. Öyle uzak bir köyden de değil ha, aralarında beş altı köy varmış. Otobüsü bir saat önce hareket ediyormuş. Otogarın etrafında birkaç tur attılar. Sonra ellerinde valizler, çantalar ve çeşit çeşit yüklerle sağa sola koşturan bir insan selinin ortasında buldukları banka oturdular. Sırtını karyolanın başlığına dayadı. Derin bir nefes aldı. Zeytin ağaçlarının ortasında, ayaklarını durduğu yerden hiç kımlıdatmadan; gâh balık tutan, gâh elini kolunu sallayarak sağa sola bağırıp çağıran, muhtara söven, karşıdan karşıya kızlara, gelinlere laf atan adamın kim olduğunu bulmuştu. Yıllar önce bir ilkbahar mevsimi yukarıdaki köylerden birinde sel olmuş, dereler önlerine ne katmışlarsa ırmağa doldurmuşlar. Kundağa sarılı bebeğin annesi dereye uzakmış aslında. Fakat devrilen bir kavak ağacının altında kalmış çocuk. Anne kurtulmuş. Dere çocuğu kapmış. O günden sonra bebeğin babası ırmağın kıyılarını mesken tutmuş. Suyun dibindeki taşların altına saklanan balıklardan, çam ağaçlarının başındaki kozalaklara kadar her şeyin donduğu bir kış gününde, bir kayanın başında adamın da donduğu yayılmış köylere. Otogarda tanıştığı adamın rahmetli babası donan adamı kendisi görmemiş, hangi köyde donduğunu da bilmiyormuş ama olay öyleymiş...

Ceviz ağacının altında güneşin kendisini görmediği bir yere sandalyesini çekip oturdu. Üzerinde iki kanat dolusu güneş ve altında kocaman bir gölge taşıyan bir kuşa takıldı gözleri. Kuş, gölgeyi barajın ortasında

suyu kazan iki köylüye götürüyordu sanki. Taşdığı gölgeyi vermeden köylülerin üzerinden geçerek suyun üzerinde bir müddet gitti. Sonra geri döndü; gölge yavrusuymuş da onu gezdiriyormuş gibi çocuksu hareketlerle balık tutan adamın yakınındaki bir erguvan ağacına kondu. İrice bir balık suyun yüzüne çıktı, su dalgalandı. Barajın yüzeyi suyla doldu. Adamlar, ağaçlar ve kuş karşıya geçti.

Komşu köye gidecekti bugün, öğleğin bir yemek daveti vardı. Unutmuş da yeni hatıra gelmiş gibi bir anda yerinden kalktı. Çay bardağı elinde eve doğru hareketlenmişti ki yüzüne bir gülümseme gelip yerleşti. Döndü, tekrar ceviz ağacının altına oturdu. Hemen önündeki papatyalarla konuşuyormuş gibi bir ses tonuyla, “Ceviz ağacının başındaki sincap şimdi nerede acaba? Şu ağacın altında düşünmediğim, hayal etmediğim bir şey kalmadı, geçen sonbaharda daldan dala atlayıp kaçan hayvanı unuttuk gitti.” dedi. Kaç gündür evin önünde tembel tembel yatan arabaya bindi. Kontak anahtarını yerine taktı. Ekrandaki ışıkların sönmesi için bir müddet bekledikten sonra anahtarı çevirdi. O uyusuk araba bir anda ifrit kesildi; mazot ve yağ kokusu güllerin ve kekiklerin kokusunu bastırdı, gürültü etrafta ne kadar kuş varsa hepsini havalandırdı. Az ileride kendisini bekleyen iki arkadaşı vardı. Kısa boylu, takım elbiseli, etine dolgun olan ön koltuğa, şalvarlı, uzun boylu, zayıf olan da arka koltuğa yerleşti. Birbirine çok yakın olmasına rağmen ayrı ayrı isimlerle anılan birkaç tepe geçtiler. Yol bir dereye girip tekrar tepeye çıktı. Arka koltukta oturan uzun boylu arkadaşı, “Evi gördünüz mü?” dedi.

Arabayı yolun kenarına çekti. Karşıda, barajın kenarında zeytin ağaçlarının içinde; çatısı kırmızı sacla kaplı, duvarları turkuaz mavisi ve kapısı lacivert boya ile boyanmış evi gördü.

| AHMET ŞEVKİ ŞAKALAR

Cuvaracı Burpa Kızlarının Anlatmadığıdır

Abdullah İpek'e...

Soğuk rüzgârdan korunmak için sığındığım zincir marketin ana kapısını geçişlere kapattığımı çok geç fark ettim. Yirmi beş yaşlarında genç bir kadın beni uzun uzun süzerek kapıya yaklaştı. Sabahın soğuğu. Mesai henüz başlamadı. En azından bizim mesai başlamadı. Genç kadın, sigara içiyor, çok güzel içiyor, çok keyifli içiyor, sanki sabahın altısında mükellef bir kahvaltı sofrasından kalkıp uzun bir aradan sonra iştahla nikotin madenine ulaşmış gibi içiyor, sağ dudağının kenarıyla, üşüyen parmaklarıyla zarif bir kalemi kavrar gibi tutuyor sigarayı. Bir an önce bitirmek için değil molada geniş bir zaman diliminin ortasına kurulmuş gibi içiyor. Dumanını kendini fark etmeyen ve parçası olduğu bu hengâmenin yüzüne üflüyor sanki. Bitişikteki eczaneye doğru çekiliyorum. Arkamda camda organik gıda takviyesi reklamı. Reklamın altında uyarı cümlesi: İlaç değildir! Marketin diğer tarafında üzeri örtülü meyve tezgâhları var. Az önce gelen otuz yaşlarında bir adam, kartını okutup içeri girip çıktuktan sonra oradan başlıyor işe. Kim gelse ilk işi kart okutmak oluyor. Kart okutmak mesaiye zamanında başlamak demek. Anlaşıyor ki o da bu marketin çalışanı. Meyveleri kaplayan muşambayı ahşap tezgâhın üzerinden çektiğçe -soğuktan ne kadar korunabilmişse- portakal, mandalina, greyfurt ve golden elmalar parlamaya başlıyor. Sonra ikisi muşambayı uzunlamasına ikiye katlayarak hacmini küçültüyorlar. Muşamba

iyice küçüldükten sonra tezgâhın altına istif ediliyor. Sigarayı unuttum. Adam da sigara içiyor, hem de elinden hiç bırakmadan. İki elini kullanmak zorunda kaldığında da ağzında bekletiyor, yarım halkalı dumanlar üst katlardaki dairelere doğru haleler çizerek yükseliyordu. O da ne? Üçüncü bir kadın markete doğru yaklaşıyor. Elli yaşlarında. Yarım pardösü, pardösüyle yarı uyumlu bir eşarp, altında havuç kot pantolon ve spor ayakkabı. Ağzında ince uzun bir sigara. Parlament'in kuzeni. Filtreli sigarasıyla hayata filtresiz bakıyor. Olduğu gibi prova yok, ısınma turları yok. Hızlı hızlı çekip bitirmeye çalışıyor. Mesai erken başlayacak belli. Kalın cam kapının arkasında kart okuttukları küçük bir ekran var. Mesai öncesi son birkaç dakikanın tadını çıkarırcasına sigara içiliyor. Hepsisi sigara altlığını çoktan halletmiş gibi bu keyifli seremoniye katılıp birazdan market raflarını erkenci müşterilere hazır hâle getirecekler. Kadınlardan biri kalın cam çatal kapının alt ve üstündeki uyumlu kilidi açmak için davranıyor. Erkek izin vermiyor, el çabukluğuyla toplu bir anahtarla alt kilide doğru eğilip çatal kapıyı yanlara iyice açıp rahat bir alan açıyor. Market, bütün zincirlerinden kurtulmuş, üç dumansever mürettebatla hizmete hazır artık. İyi günler, sabahçı müşteriler. İyi günler, ekonomiye can verenler. İyi günler, etiketle kasa fiyatında yüzü aynı görünenler. İyi günler, iadesiz gülücükler. İyi günler, ödünç yüzler, ödüsüz törenler.

6-E'yi bekliyorum. Özlüce'den sanayi bölgelerinden süzülen, Nilüfer dere-sinden aşırıp dar ve kalabalık caddelerden Emirsultan'a ulaşan 6-E. Pencere camına yaslandığım ve yüzümü Bursa'nın ara sokaklarına emanet ettiğim toplu ulaşım aracı. Sihirli götürgeç 6-E. Ulucami'de inip aşağıya salıyorum bir süre ısınmış bedenimi. Benim mesaim yok. Kart basma derdim yok. Zorunlu 'iyi günler' mesaisi yok. Beş metre kare bir ofis. Öyle ofis mofis dediğime bakmayın. Serbest muhasebe dükkânı. Pasajda dolu olan birkaç iş yerinden birisi. Pasajın girişinde daracık bir çay ocağı. Ocakçı, askıcı ve lafçı Dağlı Mustafa ile sohbet dalmaktan işi gücü unutuyorum çoğu zaman. Ofis diyordum ya geniş bir oda küçük bir mutfak ve lavabo. Öyle hafife almayın hemen, yapılan her işlem hazinenin defter yapraklarında zerre miktar yer kaplıyor. Serbest muhasebeciliğin bir de yeminli mali müşavirliğe başlayanları var. Kalabalık tabelalı olanlar hani. Sade bir tabela benimki. Sıradan bir serbest muhasebeci. Ama ben henüz yemin etmedim. Yeminliyim kart basmama-ya. Yeminliyim rahatlığa, lafa, dağınıklığa. Sade bir tabela, küçük bir dükkân, sade bir hayat. Belediye otobüsüyle halkın arasına karışıp bir gün işime yarayacak vasat kahramanlar topluyorum. Otobüs kartım her bindiğimde tam biniş ücreti kesiyor ve iki sefer 'dıt, dıt!' diyor. Bunun 'dıt, dıt, dıt!' diyeni de var ancak altmış beş yaşını geçtiğimde duyacağım bu sesi. Şoförler, bu üç 'dıt' sesini çıkaran yolcuları sırtında taşıdıkları için pek memnun olmuyorlar bu durumdan. Üç sihirli dijital sesi duymadığıma şükrediyorum. Kendimi genç hissetmem için yeterli bir avuntu.

6-E'yi beklemek, her gün yeni bir şeyler yaşamak, görmek de demek. Burada beklerken aidat vermeyen üst komşumu görüyorum. Şahiner Canayakın. Aidat vermeyen derken yöneticimizin blok girişlerine astığı iftihar ve yüz kızartıcı yan etkili o sade listeden bahsediyorum. Şahiner'in sütunu hep boş, tertemiz. Bu aynı zamanda site yönetimi için her ay açtığı beyaz sayfaları da temsil ediyor. Her gün yanımdan yedek kıyafet gibi sakladığı tebessümüyle şehirli bir 'iyi günler!' İyi günler komşum! Bu selamlama merasiminden sonra komşumun güne başlama sahnesi başlıyor. Bina dışına park ettiği arabasının yanından geçerek sokağın sonundaki unlu mamuller dükkânından Besaş Ekmek alıyor. Sık sık gördüğüm bir Şahiner ritüeli bu. Adam rol yapmıyor, yaşıyor resmen. Yaşayarak oynuyor. Başarılı da. Canayakın, sahne soyadı mı acaba? Bir sanatçı gülümsemesi ki her gün taptaze. İyi günler, diyor. İyi günler, diyorum. Şahin bakışlı ama aidat vermiyor. Üç beş yıllık aidat birikmiş de birikmiş. Yöneticiye bir iş teslimi var, diyormuş. Proje bitince diyormuş. Tam olarak ne iş yaptığını hiç kimse bilmiyor. Sorulduğunda herkese tamamlama işleri, tadilat, proje, diyor. Aidat vermiyor, sıkıntı veriyor. Yöneticiye göre kötü örnek oluyor diğer sakinlere. Birinci beş yıllık kalkınma planında toplu olarak vermek var, yöneticinin dediğine göre. Şahiner'in hikâyesini biliyorum. Kızların hikâyesini bilmiyorum. Anlatmadıklarını anlayacak kadar kaldım yanlarında. Romanın özeti hayatın hepsi değil belki. Hepsi ayrı ayrı paketlerden içtiler tütünlüleri. Hepsinin genizleri aynı anda yandı aceleden. Hepsi dudağının kenarına aldıkları sigaralarla elemeleri, kederleri hayatın kıyısına vuran bir ceset gibi uzaklara fırlattılar. Eziyetler unutuldu. Umutlar tazelendi. Başka ba-

harlarda filizlenecek bağ bahçe bostanlar ekildi. Kelimeler, cümleye dönüşmeden birer birer döküldü ceplerinden: şehir, otobüs, abonman kart, kasa, prim, ikramiye... Açık veren kasa ve üşüyen eller hep bekledi kenarda. İyi günler müşteriler, soğuk rüzgâr, ödünç gülümseme, büyüyen ekonomi...

6-E gelmiyor, oysa çoktan geçmeliydi. Cuvaracı Burpa kızları çay molası vermeden geçmeliydi. Çayın yanına yakılan ince uzun filtreli sigaralar yakılmadan alıp götürmeliydi beni hazine bakanlığı merkez üssüne. Kadınlardan büyük olanımı düşünüyorum sigara içerken. Erken kalkmış, çocuğunu okula göndermiş, ona hazırladığı üç beş çeşit kahvaltudan atıştırmış, doymamış ama dertlerini sigara altlığı yapmış ve düşmüştür yola. Sigortasını tamamlayıp emekli olacak, o zamana kadar da çocuklar çoktan okuyup büyümüş olacaktı. Elinde çekiç olan her şeyi çivi olarak görürmüş, derler. Ben de her gördüğüm Âdemoğlunu SGK kayıtlarında düşünüyorum. Belki de hikâyesi böyle değildir. Kocasının ölümünden sonra kimseyle evlenmeyi düşünmeyip çocukları için büyük şehre gelmiştir ve hiç yapmadığı işleri yapar olmuş, mesai, avans, prim, tazminat, ikramiye gibi kavramlarla tanışmıştır. İçilen sigara işin bahanesidir. Dert söndürendir. Unutturandır. Gam ve kederin her nefeste atmosferin geniş katmanlarında kayboluşudur.

Daha genç olan diğer kadına ne demeli? Başlandığında tayini çıkmayacak bir bölüm, bile bile okunmuştur. Satış danışmanlığı veya reyon sorumlusu olarak da görmüştür kendini. Neler düşünüyorum ben? Hikâyenizi bilmeden hikâyenize ortak olmak mı bu yaptığım? Genç kasiyerdir adı. Barkodları okuttukça yavaş yavaş eksiliyordur ödünç bulunduğu hayattan.

Diyet bisküvi alan göbekli adamla göz göze geliyordu. Rafları bir dedektif titizliğiyle inceleyip tek parça temizlik malzemesi alan KDV avcısı öğretmen emeklisi teyzeyle ikincil ilişki literatürüyle selamlaşıyordu. Kasaya yakın indirimli ürünlerden bahsediyordu. Evden getirilen alışveriş poşetine takılmıştır gözleri. İyi günler dileriz. Yine bekleriz. Akşam olur, kasa kapanır, hesabı toplamaya gelen patronun oğluyla kazara buluşur gözleri. Patronun oğlunun acelesi vardır, kasiyer kız hayata geç kalmıştır. Antrenman sonrası boş kalede biriken toplar gibidir. Kalabalık ve geçersiz. Mühür basılmayan oy pusulaları gibi. Var ama hükmü yok. Seçemeyen ama seçilmiş. Kasada açık verdiğinden daha çok mahcup olur elleri. Titrer, uyuşur, terler. Sigara tutan eller, üşüyen eller, anahtarın soğukluğuna dayanamayan eller, kart okutup kasadaki yerine geçtiğinde donanmayı limana ulaştıran kaptan güvenliğinde eller. Hem mahcup hem zayıf hem de alacaklı...

Nerde kaldı kadınlara iş yaptırmayan ve sigara yoldaşlığıyla efkâr dağıtan centilmen adam? O hiç girmede kadraja. Yönetmenin arkasında oturup yüzünü göstermedi ekrana. Bir sigara içti. İçine işledi mesai, soğuk ellerini çatlattı, dışarda kalıp donan bir portakalı alıp kovaya attı. Hikâyesini sakladı. Mesaide vardı. Molada vardı. Sigortada vardı. Hazinesinin hesaplarında kayıtlı bir adam olarak kaldı.

6-E yavaşça durdu önümde. İki elektronik ses koridorda çınladı: 'dıt!, dıt!'

Sakin bir otobüste iki genç kadın bir de tek oturan erkek. Bir anda hepsiyle göz göze...

Gelmeyin üstüme. Hazır değilim yeni bir hikâyeye girmeye.

| İSMAİL KILINÇ

Susuntu

Geniş z/aman...

Yürüyorum. Orta yaşların ortasında kalmış postmodern dervişliğime yorun, aksaktır adımlarım. Bir ayağım kısa değil, meseleler patikayı andıran çetrefillerle dolu... Öyle ya, patikalarla işi olmaz dümdüz ve dimdik yürüyen insanların. Basitten de basit bir kahramanım. Anadolu insanı makamındayım. O kadar öksüz, o kadar sessiz... Sessizliğim asaletimden değil; içe kapanıklığımdandır. Beylik lafları bey'siz yerlerde konuştuğumdan talihimi değiştiremeyen bir âdemoğluyum. İyi yerlerde iyi işler yapan biri miyim, bilmedim, bilmiyorum, bilmeyeceğim. İyi'nin bunca tanım arasında boğulurken kulaç atacak dermanım da kalmamış olabilir. Net ifadelere saplanmıştır hep dilim. "Üç ekmek ver!" derim bakkala. "Müsait bir yerde beni indirin!" derim otobüs kaptanlarına. Bana günaydın diyen komşuma "Günaydın!" der geçerim mesela. Gözlerime sohbet için baksa bile uzatmam; yıldız gibi kayarım önünden. Muhabbet meclislerinde hep susan o adam benim. Derin düşünüp sığ yaşamannın destanım. İçine konuşup dışına susmak iyi mi kötü mü bilemem. Bu "İyi mi, kötü mü?" sorusu herkesin sorusudur aslında. Bu minvalde özgünleşmek isteyince de herkesleşebilir insan. Demek ki "bir ben YOK, benden içerü" ya da ben de "herkes gibi"yim. Tamam, kahraman olmam gerekiyor da, "iç dökmeden" öte malzemem yok. Onu bizim mahalledeki yaşlı teyzeler de yapıyor. Beni öyküsüne konu/k eden her kimse benim şahsi tarihimi ve sürprizsiz talihimi enine boyuna değiştirmek zorunda.

Yoksa iki, bilemediniz üç paragrafta sonlanır öykü. Bana öyküden öyküsüz kalır. Adam vardır, sekiz ay askerlik yapmıştır; sekiz yüz km yol yaparsınız da anısı tükenmez; adam vardır yirmi gün bedelli yapmıştır, sekizinci km'de anısı tükenir. Bu da o hesap... Keşke "renkli" bir zât-ı muhterem olsaydım. Varoluşsal sorgulamalar yapsaydım. Bir sanatçı olup estetik haz uyandırsaydım. Bir çiftçi olup baharlar eksem, çiçekler biçseydim. Ama yok... Bizim oraların kadim söylemidir: "Yok'un dini-ımanı yok."

Uzunca bir süredir tek başımayım. Zannederim doğdum doğalı. Yetimhaneden bile sıkı dostluklar devşiremedim. Devletin teveccühüyle okullarda bilgi pazarlamakla meşgulüm. Devlet de bilginin iyisi kötüsü olmaz düşüncesiyle bana maaş ödüyor. Maaş nasıl biriktirilir, pek bilmem. "*Bugün buldum, bugün yerim/ Hakk kerimdir yarına.*" diyen şairin yolundayım. Odur şeyhim, müridiyim bu tavrım. Öğrencilerimle aramdan su sızmaz. Hepsinin hayatına dokunma çabasındayım. Zamanla idealist tavrım çok yara aldı. Şikâyetlerimi mısralara bile döktüm: "*Kuşaklar çatıştı değerler pislendi/ Şeytanca fikirler insana yaslandı/ Ne mazlumlar güldü ne zalim uslandı/ Çağ içinde Hakk'ı ünleyen kalmadı.*" Ne olursa olsun umudumu yıkamadı hiçbir nesil! Yürümek isteyen için mesafelerin önemi yokmuş. Ben mesleğini "yol" bilenlerdenim. Yürümeyi çok seviyorum. On sekiz yıllık meslek hayatımda değişme ve gelişmelere ayak uydurduğumu düşünüyorum. Yaş aldıkça kendimi kaybettim; ama çağı yakalamayı başardım. Galiba...

Yürüyorum. Ağır aksak... Sahteliklerden nefret etmeyi bıraktım. Eski tepkiselliğim kalmadı artık. Büyük hadiselere çok şaşırılmıyorum mesela. Şaşırmanın manasızlaştığı bir çağda sabit tavırlar almaktan yanayım. Bu noktada “hayırlısı!” sözcüğü çokça işimi görür. Herkese selam verebilen tek kişiyim öğretmenler odasında. Gruplar arası kulislere kaçmayı çok iyi başarıyorum. Zaman zaman öğretmen arkadaşlarım çok sıkıcı olduğumdan dem vururlar. Çok büyük “sıkıntı”ları olan birisi değilim. Bana bir sözcük türetilse herhâlde “susuntu” olurdu. Zira konuşmanın ömrüme verdiği zararı susarak telafi ettiğimi düşünüyorum. Konuşmanın en halis yerini sınıf olarak belirledim. Tüm suskunluklarımı sınıflarda telafi ederim. Öğrencilerim beni aşırı konuşkan bulur. Duyan öğretmenler kısa bir şok geçirir.

D/uyulan Geçmiş Z/aman...

Ömrümce hiçbir büyük hadiseye denk gelmemişim. Hayatımda büyük kayıplar olmamış. İnanılmaz kazançlar sayesinde yaşam standartım güzelleşmemiş. Veremden ölmüş bir “anne”nin “yeniden evlenmiş” bir “koca”sı tarafından yetimhaneye bırakılmışım. Öksüzlüğüm ilahi emirmiş; yetimliğimi insan tabiatı belirlemiş. Ne aranmış, ne sorulmuşum. Annemin kocasını bulduğumda ise “Bir daha buraya gelme!” diye bir tumar yemişim ki dillere destan... İncindiğimi kimseye belli etmemişim. Ev sahibim farkına varmamış, mahalle bakkalı desen satacağı üründen ötesiyle ilgilenmemiş. Hastane randevu hattı işini yapmış. Psikolog benim gibi vakalarla çokça karşılaşmış. Bankamatikte sıra bekleyenler dalgınlığıma küfür savurmuş. Zaman zaman isyana meyletmişim. İsyandan imkân çıkmamış, isyandan insan çıkmamış, isyandan inkâr çıkmış; o da bana yakışmamış. İsyandan öte durmuşum. İsyandan öte...

Günlerden bir gün tam karşıma bir komşu taşınmış. Elinde sihirli değneği çalmış kapımı. Açıp meymenetsiz suratıma gülücükler savurarak nazenin bir “merhaba” bağışlamış. Yeni komşuyum. Tüm apartmana yaptığı yemekten ikram ediyormuş. Küfürler savurmuşum abisine, babasına veya kocasına. Böyle bir güzel, tanımsız kapılara ikrama gönderilir mi! Zaman geçmiş, o kapıdan hep o güzel çıkmış. Nihayetinde sormuşum kekeme kapıcıya, kimdir necidir? “Yalnızdır, hemşiredir, ailesini depresimde kaybetmiş bir gariptir.” demiş. Renklenmiş hayatım. Apartmana her girişte ter basmış. Getirdiği sarmaların tadı damakta kalmış. Yalnızlık kaynaklı aforizmalarımdan sıyrılmışım. İlk defa geceleri uykular tutmamış. Ayak sesleri dinlemişim apartman koridorlarında. Planlar yapmışım kapısını çalmak için. Planlar...

T/avında Dövülen Demir Z/aman...

(Tık tık tık.)

“Kim o?”

“Bendeniz, karşı komşunuz.”

“Hoş geldiniz. Akşam akşam süpürge çalıştırdım, rahatsız oldunuz sanırım. Çok özür dilerim. Zaten işim de bitti sayılır. Bir daha ses duymayacaksınız, rahatsızlık vermeyeceğim.”

“Esağfurullah. Maksadım baş...”

“Ha bu arada geçen kapınızı çalıp yemeği uzatıp kendimi tanıtmadan dönmüştüm. Benim ismim Elif.”

(Ne yapacaksın şimdi? Elini uzattı. Ya elleri yumuşacaksa! Ya o eli tutmanın tüm gecelere mâl olan bir bedeli olacaksa! Ya sen yine susmayı şiar edinecek, bu hoş sohbet güzelliğin karşısında açılmayı bilmeyen pencere olacak, duvarlaşacaksan!)

“Ben, Mustafa. Çok memnun oldum. Söyleyemedim, maksadım şikâyete gelmek değildi. Siz de buralardansınız zannedirim. Bilmem sever misiniz, tarhana getirdim size. Malumunuz buraların cipsi tarhanadır. Çok güvendiğim bir esnaftan aldım. Tazedir. Çıtır çıtır.”

“Çok nazıksınız. Çok teşekkür ediyorum. Taze tarhanalar çıktı tabi. Ancak hepsi aynı tadı vermiyor. İnceliğine bakılırsa lezzetli duruyor. Ekşisi de kuvvetliyse ne âlâ ne güzel.”

(Elini sıkınam, saçmalamadan uzun uzun konuşmam iyi bir gelişmeydi. Sahi, buralardan olup olmadığımı neden detaylandırmadı? Bu arada arkadan gelen vatsap bildirim sesleri gerdi beni. Her cümlesinden sonra ona donuk donuk bakmam onu rahatsız edecek. Belki de yanlış anlayacak beni. Konuyu toparlamam lazım.)

“Tekrardan iyi akşamlar diliyorum. Rahatsızlık verdim. Bu arada temizlik, şey, kolay gelsin.”

“Çok teşekkür ediyorum. Hastane, nöbet derken temizlik işleri akşama kalıyor. Böyle olunca komşularla adam akıllı tanışmıyoruz. Bu arada yanlış anlamasınız bir şey soracağım.”

(Yanlış anlayayım sor! Yanlış yok sayayım sor! Yanlımsızlıklarınla bir süre daha kalayım sor! Uzat cümleyi, koy virgüli, cemaziyülevvelinden başla, sor!)

“Estağfurullah, lütfen buyrun!”

“Dairenden hep siz çıkıyorsunuz. Yani, şey, takip ettiğimden değil de, ne bileyim eşiniz, çocuğunuz bir yakınınız yok mu?”

“Ben yalnız doğdum.”

(Ne alakası var ulan! Senin ben cemaziyülevvelini...)

“Anlamadım!”

“Şey, bazen şey oluyor. Cümleleri toparlayamıyorum. Özellikle heyecanlanınca. Ee, evet. Ben yalnızım. Hiç evlenmedim. Kimim kimsem yok...”

“Şimdi anladım. Kaderimiz bir sayılır.”

(Nasıl da güzel daldı. Mozaik zemine hüznü bakışı öyle manidardı ki bu dalışları en iyi aynı sulara yüzenler bilirdi.)

“Ben de sizi sorsam?”

“Nasıl yani?”

“Affedersiniz, bazen zihnimden geçenleri aktaramıyorum. Siz de mi yalnızsınız?”

“Babam memurdu. Beş yaşlarında varım-yoğum, Dinar’a tayini çıkmıştı. Sürülmüştü daha doğrusu. Amiriyle olan münakaşa onu uzaklara savurmuştu. Dinar’a gidip tam alışmaya başladığımız zamanlarda bir deprem parçaladı bizi. Annem, babam, iki kardeşim...”

“Sadece sen mi?”

“Efendim?”

“Şey, sadece siz mi?”

“Kader... Dayım büyüttü beni. Okuttu hemşire etti. O da yukarı mahallede oturur. Belki gelip giderken görmüşsünüzdür.”

“Sizi üzdüm, kusura bakmayın. Ben artık müsaade isteyeyim.”

“Aksine, sizi tanımak, kapı önünde de olsa muhabbet etmek iyi geldi. Tarhana için tekrar teşekkür ederim.”

(Beni tanımaman iyi geldiği biriyle ilk defa karşılaşıyorum. Yiğil dese hal olurdu ayaklarının altına; uç dese kanatların çıkardı.)

“İyi akşamlar!”

“İyi akşamlar... Ha, bu arada Mustafa Bey, yarın gün boyu evdeyseniz sizden bir ricam olacak.

“Evdeyim, dersim yok. Buyrun, lütfen!”

“Sizi tanımam çok iyi oldu; Allah işimi rast getirdi diyelim. Benim bulaşık makinem yok. Dün bir yerden ikinci el buldum. Malumunuzdur bizim aşağının kapı otomatığı çalışmıyor. Bende o kapının anahtarı yok. Yarın nişanlım ben isteyken makineyi getirecek. Sizin zili çalabilir mi? Sadece kapıyı açacaksınız. Tabi, zahmet olmazsa!”

Terimsiz Z/aman...

Yürüyorum. Yürüdüm. ...ceğim. Hiç bir savaşta galibiyet garanti değildir. Mesele meydana doldurup kılıçla süngüyle kalabilmek. Bu cümleyi bana psikoloğum öğretmişti. Çiçeklerim iyi niyetli, bahçem o yüzden çürümüyor. Bir gemi olarak nice seferlerim oldu. Sığınacak limanlarım olmadı ama sırf bu yüzden Kaptan'ı suçlayacak değilim. Yürüyen ayaklarım var; tutan ellerim. Gözlerim dereceli de olsa yamışları seçebiliyor. Çiçek koklamak diye bir terapim var. Yıldız patı şahit, hatmi çiçeği şahit, pembe zıpcıktı şahit. Tüm çiçeklerime nasıl bakıyorsam öğrencilerime de öyle baktığıma bizzat öğrencilerin kendileri şahit. Acur turşusunu apartmanda en iyi ben vuruyorum. Menemen kavanozlarım kışı çıkarıyor. Şiir kitaplarımda altı çizilmiş bolca mısra var. Eski bir radyom var ve bakışları eskiten tv'lere tercih ediyorum. Demek ki özgün tercihlerimle ben, “ben” olabiliyorum. Evet, kendi “mit”imde boğuluyorum. Yaşarken, yaş alırken reklamcı melankoliklerle iddialaşıyorum ve yalnızlığın bir “bakış açısı”ndan ibaret olduğunu söylüyorum. Buna susarak söylemiş olmam fitratımla ilgili. Evet, yalnızlık bunalımlarım oldu. Özellikle Elif konusunda psikoloğum “Tekrarlarsa mutlaka haberim olsun.” dedi. İnsan aşırı yalnızlıktan sanrı görmüş olamaz mı? Ne var yani aslında olmamış, olmuş gibi görmekte... Bu da hayata dair değil mi? Cümlelerim, cümle âlemi yormadan bir şeyler dinleme zamanıdır. Radyoda karakterli bir türkü var. Ses-siz-lik.

I HACI AHMET SEVGİLİ

Hâl

I

Ne yapabilirsin ki
Tek başına parka gelip
Salıncağa binen
Ve yanındaki boşluğu da
Sallayacak kadar çocuk olsun
Olmuyor dedim olmuyor
Çok sular aktı
Göz kapaklarımın altından

II

Gördüm hayatı
Sıcak bir yaz günü
Küçücük bir serçenin
Su birikintisinde neler yaptığını
Sonra yerden göğe
Kaldırdım başımı

III

Mutluluğu da gördüm
Bir adamın
Çöplüğün içine bakıp
Gülümsediğinde
Sonra indirdim bakışlarımı
Aklımdan gönlüme
Olmadı duramadım
Mekik dokudum
On ikiden on ikiye
Akreple yelkovan
Harekete geçsin diye
Ağırlaştım ve ağırlandım
Her geçen saniye devretti yükünü
Bir diğerine
Ama gel gör
İnsanların halini bir
Gel ama kör
İnsanların halini gör bir

Bekleyiş

1.

Rıfat'ın sonunu hazırlayan olayların fitilini bir yatsı namazı sonrası elli beş yıllık arkadaşı Salih, hiç beklenmedik o ani çıkışı ile ateşledi. Tam evlerinin olduğu sokağa gelmişlerdi ki, Salih, önemli bir şey söylemeyeceği zaman yapıldığı gibi birden durdu, Rıfat'ın yüzüne müşfik bir ifadeyle bakarak "Kardeş, yarın akşam müsaitseniz hayırlı bir iş için size geleceğiz." deyiverdi.

O andan sonra aralarındaki ilişki hiçbir zaman eskisi gibi olmadı.

Rıfat, arkadaşının söylediği bu sözü saniyenin hesaplanamayacak kadar kısa bir zaman aralığında düşündü ama tam anlamıyla bir sonuca ulaşamadı. Ne demek istiyordu ki Salih? Ne hayırlısı? Ne işi? Hayırlı bir iş olsa olsa dünürlük işi olurdu. Kendi kızıyla arkadaşının oğlunun silüetleri o kısa zaman aralığı içinde siyah beyaz bir fotoğraf karesi gibi hafızasında belirip kaybolmuştu. Bu iki yüz yan yana? Gelin... Damat... Evlilik... İmkânı yok olmaz, diye düşünmek istedi. Hemen kovdu aklından bunu. Çok uzaklara attı bu ihtimali. Yalnız geride kalan o ufak tefek düşünce kırıntıları başına bela olacakmış gibi hissetti. Yüzü anlamsız bir ifadeye büründü.

Rıfat, cevap vermeden bir müddet yürüdü. Bir şeyler mırıldanıyordu ama ne dediği hakkında en ufak bir fikir yürütemiyordu Salih. Üstelemedi. Bekledi.

Aslında Rıfat da biraz tahmin ediyordu, bu iş düpedüz dünürlük meselesi gibi duruyordu. Ama durumu kendine kondura-

miyordu. Rıfat, arkadaşının anlamını henüz çözemediği, ya da çözmek istemediği ziyaret talebi ile ilgili sağlıklı bir bağlantı kurmakta zorlanınca "Hayırdır, bu da ne böyle şimdi birader. Tövbe tövbe." demek istedi. Diyemedi. İnsan hayatında kaç defa böyle bir diyalogun içine düşerdi ki? Kaç defa böyle bir teklifi geri çevirebilir ya da onaylardı?

Salih'e bir şey söylemek lazımdı.

Lafı ağzında geveledi biraz.

Sonra "İımmh, hadi bakalım, hayırlı geceler, buyurun gelin öyleyse." deyip adımlarını hızlandırıyor.

2.

Eve girince kocaman bir kurt çoktan düşmüştü bile Rıfat'ın içine. Rahatsız oldu. Kızını Salih'in oğlu Necmi'ye hiç yakıştıramadı. Böyle bir şey düşünmemişti zaten hiç. Olacak iş değildi. Necmi kim? Gülendamdı kim? Necmi, herkesin bildiği Necmi işte. Pısrık Necmi. Gülendamdı ise biricik kızı. Necmi damadı olamazdı. Babasının peşinde sürünen yarım bir gölgeydi. Eli ekmek tutmazdı. Öğleye kadar yatar, akşama kadar kahve köşelerinde sineklenir, gecenin kör vaktinde eve dönerdi.

Yatmak için hazırlandı ama aklının köşesindeki kurt gezinip duruyordu. Salih'in oğluyla kendi kızı aynı karede aklına gelince çarpılmış gibi oluyordu. Hemen bu düşünceyi hafızasından siliyor başka şeyler düşünmek istiyordu ama nafiye, bir süre sonra yine o kurt ben buradayım dercesine ortaya çıkıyordu.

Rıfat, ne kadar hukukları çok eskiye dayansa da asıl Salih'e uyuz oluyordu.

Aynı köylüydüler. Salih, çocukluk zamanlarından bu yana zaman zaman dalga geçerdi Rıfat'la. Kafaya alırdı. Camide kamet getirirken şaşırması bir keresinde Rıfat. Öteki hemen gülmeye başlamıştı. Bu olaydan sonra da Salih, Rıfat'a şaşkın hafız lakabını takmıştı. Ara ara da dalga geçer dururdu. Kader çocukluktan beri hep aynı yolda yürütmüştü onları. İlçeye göç etmeden önce çocuklukları, gençlikleri hep beraber geçmişti. Askerden sonra iş için ilçeye gelince de hiç ayrılmadılar. Çalıştılar, durmadan çalıştılar. Düşünleri de birbirlerine çok yakındı. Aynı mahallede yan yana ev tuttular, yuva kurdular ve artık orada yaşamaya başladılar.

Yıllar geçmiş, emekli olmuşlardı. Kıt kanaat geçinip gidiyorlardı ilçenin bu varoş mahallesinde. Çoluk çocuk derken ömür geçip gitmiş, ihtiyarlamışlardı. Şimdi bu Salih ne demeye hayırlı bir iş için geleceğiz demişti ki? Necmi... Benim kızım la imkânı yok olmaz, diye düşünüyordu Rıfat. Salih'e bak sen! İnsan arkadaşına böyle yapar mıydı hiç?

Rıfat yattı ama uyuyamadı. Karısına yarın akşam gelecek misafirleri sabah uyanınca söylemeyi düşünüyordu ama dayanamadı. Durumu ona da anlattı. Fikrini sordu. Karısı fazla şaşırmadı, gözünden alev çıkan Rıfat'ı sakinleştirmek istedi. "Bir anlayalım," dedi. "Gelsinler bakalım, dertleri neymiş." Rıfat, iyice deliye döndü. Kabullenmedi böyle bir ihtimali. Sırtını döndü, yattı.

Kesik bir uykunun ardından sopa yemiş gibi kalktı. Hâlâ aklında Salih'in dün geceki sözleri dönüp duruyordu. Akşamı bekleyecekti. Çaresi yoktu.

3.

Akşama kadar mesele kafasında döndü durdu Rıfat'ın. Eğer düşündüğü gibi bir durum meydana gelirse kararını çoktan vermişti. Gülendam'a bu konuyla ilgili ne düşündüğünü sormak aklının ucundan bile geçmemişti.

Gündüz evden dışarı çıkmadı. Bir aksilik olmadığı sürece devam ettiği yatsı namazına da Salih'le karşılaşmamak için gitmedi.

Ezanla beraber yatsıyı kıldı. Erkenden yatsa iyi olacaktı ama bütün evi çınlatan kapı zili birden çalıverdi. Pencereden aşağıya baktı. Kimseyi göremedi. Dış kapı kilitli değildi, her kim geldiyse merdivenleri çıkmaya başlamıştı anlaşılın. Merdivene yürüdü. Salih ve ailesi gerçekten de gelmişlerdi.

Salih'in elinde sarı paket turist çayı, Necmi'de şeffaf naylon poşet içinde iki kilo toz şeker vardı. Salih'in karısı biraz geride kalmıştı. Onun da elinde kat kat sarıp sarmalanmış bir bohça gözükiyordu. Merdivenlerden çıkmaya başlamışlardı ama Rıfat daha fazlasına müsaade etmedi. Feryadı bastı. İçinde ne var ne yok sayıp döktü. Grubun en önündeki Salih'i merdivenlerden aşağı doğru itti. Ötekilerde peşi sıra sürüklendiler. Rıfat, zincirini koparmış kangal gibi hem bağıyor hem de üzerlerine saldırıyordu. Neye uğradıklarını şaşırıp misafir adayları sokağa doğru fırlatılmıştı. Necmi'nin elinden düşen toz şeker poşeti yırtıldı, şeker tanecikleri yere saçıldı.

Rıfat, kontrolden çıkmıştı. Evin önünde bağırma devam etti. Sesi duyan komşular, pencerelere, kapı önlerine çıktılar. Rıfat'ın karısı Mefkûre Hanım utancından olanları yukarıdan izlemek zorunda kaldı. Kocasını sakinleştirmek için sokağa çıkamadı. Gülendam'ın hiçbir şeyden haberi yoktu.

Olanları ağzı açık izliyor, annesine ne olduğunu soruyor, cevap alamıyordu. Mevzunun bu kadar büyüyeceğini tahmin edemeyen Salih, cevap bile verememişti Rıfat'a. Güç bela atabildiler kendilerini zaten yakın olan evlerine. Rıfat da bir müddet sonra söylene söylene girdi içeri.

O akşam iki arkadaşın arası bir daha iyileşmemek üzere açıldı.

4.

Olay bütün mahalleli tarafından duyulmuştu. Haber Rıfat ve Salih'in tüm tanıdıklarına ulaştı. Böylelikle iki arkadaşın arasına husumet girmiş oldu.

Rıfat, ilk zamanlar camiye, kahveye çıkmak istemedi ama çekinecek neyim varmış ki, haddini bilmeyen ben miyim, insan çocukluk arkadaşına böyle bir şeyi nasıl yapabilir ki, Salih ipsiz sapsız oğlunu bana yamayacaktı diye düşünüyordu. Dışarı çıktı, dolaştı. Mahalleliye Salih'in kendisine ihanet ettiğini anlattı. Onları küçümsedi, dalga geçti. Kızının Necmi'ye layık olmadığını, onun zaten birçok değerli talibinin olduğunu söyledi.

İki aile mahallenin ağzına sakız oldu. Doğru yanlış birçok şey anlatıldı.

Rıfat kuyruğunu hep dik tuttu. Bir şey duysa Salih'e ve Necmi'ye lanet okudu.

Karşı cephede ise önemli gelişmeler oldu. Salih, bu yaşananlara ve Rıfat'ın tutumuna çok içerledi. Gün geçtikçe bitmeyen dedikodular moralini bozdu. Evden dışarı çıkamaz oldu. Dayanma gücü kalmadı. Büyük emek vererek aldığı evini satıp karısıyla beraber köye geri döndü. Necmi ise ilçede kaldı.

5.

Olayın üzerinden birkaç yıl geçti.

Salih, ilçeyi terk ederek açılan yarasına bir şekilde tuz basmıştı belki ama Rıfat için tedavi edemeyeceği çürüme farkında olmasa da başlamıştı.

Rıfat, dört bir gözle Gülendam'ın talibini beklemeye devam ediyordu ki, Mefkûre Hanım bir ayın içinde önce hastalandı sonra da ahirete göçtü gitti.

Bu ani ölüm Rıfat ve kızını çok sarstı.

Rıfat, içine doğru genişlemeye başladı. Kabardı, kabardı. Taşacak gibi oldu ama bir türlü sıkıntısını atlatamıyordu. Karısının ölümü, yalnızlık, bekleyiş, tükenmişlik...

Dünya daralmış, evinin içi kadar küçülmüştü. Nereye baksa Mefkûre Hanım'ın hayalini görüyordu sanki. Odalarda dolaşiyor, ilk önce tutmaya çalıştığı gözyaşlarını şimdi hiç çekinmeden koyuveriyordu. Hiçbir şey yapmak istemiyor, kendini köşeye sıkışmış gibi hissediyordu.

Bu anlarda sık sık kızının düğününü hayal ediyordu. Karısı hayatta olsaydı her şey ne kadar güzel olacaktı. Beyaz gelinlikle Gülendam bu evden gelin çıkacaktı. Kalabalık bir yemek daveti, ucu bucağı görünmeyen bir konvoy, hayırlı olsunlar, tebrikler, mutluluk temennileri... Yazık! Mefkûre yoktu artık. Bu hayal ettiği evlilik töreni bir eksikle gerçekleştirilecekti. Buruk bir sevinç yaşanacaktı.

Rıfat, bir zaman sonra kızıyla birlikte inatçı bir yalnızlığın içine düştüğünü anladı. Her şeye inat beklemeye devam ediyordu, o malum haber gelsin, birisi çıksın, kızı için bir haber getirsin istiyordu. Gülendam'ı istemeye gelen giden yoktu. Mahallede kız kurusu diye anılmaya başlayalı çok olmuştu. Rıfat'ın psikolojisi iyiden iyiye bozulmaya başlamıştı. Eskisi gibi kahveye çıkamaz, cemaate katılamaz olmuştu.

Gülendam'ın da babasından farkı yoktu. Mahallelinin ağzına laf verilmişti bir kere. Sakız çiğnendikçe büyüyor, dedikodu kazanı fokur fokur kaynıyordu.

İçine düştükleri durumu değiştirmek için değişik çareler aradı Rıfat. Başka bir mahalleye taşınınca belki düzelecekti her şey. Zaten dostu yoktu. Hiç değilse bu sahte yüzlerin yerine yenilerini görürse yeni bir başlangıç yapabilirim diye düşündü. Gülendam kabul etmedi. Mahalleden ayrılmak istemedi. Bu fikir de olgunlaşmadan çürüdü gitti.

Rıfat'ın iç sıkıntısı bir aşamadan sonra zirve yaptı ve patladı. Vücudunda fiziki hasarlara yol açtı. Tansiyon ve kalp hastasıydı artık. İlaçlara bağımlı birisi olup çıktı.

Kızına talip olan kişi ya da kişiler hâlâ ortalarda görünmüyordu.

6.

Rıfat, sabah ezanı olunca yatağında doğruldu, güçlkle ayağa kalktı. Abdest almak için ağır adımlarla lavaboya yürüdü. Namaz için Gülendam'a seslendi. Cevap yoktu. Abdest aldı, odaya geri dönerken bir kez daha seslendi. Gülendam'dan yine cevap gelmedi. Sesini duyuramadığını düşündü. Namazı kılınca tekrar seslendi ama yine cevap alamadı. Gülendam'ın kapısını çaldı. Yok. Cevap gelmiyordu. Bekledi, bekledi. Hiç ses yoktu.

Merakı galip gelince kapıyı yavaşça açtı, ışığı yaktı. Gülendam yoktu. Oda biraz dağınıktı. Ellise dolabına baktı, kızı kıyafetlerini toparlamış gitmişti. Hemen bir işaret, bir iz aradı. Bulamadı. Evin her tarafını kontrol etti. Aradığını gün ağarınca kendi yatağının başucundaki komodinin üzerinde buldu. Bir not. Uyanınca nasıl görmemişti, hayret. Yatağına oturdu. Kızının yazısını tanıdı. "Keşke bir kez olsun bana da sorsaydın baba... Keşke..."

| YAREN NUR ÖZEN

bir küçük iz

"anne, kendini öldürenler hâpishaneye mi gömülür?"

titreyen damarlarında dolaşan
adını unutmak kaygısıdır
adımı biçmek
kendine yeni görünüşler seçmek
kaşık kaşık tuzlar altına bile olsa gömülmek
istememek buz-süt yenilgilerini

kendini astığı elleriyle
içindeki boşlukta yer edinen
bir ayağın yere düşme sesidir
senfonik bir resimden kaçarken
adını yerine koyarak
bekleyerek güncel klişeleri
adımlamak yarım ve yalını
bir düşün aksaklığını gösterir

paranoyasında bir kavganın
uyumakla kezzap içmek arasında
tırnaklarıyla parmakların yer değiştirir

kendi mezarına indiğin merdivenlerde
haritan taşlarla çizilir
hesabını sormaz kimse
adından kayan bir yıkımla
ölmen gözlerde kalan bir küçük izdir

yerini inkar ettiğin gün
damarlarında kalan tuz seni ayırırken teninden
bir savaşı daha kanına gömülür

Yılan Kurusu

“Muhtar! Saat kaç oldu yahu? Nerede kaldı bu adam?”

Defalarca sorulan bu soru yüzünden içinden uzun bir “la havle” çekti Muhtar. Ama Almanyalı Rüstem’e cevap verirken yüzünde sinsî siyasetçilere özgü sırıtış oluştu. Üzerinde oturduğu çimento torbasının üzerinden hafifçe doğruldu.

“Merak etme Rüstem Bey. Usta sözünün eridir. Gelir birazdan.” Aslında neredeyse aynı yaşlardaydılar. Ama Almanyalı olmak, zengin olmak, bir de üstüne köye hayır çeşmesi yapıyor olmak “Bey” hitabını kazanmak için yeterliydi Muhtar’ın gözünde.

Fötr şapkasını sinirli bir şekilde düzeltti Rüstem, sonra ellerini arkasına bağlayıp, saatler önce indirilmiş inşaat malzemelerinin arasında dolaşmaya başladı. Çimento torbaları, kireç çuvalları, tuğla blokları, taş parçaları, kazma, kürek sağa sola gelişi güzel bırakılmıştı. Onların biraz yanında toprağın altından çıkarılmış küçük bir borudan kendi halinde akan suyu avuçlayıp yüzüne, boynuna doğru serpiştirdi. Aylardan temmuzdu ve akşamüstü olmasına rağmen hava sıcak ve bunaltıcıydı. Gerçi saatlerdir bekliyor olmak onu daha çok bunaltmıştı.

“Aha geliyor.” Muhtar’ın işaret ettiği yöne kaydı Rüstem’in ıslanmış kısık gözleri. Batmakta olan güneşin kızılığını arkasına almış alaca bir karaltı ağır adımlarla kendilerine doğru yaklaşıyordu.

Çeşme ustası Bilal, uzun ince boylu, geniş omuzlu, gençten biriydi. Kafasına bol gelen kasketini yüzünün sağına doğru yatırmıştı. Hafiften soluna dönmüş, yan gözle malzemelere bakıyordu. Rüstem gizlemeye gerek duymadığı bir sinirle ellerini iki yana açtı.

“Saatlerdir seni bekliyoruz be usta.”

“Boşuna beklemişsin. Ben sadece akşamları çalışırım. Muhtar iyi bilir.”

Sakin, pervasız bir üslubu ve çatlak, kalın bir sesi vardı ustanın. Adı anılan Muhtar koca cüssesinden beklenmeyecek bir çeviklikle yanlarında bitivermişti. Yüzünde yine o bildik gülümsemesi vardı.

“Tamam, biliyorum, öyledir de, Rüstem Bey meşgul biri. Hem seninle konuşacakları vardı.”

“Ben konuşmam. Pazarlık yapmam. Çeşmeyi 15 güne bitiririm, 5 bin kaymenizi alırım. Çeşmenin şeklini şüklünü, yerini ben ayarlarım. Kimseyi karıştırmam.”

Rüstem bu inatçı tavırlara alışkın birisi değildi. Konuşurken kaşlarını çatıyor, kollarını sağa sola savuruyordu.

“Olur mu öyle şey? Ben özel bir çeşme istiyorum. Buraların en güzel çeşmesini istiyorum. Ben Almanyalarda ne çeşmeler gördüm. Sana mı bırakacağım şeklini şüklünü?”

Bilal usta birden yüzünü Rüstem’e doğru döndü. Böyle yapınca yüzünün sağ tarafı ilk defa görünmüştü. Burnundan kulağına kadar pütür pütür kurumuş mor deri, patlak bir göz... Rüstem aniden yerinde kalakalmış, gözleri bu korkunç yüzün derinliğinde kaybolmuştu. Utanç,

acıma, korku duyguları arasında boca-ladığı birkaç saniyelik sessizlikte yüzün neredeyse yarısını kaplayan korkunç hat-lar beynine kazınmıştı. Sonra toparlandı, gözlerini kaçırarak, yolun kenarına park edilmiş mercedesine yöneldi.

“Eh, tamam. Ne yaparsan yap. Akşam akşam bunlarla uğraşacak halim yok. İşim gücüm var benim. Eksik bir şey varsa Muhtar’a söylersin.” Muhtar derin bir iç çekti. Rüstem’de aniden oluşan bu kaçma isteğinin gördüğü çirkin yüzden kaynaklandığının farkındaydı. Tıpkı ustanın da farkında olduğu gibi... Yanından geçerken sırtını sıvazladı.

“Ustam sen işine bak. Aldırma buna. Ben her şeye kefilim.”

Rüstem ve Muhtar mercedesin hırıltılı sesi eşliğinde köye doğru yol alırken uzun süre sessiz kalmışlardı. Sessizliği bozan, merakına yenilen Rüstem oldu.

“Ne olmuş onun yüzüne?”

Muhtar sanki bu soruyu bekliyormuş gibi düşünmeden, rahat ve tane tane cevapladı.

“Çocukken yüzünü zehirli yılan sokmuş. Ondan sonra böyle kalmış. Yılan kurusu derler bu yaraya.”

Rüstem ifadesiz şekilde arabasını sürmeye devam ediyordu.

“Başka adam bulamadın mı?”

“Merak etme Rüstem Bey. O, bu yöre-nin en iyi çeşme ustasıdır. Sanırsın Allah yüzünden aldığı güzelliği ellerine vermiş. Öyle maharetlidir yani. Diğer ustaların bilemediği, bilemedikçe kışkırdığı bir maharetir onunki. Sana çok güzel bir çeşme yapacaktır. İçin rahat olsun.” Muhtar karşılık bekler gibi Rüstem’e doğru kaçamak bakışlar attı. On-dan ses çıkmayınca anlatmaya devam etti.

“Tek başına ve sadece akşamları çalışır. Artık bunu yılan kurusundan çekindiğine mi yapıyor yoksa ustalık sırrını gösterme-mek için mi yapıyor bilinmez. Ama sırrı neyse saklamakta da haklı yani. Bu sırrı öğrenmek isteyen bir sürü usta var sonuçta. Sanırsın devlet sırrı.”

Muhtar hafiften kahkaha atmış ama Rüstem’den yine ses çıkmamıştı. Akli hala tüm korkunçluğu ile belleğine saplanan yılan kurusundaydı. Muhtar’ı hiç duymamış gibi vitesi artırıp biraz daha hızlandı.

Çeşme ustası Bilal, iki adamın ara-bayla uzaklaşmasını seyrederken, yüzünün başkaları tarafından görüldüğünde içinde patlayan o bildik yangıyı bastırmaya çalışı-yordu. Daha önce yüzlerce defa patlayan, çocukluğunun trajik hatırasını canlandıran, ellerini karnına bastırıp, yere çömelip, avazı çıktığı kadar bas bas bağırma hissi uyan-dıran o yangı... Çocukluğunun sıcak yaz gününü, soğuk suya kafasını daldırma he-vesini, çeşme kurnasının içine gizlenmiş iki çakmak gözü, yüzüne doğru saldıran uzun sivri dişleri, elmacık kemiklerinde hissettiği ısırik acısını, yüzüne yayılan zehrin soğuk-luğunu hatırlatan o bildik yangı...

Yılan Kurusu... Yılanın zehrinden mi böyle olmuştu yoksa canını kurtarmak için yapılan tedavilerin sonucu muydu? Sanki tedavi için yapılanlar daha çok acıtmış-tı canını. Zehri çıkarmak için kor haline getirilmiş bıçakla yüzü mü kesilmemişti, onlarca acı merhem, pis kokulu şifalı ot mu bastırılmamıştı yüzüne. Hele hiç unu-tamadığı; Yılanın günlerce aranıp bulun-ması, derisinin soyularak etinin yüzüne bastırılması... Küçük bir çocuk için ne kadar unutulmaz anıydı. Yüzünü zehirle-yen yılanı günlerce yanağında ağırlamak...

Her şeyi tekrar yaşıyordu Bilal. Ama bunları bir kez daha unutmaya, içindeki yangıyı bastırmaya, yüzündeki utancı boş vermeye alışmıştı artık. Kafasını istemsiz iki yana salladı, sonra mekanik hareketler ile ceketinin yan cebindeki tablayı çıkarıp bir dal sigara sardı. Çakmağı birkaç denemede ancak ateşini vermişti. Daha sigaranın ilk nefesinde bütün düşünceleri silinmiş, karnındaki yangı kaybolmuş, bakışları önünde yığılı malzemelere yönelmişti.

Burası köyün hayli dışında üç köy yolunun birleştiği geniş bir alandı. Belli ki Rüstem burayı bilerek seçmişti. Çeşmesini daha çok insanın görmesini istiyordu. Artık çeşmeyi hayır olsun diye mi yoksa gösteriş için mi yaptırıyordu, orası belli değildi doğrusu. Bu durum Bilal'i de pek ilgilendirmiyordu açıkçası. Hatta alacağı para bile çok umurunda değildi. O sadece yeni bir eser daha ortaya çıkarmanın hazzını yaşamak istiyordu.

Etrafına göz gezdirdi. Yolun tam karşısında dördüncü bir yol, gül ağaçlarının gölgelediği yemyeşil çimenli patika gözüne çarptı. Orayı görünce anlam veremediği, tuhaf hisler canlanmıştı içinde. Arabaların, insanların ezdiği, ezdikçe çimenini, otunu yok ettiği çorak yolların arasında, hala çimeniyle, gül ağaçlarıyla yemyeşil kalabilmiş bir patıkaydı bu. Henüz yarısına bile gelmemiş sigarasını yere attı. Kararını vermişti. Çeşmeyi tam bu yolun karşısına yapacaktı. Gül ağaçları ile göz göze, suyunu onlara vermek için can atan, ama asla aralarındaki toprak yolu geçemeyecek olan hüznü bir çeşme... Gerisini düşünmedi. Ceketini çıkarıp kazma küreğe sarıldı.

Sabahın şafaktan önceki koyu karanlığına kadar çalıştı. Bunca saatlik çalışma sırasında yıldızların ve dolunayın ışığı eşlik

etmişti ona. Ne gece mahlûkatının çalı çırpı arasındaki hışırtısı ne de uzaklardan gelen kurt ulumaları korkutmuştu onu. Gece ona dosttu. İnsanlardan uzakta olmak, onların merak, hayret ve en çokta korku dolu bakışlarından kaçabileceği sığınaktı. En büyük düşmanıysa, yansımasıydı. Kendi yansıması... Yüzünü, yüzündeki yılan kurusunu hatırlatacak her şey düşmanıydı. Her ayna, her su birikintisi, hatta insanların gözbebekleri... Bu nedenle köyünden ayrılmış dağların ıssızlığına yaptığı kulübesinde tek başına yaşamaya başlamıştı. Çeşme yaptırmak isteyenler genelde kulübesine geliyorlardı. Sadece köylerin dışındaki işleri kabul ediyor ve geceleri tek başına çalışıyordu. Mümkün olduğunca kimseye görünmeden.

Güneşin doğuşunu beklemeden, gündüzün hareketliliğine yakalanmadan, kaçır gibi, ceketini sırtına vurup kulübesinin yolunu tuttu. Ertesi gün ve daha sonraki günlerde de günün son ışıkları ile gelip çalışmaya başlıyor, gün doğmadan işini bırakıp gidiyordu. Muhtar ilk birkaç gün yanına gelmiş, eksik malzeme olup olmadığını sormuştu. Tabi ki asıl gelme nedeni ustanın çalışmasını kontrol edip Rüstem'e rapor etmekte. İşin yolunda gittiğini görünce o da gelmez olmuştu. Zaten usta neredeyse soluksuz çalışmış ve kısa zamanda çeşmenin kabasını bitirmişti. Ama diğer yandan da çok tanıdık bir sıkıntı kaplamıştı içini. Çeşme bitmesine bitiyordu ama hala dışını nasıl süsleyeceğine karar veremiyordu. Bu kısım en önemli olanıydı. Ustalığını konuşturacağı, eserini diğer çeşmelerden ayıracak olan, imzasını atacağı kısımdı. Ustalık sırrı buydu işte. Çeşmeye yansıtacağı ona nam olacak bir güzellik lazımdı, bir ilham lazımdı. Bazen bir çiçek, bazen güzel bir manzara, bazen de masum bir yaratık.

O aradığı güzellik, beklenmedik şekilde çıkıverdi karşısına. İşe yeni başladığı akşamüstüydü. Tam karşıdaki gül ağaçları ile kaplı patika yoldan elinde testisiyle bir köylü kızı çıktı. Yakınlarda ev veya çiftlik yoktu. Bu kız da nereden çıkmıştı şimdi? Üstelik akşam karanlığı çökmek üzereyken... Çeşme ustası şaşkın ne yapacağını bilemez halde, hem yılan kurusu yüzünün utancına hem ustalığın onuruna, kızın yüzüne bile bakamadı. Arkasını dönüp öylesine sağda solda oyalanmaya başladı. Biraz bekleyen kız, yaklaştı ve ustaya seslendi.

“Usta, müsaaden olursa şu akan sudan testi doldursam?” Bu öyle yumuşak, öyle ahenkli, öyle tatlı sesteki ki, sanki gözü karardı, kalbi duruverdi, ruhu kuş olup bu dünyadan kopuverdi. Sessizce kenara çekilip kızcağzın su doldurmasına izin verdi. Ama tüm utancına, çekincesine rağmen kıza bakmadan duramadı ve yılan kurusu tarafını göstermeden göz ucuyla baktı bir anlığına... Yemenisinden sarkan sarı saçlarıyla, küçücük burnu, dolgun dudaklarıyla, kocaman yeşil gözleriyle, hayatında gördüğü en muhteşem güzellik karşısındaydı işte. Ama bir gözle bakmakla yetinmedi bu güzelliği görmek için. Çevirdi başını istemsizce, bakakaldı iki şaşkın göz ile kıza... O sarhoş haliyle yılların alışkanlığını unutmuş, yüzünün yılan kurusu tarafının göründüğünü anlayamamıştı. Kız da testisini doldurunca yüzünü çevirdi. O anda göz göze geldiler. Kızın şaşkın, korkak bakışlarını görünce yılan kurusunun görüldüğünün farkına vardı. Hemen çevirdi başını. Ama nasıl olduysa son anda tebessüm eden kızın yüzü gönlüne işlendi sanki.

“Allah razı olsun çeşme ustası.” Bir de konuşmuştu ha... Korkmadan, çekinmeden, iğrenmeden... Testisini omuzlayan kız, geldiği gibi, gül ağaçlarının gölgelediği

patika yoldan yürüyüp, usulca uzaklaştı. Yeşil çimenleri sanki okşayarak, hem testisini hem çeşme ustası Bilal’in kalbini yanına alarak gözden kayboldu.

Zavallı usta, gönlünü kıza kaptırınca akli da yel olup uçuvermişti. Elleri ayakları halsiz düştü. Çalışmadı o andan sonra... Nereye baksa kıızı görüyordu. Onun patika yoldan gidişini, yeşil çimenlere hafiften basışını, güllerin sarı saçlarına dolanışını, testiye omzunda tutan narin ellerini hayal ediyordu. Kızın bu çirkin yüze niye tebessüm ettiğine ise anlam veremiyordu. Acaba dedi, olacak iş değil ama... Acaba, bir umut, bir teselli, o da mı bana vuruldu? Baktı olmayacak, bıraktı kazmayı küreği, şaşkın, mecnun, kulübesine doğru yol aldı.

Ertesi gün, yine akşamüstü, kafası az biraz toparlanmış halde geldi çeşmenin başına. Sanki dün gördükleri hülyaymış gibi, görülüp bir anlığına mutlu olunan, sonra çarçabuk akıldan atılıp unutulunan, tatlı bir hayalmiş gibi çalışmaya başladı. Ve şimdi bir başka mutluluk kalbini kıpır kıpır attırıyordu. Çeşmeye nakşedeceği güzellik ilhamını bulmanın mutluluğu ile daha hevesle, azimle, zevkle çalışıyordu artık. Aşk ile yoğrulan kalbin efsunu, ellerine maya olmuş, çeşmeyi artık daha özenli yapıyordu. Tüm vücudu aşkın hararetiyle ısınmış çalışırken, arkasından duyduğu naif ses onu kendi dünyasından koparıp bambaşka âlemlere atıverdi bir anda.

“Çeşme ustası... Müsaade var mı su almaya? Yine o ahenkli, yumuşak, tatlı ses... Ne diyeceğini bilemeden, dili lâl, gözü kör, vücuduna inme inmiş gibi öylece kalakaldı. Ne bir şey diyebilirdi, ne arkasını dönebilirdi. Kendisine saatler gibi gelen saniyeler sonra kendine gelip, yavaşça çekildi kenara, her zamanki gibi, yüzünün yılan kurusunu gizleye

gizleye... Kız testisinin ağzını suya dayadı. Sessizce doldurmaya başladı. Çeşme ustası öylece arkası dönük bekliyor, çaresizce eline ayağına söz geçirecek meşakkat arıyordu.

“Çeşme ustası... Sen çalış. Su az, testi büyük. Uzun sürer dolması. İşinden kalma.” Usta ne yapısın? Sanki ilahi bir yerden emir almış gibi tir tir titreyen ellerine malasını aldı ufak ufak çalışmaya başladı. Bir yandan da kıza kaçamak bakışlar atıyordu. Hayretler içindeydi. Dünyalar güzeli kız da ona bakıp, al al yanakları ile kendi kendine gülümsüyordu. Kalbi çarpmaya başladı. Kızardı, titredi, ateş bastı her yanını. Kız testi doldurup giderken o naif, tatlı sesiyle seslendi.

“Çeşme ustası... Her akşam bu saatte su doldurmaya geleceğim. Umarım işine engel olmam.” Gitti kız. Gül ağaçlarıyla gölgelenmiş, yemyeşil çimenli patika yoldan ve oranın güzelliğine daha bir güzellik katarak... Zavallı âşik çeşme ustası şaşkın şaşkın bakakaldı arkasından. Şimdiden bir gün sonrasının özlemiyle, hasretiyle yanmaya, tutuşmaya başladı.

Gerçekten de geldi kız ertesi akşam. Hatta her akşam geldi elinde koca bir testiyle. Su dolana kadar konuştu çeşme ustasıyla. Kız konuştuğu usta da ilk zamanlardaki çekingenliğini üzerinden atmıştı. O da konuşmaya başlamıştı artık. Eh ne anlatsın usta adam? Çeşme nasıl yapılır, kurnası nasıl takılır, suyu nasıl verilir... Kızcağızda merak ve heyecanla dinliyordu onu. Dinlemekle kalmıyor, soruyordu en ince ayrıntısına kadar, çeşme ustalığı nasıldır, nedir? O zaman anladı bu kızın yüzündeki çirkinliği önemsemediğini, yaptığı işçiliğin güzelliğine, ustalığına kıymet verdiğini. Daha bir sevindi, daha bir gururlandı, daha bir bağlandı kıza... Çünkü bu sevgi bambaşkaydı, çünkü bu sevgi çirkinleşmezdi, çünkü bu sevgi ölümsüzdü.

Güzelliğin ilhamı... Nihayet bulmuştu aradığı ilhamı. Çeşme ustasının günlerce içini daraltan, sıkan, bunaltan güzellik ilhamı bu kızın suretindeydi işte. Aldı ilhamı, gözleriyle kalbine taşıdı, orada işledi, parlattı, sonra ellerine aktarıp çeşmeye nakşetmeye başladı. Kızın parlak sarı saçlarını kubbeye benzetti mesela, koydu çeşmenin üstüne... İki tane yeşil kurna kondurdu, tam gözlerinin renginde... Cömertçe suları toplayan kibar bir havuz yaptı, tıpkı kızın dolgun dudakları gibi... Ve belindeki kuşağı gibi oyma bir desenle çevirdi boydan boya çeşmeyi. Çeşme, kızın yansımasıydı. Çeşme ustasının gözlerinden yol bulup kalbine düşen, orada pişip sevdaya dönüşen güzelliğin, elleriyle inşa ettiği yansımasıydı.

Her akşamüstü kız geliyor ve testi dolana kadar sohbet ediyorlardı. Konu hep çeşmeler ve çeşmelerin güzelliği idi. Ama gün olmuş çeşmenin bitmesine birkaç günlük zaman kalmıştı artık. Çeşme ustasında derin bir düşünce, ince bir kalp sancısı başlamıştı. İş bitince bir daha görebilecek miydi sevdiğini? Düşündü taşındı, ona açılmaya, sevdasını itiraf etmeye karar verdi. “Gel, dünyamın yoldaşı ol. Gel, evimin süsü ol. Gel, hayat pınarımın çeşmesi ol” diyecekti.

Son gün, yani çeşmeyi bitireceği gün, yine her zamanki gibi akşamüstüne yakın, kulübesinden çıkıp yola koyuldu. Aklında sevdasının itiraf cümleleri, dilinde aşk türküleriyle... Öyle kör, öyle dalgın, öyle dünyadan kopmuştu ki, gökyüzünde kara kara bulutların toplandığının farkında bile değildi. Her adımını attığında bulutlar artıyor, rüzgâr hızlanıyor, hava soğuyordu. Ne zaman ki kararın hava ve rüzgârdan savrulan ağaçlar yüzünden önünü görmez oldu, gaddar bir fırtınanın yaklaştığını ancak anlayabildi. Adımlarını sıklaştırdı. O hızlandıkça yüzüne karşı rüzgâr

artıyor, ağaçlar önüne set oluyordu. Sanki ona engel olmak istiyorlardı. İnat etti, elini yüzüne siper etti, adımlarına adım ekledi. Ardından şiddetli bir yağmur başladı. Her bir yağmur damlası kurşun gibi yüzüne, gözüne, vücuduna çarpıyordu. “Dur” der gibi, “gitme” der gibiydi doğa ana... Mutluluğuna, sevdasına engel olmak ister gibiydi. Önünü duvar gibi kapatan karanlık, gözlerini açtırmayan rüzgâr, vücudunu baştan aşağı ıslatan yağmur nedeniyle, inadı kırıldı, pes etti, dayanamadı. Bir ağaç kovuğuna sığındı. Kalbinde sevdiğinin hasreti, yüzünde fırtınaya sitemkâr bakışlarla, olduğu yere öylece siniverdi.

Yaz yağmuru böyledir. Ne kadar öfkeli olsa da hemencecik sakinleşir. Çok geçmeden ortada ne rüzgâr ne yağmur ne fırtına kalmıştı. Hepsi yerlerini akşamın tatlı, uysal karanlığına terk etmişti. Çeşme ustası da üstü başı ıslak, perişan vaziyette, sindiği ağaç kovuğundan çıktı. Sevdiğinin hala orada olması umuduyla, geçen zamana öfkeli, koş a koş a çeşmesinin başına vardı. Ne var ki ortada ne kız vardı ne de testisi. Zavallının dünyası yıkıldı. Onu bir daha görememe korkusu içine kor gibi düşmüştü. Hiç düşünmeden gül ağaçlı patika yola girdi. Belki yolda yakalarım, derdimi anlatırım, sevdami haykırırım diye.

Yolda biraz ilerlemiş ki, yakınlardan gelen insan sesleri ile duraksadı. Hemen yakınında iki kişi hararetle tartışıyordu. Birden hayal âleminde sıyrılıp gerçek dünyaya geri dönmüştü adeta. Yılan kurusu yüzü, utancı, insanlardan kaçışı aklına geldi. Onlara hiç görünmeden, ağaçların arkasından, sessizce, yavaş yavaş geçiyordu ki seslerden birini tanıdı. Sevdiğinin o ahenkli, yumuşak, tatlı sesi... Kaba sesli bir adam ile tartışıyordu. Durdu, kulak kabarttı ikisinin konuşmasına. Kızın sesi kendinden beklenmeyecek kadar öfkeyle çıkıyordu.

“Baba, her dediğini yaptım. Her akşam geldim. Konuştum. Bu akşam gelmedi. Ne yapayım?”

“Fırtına çıktı, gelememiştir. Yarın gelir. Biraz daha sabret.”

“Ama dayanamıyorum o yüze bakmaya. Korkuyorum, iğreniyorum”

“Tüm ustalığının sırlarını öğreniyoruz. Çok az kaldı. Biliyorsun.”

“Tamam baba. Ama son bir akşam daha...”

Çeşme ustasının karnına giren o bildik yangı, boğazına saplanan düğüm... Bir anda gözleri karardı, elleri dayanacak yer aradı, bulamadı, olduğu yerde çöküp kaldı. Kızın o tatlı sesi sanki bir yılan uslaması gibi beyninde dönüp duruyordu. “Dayanamıyorum”, “korkuyorum”, “iğreniyorum”. Bir yılan gibi... Çocukluğunda çeşme başında yüzünü zehirleyip *yılan kurusu* yapan melun hayvan, yıllar sonra güzel bir kız suretinde geri gelmiş ve bu sefer tam kalbinden sokmuştu onu. Kalbindeki acıyı hissetti birden... Sanki orada başlayan bir başka yılan kurusu yavaş yavaş tüm göğsüne, tüm vücuduna yayılıyordu. Babayla kızın artık ne dediği anlaşılmayan konuşmaları yavaş yavaş uzaklaşırken o da dünyadan kopup kendi karanlığına doğru uzaklaşmıştı. Elleri başının arasında saatlerce üzüntüyle, öfkeyle, isyanla öylece kalakaldı.

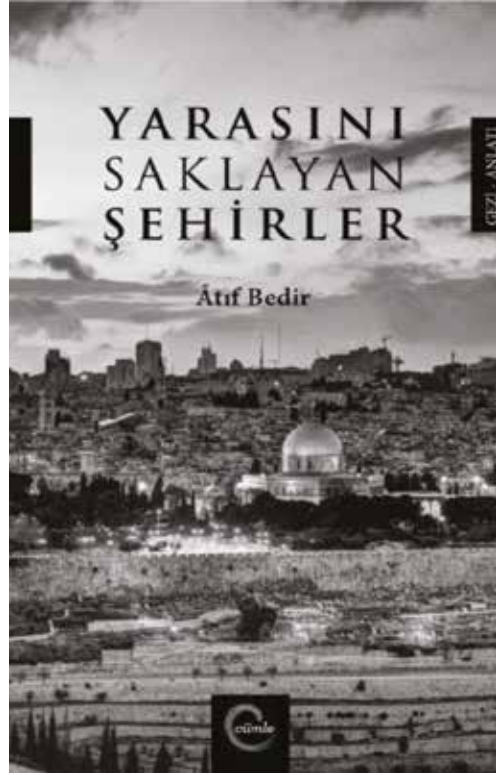
Ertesi sabah çeşmenin bitip bitmediğini kontrole gelen Almanyalı Rüstem, beklemediği bir manzara ile karşılaştı. Çeşmenin bir yanı tüm güzelliği ile dururken, sağ yanı balyoz darbeleriyle yıkılmış, harap edilmişti. Öfkeden deliye dönmüş halde günlerce Çeşme ustasını aradı. Her yerde onu sordu soruşturdu. Ama artık onu ne gören, ne duyan, ne de bir haber alan vardı. Kalbine saplanan yılan kurusunu sır edinip, sır olmuştu çeşme ustası Bilal.

Yarasını Saklayan Şehirler

Âtîf Bedir'in "*Yarasını Saklayan Şehirler*" (Gezi İzlenim, Cümle Yayınları, 2015, 2. Baskı 2022) adlı kitabını bu yazı sebebiyle yeniden okurken, Cahit Zarifoğlu'nun şu dizeleri dönmeye başladı belleğimde: "Hem şarkhım ben / Gövdem yara dolu".

Yara dolu bu gövde İslam coğrafyası değil mi? Şehirler yaralı, insanlar yaralı, ruhlar yaralı, inançlar yaralı... Âtîf Bedir bu yaralı şehirlerin bazılarını bizzat gidip görmüş, bazılarını da o şehirleri anlatan şair ve yazarların kitaplarının kılavuzluğunda kaleme almış; İstanbul'u, Ankara'yı, Maraş'ı, Kudüs'ü Nuri Pakdil ve Cahit Zarifoğlu'nun yazdıkları üzerinden anlatır. Âtîf Bedir, Mekke, Medine, Bosna, Beyrut, Üsküp, Yeni Delhi, Agra, Kahire, Hilvan, Malta, Oslo gibi bizzat gezdiği şehirlere dair izlenimlerini de şiirsel bir dille yazıya döker.

Bir asırdır İslam coğrafyasında yara hiç kapanmadı, kan akmaya devam ediyor; Bağdat, Şam, Kudüs örneklerinde olduğu gibi... Bu kanın akmasında, yaranın kapanmamasında büyük devletimiz Osmanlı'nın yıkılışı en temel etken değil mi? Batı, İslam dünyasını sömürmek için, İslam medeniyetinin izlerini yeryüzünden silmek için büyük devletimizi yıkmıştır. Birakalım Batı'yla hesaplaşmayı, bu yıkılıştaki payı olan içindeki hainlerden bile hesap sorulmamıştır. Aksine onlar kutsanmıştır. Büyük bir sorumluluk altında olduğumuzu unutmuş hâledeyiz. "Nerede olursan ol fark etmez; Ortadoğu'da, Afrika'da, Balkanlarda, Kafkaslarda; birileri bulur seni ve kanatır yaranı." diyor Âtîf Bedir. Öyle de oluyor;

biz bu sınırlara razı oldukça, yüz yıl önceki topraklarımıza başkasının toprağı dedikçe, küffarın çizdiği uyduruk sınırlara razı oldukça, yüz yıl önce vatandaşımız olan insanlara mülteci, sığınmacı dedikçe kan akmaya devam edecektir. Çünkü biz, büyük düşümüzü, büyük amacımızı, kısacası büyüklüğümüzü kaybetmiş görünüyoruz ne yazık ki. Bunları yazarken 9-16 Nisan 2016'da gerçekleştirilen İkinci Uluslararası Üsküdar Şiir Festivali'nde Suriyeli genç şair Ammar Rajab Tabbab'ın şiirini okuduktan sonra yaptığı kısa konuş-

mayı hatırladım. Şunları demişti Ammar Rajab Tabbab: “Ben mülteci değilim, ben sığınmacı değilim, bir misafir değilim, ben bu toprakların oğluyum ve hâlâ bu topraklardaki camilerde ve birçok yapıda hâlâ benim dedemin alın teri kurumadı. İstanbul ne ise Şam-ı Şerif de o” demişti.

Âtîf Bedir, şehirleri gezerken, onlara uygarlık penceresinden bakar ve önemli gözlemler yapar. Bu gözlemlerini su gibi akan üslubuyla aktarır bizlere. Sözgelimi Kahire’yi uzun uzun anlatır; sokaklarını, kahvelerini, camilerini ve Nil’i... Bin Bir Gece Masalları’nda geçen: “Kahire’yi görmeyen, dünyayı görmüş sayılmaz” sözünden hareketle, ‘Ahmet İbn-i Tolun Camii’ni görmeyen Kahire’yi görmüş sayılmaz’ der ve Camii’nin tarihine dair bilgiler verdikten sonra, şu gözlemini aktarır:

“Bin yıllık bir mabedin içindediniz. Öyle muhteşem bir fizikî görünüşü, büyüklüğü yok; ama bir yücelik var. Buradaki yücelik, Mimar Turgut Cansever’in “Arap dünyasında meydana getirilen hiçbir eser, İbn-i Tolun Camii’nin yüceliğine sahip değil.” diyerek kastettiği yücelik. Bu yücelik seyyahın dediği gibi ‘ruhaniyet’ yani ruh yüceliği olsa gerek. Çünkü ne Mehmed Ali Paşa Camii gibi muhteşem bir kubbeye, ne de Sultan Hasan Camii gibi ince işlenmiş minarelere sahip. Yüceliği bir ruhu olmasında gizli.”

Kahire’yi anlatırken M. Âkîf Ersoy’u da anmadan geçmez yazar:

“M. Âkîf Ersoy’un Hilvan’da yaşadığı ev bugün hâlâ ayakta ve şu an sokağının tek müstakîl evi. Sokaktaki diğer tek katlı evler yıkılarak yerine çok katlı binalar yapılmış; sırada bu ev var. Aynı sokakta bulunan kahvenin önünde oturdum, bir çay söyledim.

‘Haydi hazırlanın Nil kenarına gidiyoruz.’ diyen bir ses duydum sanki. Mehtaplı gecelerde Nil kıyısına inip, arkadaşlarıyla şiirler okuyan; çay içen, sohbet eden, Türkiye özlemi çeken; ömrünün son on yılını bu sokakta geçiren büyük şairi düşündüm. Bu evin bir odasında, loş bir lambanın önünde ömrünün son şiirlerini yazan şairi hayal ettim.

İşte bu evde yazdığı şiirlerden biri:

Lâ-mekânlarda mısın, neredesin, ey gâib İlah?

Dönerim enfüsü, âfâki ezelden beridir. Serpilip kubbene donmuş, o ışık damlaları,

Seni, yer yer arayan yaşlarımın izleridir!
(Hilvan, 19 Kasım 1933)

Taze nane yapraklı çayı bitirip kalktum ve o evin önünden bir kez daha geçerek Kahire’ye döndüm.

İçimde büyük bir acı, hüznün ve burukluk duyarak okudum “Neretva’nın Gerdanlığı” ve “Viran Dağlar” başlıklı, Bosna Hersek’i, Üsküp’ü, Mostar’ı anlattığı bölümleri. Yazar, Mostar’ın trajik hâlini şöyle anlatır:

“Üstünde sevgililerin buluştuğu, şairlerin karşılaştığı, Mostar Köprüsü’nün son hâlini görmeye gidiyorsunuz. Oysa onu vurmuşlar. Mostar’ı vurmuşlar can damarından. Beş yüz yıl önce Hayreddin adında bir mimarın yaptığı bu Osmanlı köprüsü bunca yıl direndikten sonra savaşa yenik düşmüş. Dünyanın en büyük tek gözlü taş köprülerinden biri olan köprü, Neretva’nın sularına gömülüp gitmiş. Şimdi ara sokaklardan geçerek geldiğiniz yer köprü’nün doğu ayağıdır. Taştan yapılmış eski kemer yapının yerine, madenî bir asma köprü yapılmış. Ancak tek kişinin zorlukla geçebileceği asma köprüden karşıya doğru yürüyorsunuz. Tam ortasına geldiğinizde,

durup aşağıya bakıyorsunuz: Aşağıda Neretva akıyor. Gökyüzünü kaplayan sis iyice aşağılara inmiş. Nehir sisin içine doğru akıp gidiyor. Tüm şehri kaplayan yası duyuyorsunuz. Uğultu her yanı kaplamış. Görüntüye, yıkılmış eski konaklar, camiler, evine su taşıyan küçük bir kız çocuğu giriyor. Şehrin çığılığı yükseldikçe yükseliyor. Sisi yarıp gökyüzüne doğru ağıyor. O zaman çağdaş uygarlığa dair her şeyi çıkarıp atmak ve geriye bile dönüp bakmadan yürüyüp gitmek istiyorsunuz.”

“Dağlar dağlar viran dağlar / Yüzüm güler kalbim ağlar / Yüreğimden kan damlar” bu Rumeli türküsünün yanık sesi kulaklarımızda çımlarken “Viran Dağlar” bölümünde acı daha da koyulaşır: “Bu türkü Osmanlı’nın beş yüz yıldan fazla kaldığı ve İslam Uygarlığı’nın eşsiz eserleriyle donattığı Rumeli’den çekilişine yazılmış bir ağıttır. Osmanlı bu topraklardan çekilirken arkasında nice gözü yaşlı insanlar ve Osmanlı mimarisinin eşsiz eserlerini bırakmıştır. Rumeli’den çekilmenin üzerinden geçen yaklaşık yüzyıllık zamanı, büyük acılar içinde geçirmiş Rumeli Müslümanları.”

Bu bölümü okurken “Struga Şiir Akşamları” için gittiğim Üsküp’te yaşlı bir amca “Benim akrabalarımın, komşularımın çoğu İstanbul’a, Bursa’ya göçtü. Ben burada kaldım Osmanlı’nın emanetini korumak için” dediğini hatırladım.

Âtîf Bedir’in “Sevgili’nin Evi”ni anlattığı bölüm, başlı başına bir şiir. Okurken, yazarın duyduğu coşkuyu siz de duyuyorsunuz. Coşkunun, acının, hüznün iç içe geçtiği bu kitap, aynı zamanda tarihimize ve bu güne tutulan bir aynadır. Bu aynada kendinizi görmek istemez misiniz?

| SİNEM BOZHÖYÜK

Acı Maden

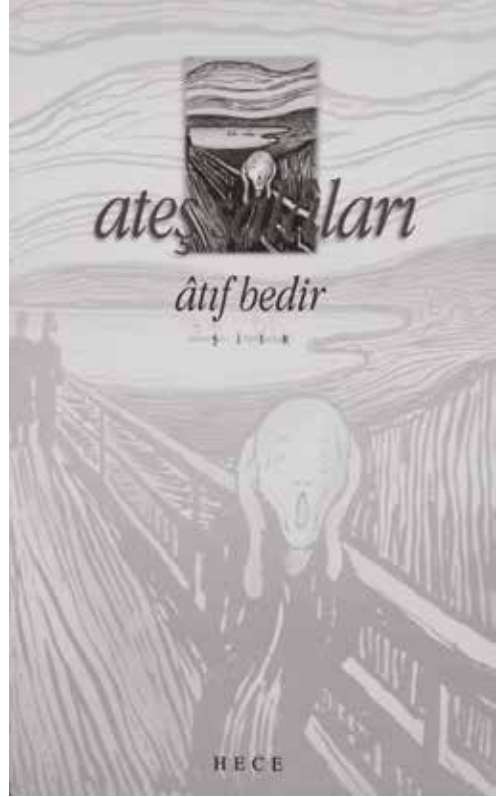
Şapkayı indirmenizi bekliyorum
Kara parlak yüzünüzden
İnanın, şiddetle rica ediyorum
Kazılı çukurlardan her ne çıkarıyorlarsa
Bilmiyorum ve merak çoğalıyor, istiyorum;
bozulu büyüler çıkartmak yalnızlığınızdan
Gizleniyorsunuz bence yersiz, üzülüyorum.
Nerde sizde o kalp ki üzülmüşüm ne fark eder,
Gizli yarınlar büyülü günlere boyun eğmezler
Ufukta bir çağ görüyorum
Yüzü görünmeyenlere ev sahibi
Birtakım acılı gamsızlıklar doğuyor
Biber kendine acı mıdır?
Hiç sanmıyorum
Acı, yalnız meraktan çatlayan yabancılara ulaşır.
Bu madende yalnız yüzü görünmeyenler savaşır.

| MEHMET NARLI

Âtîf Bedir: Sükût Sûretinde

Şairin Yurdu

Âtîf Bedir'in kendisini gördüğümde de şiirini okuduğumda da Nuri Pakdil'in "Sükût Sûretinde"si gelir aklıma. Bu akla geliş, sadece onun Nuri Pakdil'in dil ve bilinciyle evde olmasından kaynaklanmıyor bence. Bu birlikteliği hatta özdeşliği bilmeseydim de mesela "sükût sûretinde" değil de aklıma "sessiz derinlik", "dip direniş" gibi bir şeyler gelirdi. Hatta bana öyle geliyor ki insan olarak Âtîf Bedir'le (Abdurrahman Başpınar'la veya) tanışan, *Ateş Salâları*'nı, *Rüzgârın Dili Lâl'i* ve *Har'ı* okuyan birçok kişi benimkine benzer nitelermeler yapardı. Neyse girişten anlaşılıyor ki Âtîf Bedir şiirine "sükût sûretinde", "sessiz derinlik", "dip direniş" gibi terkipleri merkeze alarak değinmeye çalışacağım. Önce şunu söyleyelim ama: Âtîf Bedir'in şiire açıldığı yer Maraş'tır yani kendinde kalışın acı meyvelerini yiyen, kendi bahçesinde "gül yetiştiren", allefleri, mazmanları, yorgancıları, köşkerleri, saraçları ve bedestenleri ile mütevazı, basit, samimi ve mütevekkil bir hayatı âdetâ Aksu ile Ahırdağı arasında yaşayan ama maddi ve manevi ruhuna, toprağına saldıranlara verdiği cevapla destanlaşıp zamana kök salan Maraş. Ama ruh kırıcılar, iman kırıcılar, insanlık yıkıcılar durmamış; merkezlere taşralara sızmaya devam etmiş. Bakmış ki saldırının biçimi değişiyor; bir ahtapot geliyor ki bir kolu İstanbul'da, bir kolu Bağdat'ta, bir kolu Maraş'ta. Yekinmiş Maraş, başka bir donda dirilmiş yeniden. Ruhunu ve zihnini, Necip diye, Sezai, Cahit, Erdem, Nuri, Rasim, Alaeddin, Abdurrahim, Bahaeddin diye salmış memleketin içine, dünyanın önüne. İşte Âtîf Bedir'in şiir yurdu bu Maraş'tır.

Kuşbakışı

İlk şiirlerini iki kapak arasına topladığında "annelerin ağıtlarını", "işgallerin" topraklardan "kalplere" yöneldiğini duyduğu için *Ateş Salâları* koydu adını. Sonra "toprakla buluşan insanı", "suyla buluşan ateşi", "yağmurla buluşan güneşi", "leyle ile buluşan Mecnun'u", "ayla buluşan çölü" görünce, gürültünün, hoyratlığın, hodkâmlığın dilinden sıyrarak kendini rüzgârın ve dahi diğer ayetlerin diliyle özdeşleştirerek kendini, şiirlerine *Rüzgârın Dili*

Lâl adını koydu. Sonra baktı ki her ne söylese, her ne yazsa, her nereye gitse, her neyin kalbini yoklasa içinde hep ezeli bir ateş akıyor; o da başa döndü bir bakıma, adını *Har* koydu son şiirlerinin. Oldukça yüksekte süzülen bir kuş bakışının manzarasıydı bunlar. Biraz yakına inince, insanlardan bir insan olan tekil bir öznenin, insanlık yükünün ortak taşıyıcı olarak temsili öznenin, kendine, eşyaya, tabiata ve olan bitene bakışı sorgulanır *Ateş Salâları*'nda. *Rüzgârın Dili Lâl*'de sorguların ve soruların ve çare arayışın acılı dili ve hüznü yayılır şiirlerden; dervişane bir siluet görünür. Sercan Ceylan'ın dediği gibi "bireyin hayat yolculuğunun sembolik ve mistik tasvirlerini, eleştirilerini, şüphelerini içeren şiirler, nehir, sabah, kızılçık, buğday, gece, gül ve rüzgâr gibi" tabiat ayetleriyle kurulurlar. *Har*'da sancının çok daha geniş bir coğrafyadan, bir ruh mekânından geldiği görülür. Muhayyile ve idrak, kapitalist zulüm, inkâr ve kıyım bağlamında "Ja Sin Sam Tvoj", "Ey Ulu Çınar", "En Yetim Dizesi Halep Olan Şiir", "Zeytindağı" adlı şiirlerle Bosna'ya, Üsküp'e, Halep'e, Kudüs'e açılır.

Bir Şiirle Yakından

dağları bırakıp geldiğinde
yalnız adın vardı
bir de siyah beyaz vesikalık
nüfus cüzdanı suretinde
gazetelerin üçüncü sayfalarında
derin bir boşluk bırakıp gittin
hikayeni yazmaya değer bulmadı
hiçbir hikayeci
şiirini yazmadı hiçbir şair

Ateş Salâları'nda bir kısmını alıntıladığım "Üçüncü Sayfa Hikâyeleri" adlı bir şiir vardır. Birinci katmanında köyünü veya kasabasını bırakıp şehre gelen veya gelmek zorunda olan, büyük ihtimal şiirdeki söyleyen öznenin tanıdığı biri ölmüş ve gazetelerin üçüncü sayfalarına

haber olmuştur. Sadece nüfus cüzdanında bir adı olan, ikametgâhı dahi olmayan, ölüm sebebi bilinmeyen ama gazete haberi olduğuna göre insanların olağan saydıkları sebeplerin dışında bir ölüm sebebi olduğu hissedilen kişi kimdir? Bir hikâyecinin veya şairin konusu olacak değeri olmayan bu kişiyi, şiirdeki öznenin anlatmasının anlamı nedir? Diyelim ki ölmüş varsaydığımız kişi, taşradan şehre okumaya gelmiş; hastaymış tedaviye gelmiş. Yoksul olduğu belli, acısı neyse kendisiyle sürüklediği belli. Dağları yani kendi saflığını, doğal özgürlüğünü bırakıp geldiği belli. Ama bırakıp gelmenin bedeli ölüm. İkinci katman sorgulamadır: Gecekonuda yaşamak zorunda kalan, ucuzlukları takip etmek zorunda olan, bankamatiklerle arasında zorunlu bir kölelik ilişkisi bulunan insan, değeri ile nasıl insanî, vicdani bir bağ kursun; kendini şehrin mecburiyet kuyularından nasıl çıkarısın? Cevap ve çare yoksa insan ve anlamı şehrin kara deliklerinde kaybolup gider böyle; hayat, derin bir boşluğa dönüşür. Üçüncü sayfa haberleri yani yakalanmadığımız tuzakların, düşmediğimiz çukurların, uğramadığımız zalimliklerin pazarı olur; orada olmadığımız için belki de diğerlerinin felaketine gizlice sevinir hâle geliriz.

Bir avuç toprak alıp saçıyorum ortalığa
İşte bakın ve görün
Haber veriyorum
Toprakla buluşan insandan
Suyla buluşan ateşten
Yağmurla buluşan güneşten
Leyla ile buluşan Mecnundan
Ayla buluşan çöl gecelerinden
Aşka selam olsun

Bir insan arıyorum
Kalbini yaralı bir ceylanın gözlerinde
unutmuş
Sözün bittiği yerde susmuş
Hazin bir dağ pınarı gibi yalnız
Bir bebek kadar masum

Tutulunca ay tutulması
Vurulunca yiğit sonsuzca
Susmaya selam olsun

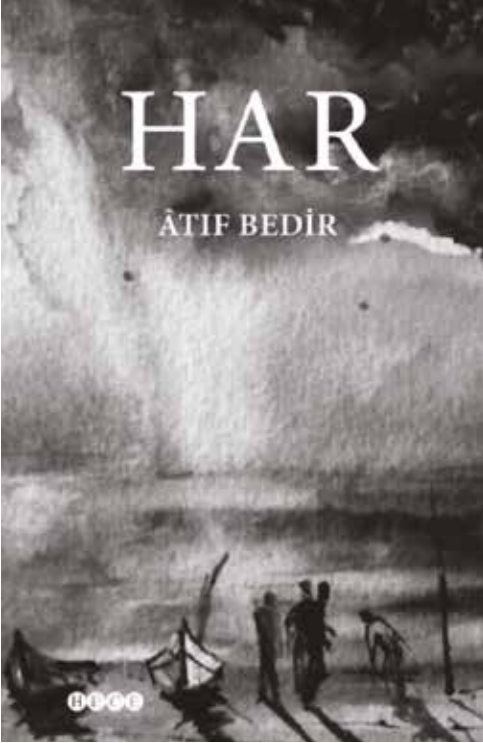

Yukarıdaki mısraları *Rüzgârın Dili Lâl*'in Öndeyiş'inden alıntıladım. Şiir bütünüyle bir beyanname, bir hayat poetikasıdır. Öznenin aşka, toprağa, susmaya, insana gönderdiği selam, bir konum belirlemeyi, insanı, suyu, toprağı, ateşi, aşkı tanımlamayı daha doğrusu varlığı Allah'ın muradına muvafık olarak idrak etmeyi içerir. Bu içerikle özne hem kim olduğunu, nerde durduğunu ortaya koyar hem de sessiz ama dirençli bir meydan okur. İnsan, topraktan gelir toprağa gider; toprak, hem sorumluluğun sınandığı zemin hem de gelip gitme arasındaki bütün ihtiyaçları karşılayandır. İnsanın toprakla buluşması, bu

anlamı idrak etmesi ve toprağı bu anlamları yok edenlerle karşı korumasıdır. Su ile ateşin buluşması, yaratılışın devam etmesi ve bütün varlıkların birbiri içinde çoğalmasındır. Su sadece söndürmez ateş sadece yakmaz. Her ikisini kendi hırs, korku ve inkârlarının aygıtı olarak kullanan Nemrutlar değil, İbrahimler anlar. Beşer, İbrahim'ce insandır; Nemrutça zalimdir. Yağmur buluttan, bulut yağmurdan doğar, onları doğuran güneş bilir, yağmur lütfun bir yanı, güneş öteki yanındır. Mecnun, niyet ve yönelme, leyla ikisinin imtihanıdır. İkisinin buluşması, niyet ve yönelmenin imtihanından geçmesidir. Mecnun tarafı olmayan insanın niyeti ve istikameti karışıktır. Leyla tarafı olmayan insanın ölçüleri kaçmıştır. İkisinin ayrı kalması insanlığı kaosa sürükler; kaos rengi küfürdür; küfrün rengi karanlıktır. Ay, ilham, lütuf, yakınlıktır; çöl, arzularıyla korkularıyla hırslarıyla kavru lan insandır. İkisinin buluşması, Peygamberin gelişidir; yani idrakın ve istikametın ve hayat yasasının tezahürü. Hayat, emanet; ölüm, teslimdir. Aşk, emaneti, teslim yerine taşımak ve sahibine teslim etmektir. Yoluna aşkla devam etmek, teslim etmek istemeyenle savaşmaktır. İnsan, insan ise eğer, kalbi, diğerlerinin kalbiyle birlikte atar. Bir ceylanın gözünde, bir kuşun teleginde, bir çocuğun bekleyişinde, bir annenin ağıtında hep onun kalbi vardır. O kalp yoksa insan da, ceylan da kuş da çocuk da anne de tehlikededir. İnsan merhemi değilse yaralının, kılıcı değilse yere düşen mazlumun, ateşi değilse buza kesenin... hiç konuşmasın, bağırmasın, ahkam kesmesin, muvazaa yapmasın, sussun, sussun derinlere kadar sussun belki sessizliği deler dünyadaki zalim zırhı.

Başını yıldızlara dayayıp uyuyan ey!
Alâmisemalardan bir ışık çiz bize
Sağanak halinde dirilsin ruhumuz
Vahiy günlerini yaşasın yeryüzü yeniden
Aç kalbimizi, Yaratan'ın rengiyle boya

İçimizin çöllerine yağsın kırkikindiler
Yeni doğmuş bir çocuk gibi inanalım
gelişine
Rahmet sağanağı, yürek muştucusu
İkinci vakti gibi gel
Gel de ört bürdeni düşlerimize

Har'da yer alan Mahcup Naat'tan da birkaç mısra aldım. Bir Müslüman peygamberini anmak, risaletinden ve şefaatinde imdat ummak için neden mahcup olsun ki! Hatta bana göre peygamberî idrakte yazılan, insanın kalbine, iyiliğine, masumluluğuna yönelen her şiir bile naat sayılır. O zaman şiirde konuşan çoğul öznenin mahcubiyeti nereden kaynaklanıyor? Bunun cevabı için önce biz diye konuşan öznenin Peygamberden ne dilediğine ve niçin dilediğine bakalım:

alâmisemadan bir ışık isteniyor çünkü bu ışık ruhları diriltecek; vahiy günlerini yeniden yaşatacaktır. Kalpleri açması isteniyor çünkü böyle olunca kalpler, Yaratanın rengiyle boyanacaktır. İçlerindeki çöle yağmur istenmektedir çünkü bu bir rahmet sağanağı olacaktır. Bir söz etsin isteniyor; bu söz, bütün cümlelerin, sözlerin anlamını yeniden belirleyecektir. Peki, ne olmuştur da en başa dönmüştür; risaletin âdeta yeniden gelmesi için hangi çaresizliğe kapanmıştır insan? Çünkü insanlar bu çağa bir çığlık gibi düşmüşlerdir; onulmaz yaralar açılmıştır çağın kalbinde; doğudan batıdan gelenler atlas semayı parçalamışlar; kurdu kuşu insanı yerinden etmişlerdir. İnsanın içindeki merhamet yaşları kurumuş; ruhları çöle kesmiştir. Sanki insanların eli kolu bağlanmış da bir zalim el hepsinin kalbini söküp almıştır. Onun yıktığı putlar yeniden ve daha fazla dikilmişlerdir yeryüzüne. Artık İbrahimler gelmediği için ateşi söndürecek kimse yoktur; Hamzalar gelmediği için kılıcı zulme çalacak kimse yoktur. Ekmek insandan kopmuştur; bereket kurumuştur Bütün vakitler gaflete ayarlanmıştır. Netice de âlemlere rahmet için gönderilmiş Peygamberi çağırmaktan başka çare kalmamıştır. Mahcubiyetin doğduğu yer de burasıdır. Peki, bütün bu olup bitenlerin olmaması için insan ne yapmıştır? Karanlığın yeryüzünü sarmaması, zalimin hükümran olmaması, mazlumun hakkını alması, merhametin kalplerden akıp gitmemesi için Peygamberin açtığı ebedi yoldan çıkılmaması için insanın inancı, niyeti, eylemi, azmi ve vakarı neden yeterli olmamıştır? Mahcubiyet buna cevap verememektен ama sığınacak başka çare de bulamamaktadır. Toplarsak Atif Bedir şiiri, sakın, mütevekkil ve derin bir idrakte zulme karşı dipten direnmenin şiiridir.

| MEHMET AYCI

Kara Işıldak

En esmer Maraşlı...

Suskun bir esmerliği var: Her şeyi kendine söyleyen, içine söyleyen bir esmerlik... İçine doğru yanan uçsuz bucaksız bir ateş, içine doğru hıçkıran bir siyah deniz esmerliği bu... Ürkütmeyen, sıcak bir esmerlik... Bakınca hayrete yakın bakan, gülümseyince vicdaniyla birlikte gülümseyen...

Edebiyat dergisi ailesinin de en esmeri, hatta en suskunu... Belki yaşça en gençlerinden olacak, suskunluğu ikinci bir ten olarak, müeddep giysi gibi duruyor üzerinde.

Konuşurken sözü de suskun... Sesli harfler bile sessizleşiyor... Bu adam hayatında hiç öfkesini, kızgınlığını belli etmez dedirtecek bir sakinlikte cümleleri de... Çılgılığı bile bir dere usullüğünde akıyor intibai uyandırıyor. Öyle her ortama girip çıkan, her mekânda görülen kişilerden değil... Hatta daha ilerisi, her ortama girip çıksa, dostlarıyla eş zamanlı o mekânlarda bulunda bile, yüzü eskimeyecek bir doğallıkla/doğallıkta olacak bu; sessizce ve usulca... Kendi kabuğunda... O kadar kendi kabuğunda ki bazen ruhu bile nerdeydi bizim bu şair diyerek hatırlıyor kendisini...

Bu hâllerleriyle az dünyalı olanlardan...

Çok dünyalı hâli şu: Metinlerinde, metinlerinin görünmeyen ve görünen anlam katmanlarında adına uygun bir destansılık, bir tarih akışı var.

Aidiyeti ilk insandan günümüzde sıradan bir ezilene kayıtsız kalmamaya varıncaya dek muazzam bir bütünü oluşturuyor.

Gönlünün elleri daima kınalı... Bir adanmışlık adamı.

Her yolculuktan heybesinde daha bir yalnızlık

ve daha bir sessizlik zenginliğiyle dönüyor. Görsel belleğinde belli edilmeyen sevinçler ve içe akan gözyaşları da mevcut.

Dergide kitapta adını gördüğünde İskilip'le Bedir arasında mekik dokuyor.

Hiçbir oyunun içinde değil... Zar, pul ve iskambilin hüküm sürmediği bir evrende oyalıyor ruhunun kumarbaz yanlarını...

Âtuf Bedir bu, şairimiz.

Diğer adıyla Abdurrahman Başpınar...

Körebeye daima ebe...

Şiirlerimi *Ateş Salâları* ve *Rüzgârın Dili Lâl* kitaplarında topladı.

Yüzü başka bir şairin kitabımın adı: "kara ışıldak"

Böyle biliriz.

| SÖYLEŞEN: MEHMET SOLAK

Âtîf Bedir'le Hayat-Memat ve Edebiyat Üzerine

-Asıl adınız Abdurrahman Başpınar. Neden Âtîf Bedir? Sadece bir müstear mı? İki ismi birden taşımak hayatınızı nasıl etkiledi?

- Doğduğumda kulağıma okunan isim Abdurrahman'dı. Dedemin adı. Kahramanmaraş Suluyayla Köyü Pınarbaşı mezarlığında yatıyor dedem. Taşında Abdurrahman Başpınar yazıyor. 1982 yılında Edebiyat dergisinde ilk yayımlanan şiirimin üstünde Âtîf Bedir ismini görünceye kadar sadece asıl ismimi kullandım.

1981 yılında üniversiteyi kazanıp Ankara'ya geldiğimde daha önce okuyucusu olduğum *Edebiyat* dergisine şiir vermeye başlamıştım. O dönemde *Edebiyat*'ta herkese bir ikinci isim veriliyordu. Buna biraz da ben

sebeptim galiba. 1981 yılında Maraş Lisesi son sınıfında okurken aynı zamanda akrabam da olan *Edebiyat* dergisi yazarlarından Necip Evlice'den bir mektup aldım. Necip Evlice o dönemde Almanya'daydı. Ben de o yaz üniversite sınavına girecektim; hazırlık kursu için sınavdan önce Ankara'ya gitmek istedim. İşte sözünü ettiğim mektupta Necip Evlice "Ankara'ya gittiğinde Edebiyat'ın yönetimine git, orada arkadaşlar sana yardımcı olurlar, onların evinde kalırsın." gibi şeyler yazıyordu. Mektup benim elime geçmeden Maraş Sıkıyönetimin Komutanlığının eline geçiyor. Mektuptaki, yönetimevi vb. ifadelerden bir örgüt yapılanması şüphesi çıkarıyorlar. Gelip beni okulda dersten aldılar. Sıkıyönetim Komutanlığına geldik, sorgulama başladı. Sonunda bu mektupta kastedilen yerin gerçekten bir dergi yönetimevi olduğu kanaatine vardılar.

Bu arada polisler eve giderek dergiden örnekler alıp incelediler tabi. Ertesi gün beni serbest bıraktılar. Bu durumdan o dönem İstanbul'da bulunan Nuri Pakdil Ağabey'in haberi olmuş, derhâl Duran Boz (Ömer Erinç)'u Maraş'a göndererek olayın aslını öğrenmek istemiş. Duran Boz geldi beni buldu, olayı anlattım. Ama *Edebiyat*'ta aynı yazarım birden fazla adla yazması bu olaydan önce de vardı. Daha önce yazarlar hem kendi adlarıyla hem de müstearlarıyla yazıyordu. O tarihten sonra dergide yeni yazmaya başlayan yazarlara isim verme konusunda daha bir hassas davranıldı. Bana bu adın verilme hikâyesini sonradan Arif Ay Ağabey'den dinledim. İlk şiirimi yayımlarken Nuri Ağabey ve Arif Ağabey birlikte vermişler Âtuf Bedir adını. Ben de benimsedim. *Edebiyat*'tan birçok arkadaş sonradan asıl isimlerine döndüler ama ben dönmedim. Böyle yaşamaya alıştım. Şöyle bir anekdot okumuştum: Rahmetli Cahit Zarifoğlu *Mavera*'nın bürosunda otururken telefon çalıyor. Arayan hâl hatır soruyor. Zarifoğlu, "Ne yapalım, Ahmet Sağlam'la oturduk sohbet ediyoruz." diyor. Ahmet Sağlam, Cahit Zarifoğlu'nun müstearlarından biri. Ben de kırk yıldır Âtuf Bedir'le birlikte yaşıyorum, her yere birlikte gidiyoruz. Şöyle bir durum yaşıyorum hep: Tanıdığım insanların bir kısmı beni sadece Abdurrahman Başpınar, bir kısmı sadece Âtuf Bedir, bir kısmı da her iki isimle tanıyor. Her iki isimle tanıyanlarla iletişimde sorun yok ama diğer durumlarda bazen trajikomik durumlar yaşanıyor. Edebiyat tarihimizde birçok şair ve yazarım müstear adla yazmasıyla teselli buluyorum.

- Şiir, anı, gezi anlatı, inceleme... Bir de editörlüklüğün kurulu üyeliği. Farklı türler ve dergi mutfağı yani. Hangi türle daha yakınsınız. Âtuf Bedir, bu kadar edebî türle ve işle uğraşırken kendisini nasıl tanımlamayı tercih eder? Şair mi...

- Kendimi şair olarak tanımlamak, şair olarak anılmak isterim. Ama şairlik şiir yazmakla olmuyor. Ayrıca her şiir yazan kişinin kendisine şairim demesi bana göre değil. Bir zamanlar İstanbul'da sokakta rastlamıştım. Bir adam elinde çantayla Eminönü'nde dolaşıyordu ve çantada "şiir yazan şair" yazıyordu. Okur beni nasıl tanımlıyorsa önemli olan odur. Belki de ne şair ne de yazarım.

-Üç şiir kitabınız var: 1997, 2010 ve 2017 tarihli. Ufukta yeni bir şiir kitabı var mı? Epeyce zaman geçmiş...

- Son şiir kitabım *Har'*ın yayımlanmasının üzerinden beş yıl geçmiş. Bu arada çok az şiir yazdım. Neredeyse yılda bir, iki şiir... Araya başka çalışmalar girdi. Ama bu arada kendimi sorgulamaya başladım. Bundan sonra yazarsam tüm yazdıklarımın üstünde olmalı diye düşündüm. Sanırım kısa vadede yeni bir şiir kitabı yok. Bakalım, "Mevla görelim neyler, neylerse güzel eyler."

-Gökyüzünde Arıcık Kuşları çocukluk hatıraları. "Bu yazılar çocukluğun, çocukluğa özlemin renklerinden, kokularından ve duyularından doğmuştur." diyorsunuz Sınış'ın son cümlesinde. Yıl 2015. Gerçekten yoğun bir çocukluk özlemi var satırlarınızda. Yıl:2022; hâlâ aynı özlemi taşıyor musunuz? Bir eksilme yahut artış var mı özleminizde? Öte yandan, yaşananların etkisi elbette belirgin ama yaşananlar ötesinde çocukluğunuzu bu kadar özlenir kalan başka şeyler olmalı sanki! Ne dersiniz, var mı? Hiç düşündünüz mü?

- Çocukluğum bir dağ köyünde geçti. On yaşına kadar bir köyde yaşadım. Bu açıdan kendimi şanslı hissediyorum. Çünkü bana göre (Turgut Uyar'dan ödünç alarak söyleyeyim) doğduğum köy "Dünyanın en güzel Suluyayla'sıydı". Aslında biliyorum her-

kes için bu böyledir. Doğduğunuz ve özellikle çocukluğunuzun geçtiği yer dünyanın en güzel yeridir. Ama benim doğduğum köyde doğa tüm renklerini cömertçe yansıtır, dört mevsim alabildiğine canlı yaşanır; baharda her yerden bin bir çeşit çiçek fişkıırken, yaz kehribar sarısı ekinlerle, türlü meyvelerle gelir, sonbaharda her ağacın yaprakları ayrı bir renkte sararır, kış ise her yanı beyazlara bürüyerek geldi mi zor giderdi. Bana göre, nasıl ki insanın asıl sılası ilk yaratıldığı yer olan cennet, gurbeti dünya ise, çocukluk da insanın yitik cennettir. Büyüdükçe sılamızdan uzaklaşırsınız. İnsanın sıla özlemi hem çocukluğa hem de çocukluğun geçtiği topraklara özlemidir. Evet yıl 2022 ama ben hâlâ o çocukluk günlerini ve çocukluğunun geçtiği toprakları özlerim. Ayrıca doğa her çocuğu kendine çeker. Şimdilerde şehirde doğmuş ve büyüyen dört yaşındaki torunum benden her gün kendisini parka götürmemi istiyor. Götürmediğim günler ağlıyor. Bunu sadece oradaki oyuncularla ifade edemeyiz. Çünkü bazı günler oyun aletlerine hiç yüz vermiyor. Öylesine koşuyor, oynuyor, çiçeklere, böceklerle bakıyor. Üstelik bu parklar da malum olduğu üzere şehirde beton binaların arasına sıkışmış küçük yeşil alanlar. Bu özlemde başka bir şey var mı? Bilmem. Belki de insanın fitratı ile ilgilidir.

-Hayatın Şiiri Edebiyat, inceleme etiketli bir kitap. İçeriği, hayatın çeşitliliğine nispet edilebilir sanırım; farklı sanatçılar, farklı eserler, farklı konular... Hepsi hayatın tam içinden konular aynı zamanda. Hem yazarın hem de okurların hayatı şirleştirmesine katkı sunacak edebî meseleler yani. Sizce, hayatta her şey edebiyata dâhil müdür? Hele de şiire!... Hayat-şiiir-edebiyat buluşması ve bütünleşmesi tam bir dönüşüm döngüselliği içermekte değil mi? Ne dersiniz?

- Hayatın Şiiri Edebiyat son yayımlanan kitap. Kitapta yer alan yazılar çeşitli vesile-

lerle (dosyalar, özel sayılar) yazıldı. Ama bir kitapta bir araya getirme düşüncesi oluşunca hayat-şiiir bağlamı ortaya çıktı. Şiiir bir bakıma edebiyatın içinde özerk bir alanda durur. İnsanın serüvenidir bir bakıma. İnsanın serüveni şiiirle izlenebilir. Şiiir en kadim söz sanatıdır. Edebiyatın diğer türleri de öyle değil mi? Biz tarih kitapları olmasa da insanlığın tarihsel serüvenini edebiyatla izleyebiliriz. Şiiiri de içine dâhil ettiğimiz edebiyat, insan yaşamından çıkarsa geriye kuru ve amaçsız bir yeryüzü serüveni kalır. Buraya kitabın sunuş yazısından alacağımız bir bölüm meramımızı daha iyi anlatır sanırım. "Hayat, edebiyatın müdahalesiyle bir anlama bürünmüştür. Artık güneş daha farklı doğmuş, daha estetik batmış, geceleri ay ışığı yeryüzünü bir başka aydınlatmış, sevgilinin gözü, saçı, dudağı, kaş, kirpiğı, endami edebiyatın müdahalesiyle bir anlama bürünmüştür. İki farklı cins arasında gelişen çekime aşk adı verilmiş, sırf aşkın hallerini anlatmak için milyonlarca sayfa yazılmıştır. Diğer taraftan insanın hırsları, nefreti, acizliği, garipliğı, yalnızlığı, canılığı, yok etme, öldürme duygusu yine edebiyatın ana konularını oluşturmuştur. Kısacası edebiyat bir bakıma hayatın şiiiridir." Edebiyat insanlığın yeryüzü serüveninin şiiiridir. Yani şiiirin hayatı hepten kuşatıcı bir yanı vardır.

-Son yıllarda art arda Nuri Pakdil kitapları yayımlandı. Siz de Nuri Pakdil: Direniş Hattında Bir Devrimci'yi yayımladınız. Kitap adında yer alan "direniş" ve "devrim" sözcükleri hem kendisinin hem de onu tanıyanların çokça kullandıkları hatta Nuri Pakdil ile özdeşleştirdikleri sözcükler. Nuri Pakdil ne bıraktı bize? Mesela bir "direnişdevrim" duygusu-düşüncesi-ideali bırakabildi mi? Hatta daha genel bir perspektiften baktığımızda, dünyadan bir Nuri Pakdil geçmemiş olsaydı ne eksik kalırdı size?

- Nuri Pakdil çağımızda yaşamış olan en özgün yazarlardan biridir. Onun hem yazarlığı hem de yaşamı edebiyata dâhildir. Yaşamı yazdıklarından ayrı düşünülemez. *Nuri Pakdil: Direniş Hattında Bir Devrimci*'yi yazmaya karar verdiğimde yazarla ilgili çok az çalışma vardı. Bunlar da daha çok Pakdil'i dışarıdan tanıyanların hazırlamış olduğu çalışmaları. Bir de yazara dair özel sayılar ve sempozyum bildirileri niteliğinde kolektif çalışmalar vardı. Pakdil'in hem düşüncesine hem de yaşamına yönelik bütünlüklü bir çalışma yoktu. Bu kitap böyle meşakkatli bir işe girişmekti. Sonunda kitaplaştı, bu kitapla aynı zamanlarda ve daha sonra benzer çalışmalar yapıldı. Pakdil'i tanımlarken "devrimci" kavramını kullandık. Çünkü bizzat yazar kendisini tanımlarken "devrimci" kavramını kullanır. Bu kavramın altına ise salt kendine özgü fikirlerle doldurur. "Devrimciliğimin temelini İslam dinine olan sarsılmaz bağlılığım oluşturur" diyerek, kendisini, "antikapitalist, antifaşist, antinazist, antisyonist,

antiemperyalist" bir yazar olarak tanımlar. Ayrıca ona göre devrimci bir Müslüman kirli mülkiyete, kara siyasa, şeytanî işgalara karşı olmalıdır. Bir devrimci kendi ırksını insanlığın kurtuluşuna adanmalıdır. Çükü: "cüz'î kurtuluş yoktur; kurtuluş küllî"dir. Ona göre en büyük devrimci kendi tabiriyle Ulu Önder Hz. Muhammed'dir. TDK'ya göre devrim, "belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik.", devrimci ise, devrim fikrine inanan, bunu gerçekleştiren ya da gerçekleştirmeye çalışan kim-sedir. Pakdil'in bir düşüncesi vardı, yaşamını ve edebiyatını bu düşünce etrafında ördü. Bu da "yerli düşünce" olarak adlandırdığı ve tanımını "İçeriği yabancılaşmaya karşı olan uygarlığımızdan beslenen, Türk ulusunun yürek sesini, yani yürek atışını, kalp ölçme aygıtı gibi alan düşünceye yerli düşünce diyoruz." şeklinde yaptığı düşüncedir. Uygarlığımızın özündeki inançtır. Bir gün yaşadığımız bu topraklar tekrar tam anlamıyla uygarlığımızın özündeki inanca dönerse devrim gerçekleşmiş olacaktır. Pakdil bize, bir insan günün yirmi dört saati nasıl bir ideali düşünür, bunun için yazar, bunun için yaşar, onu öğreten yazardır. O, yaşamıyla bize kendini bir ideale adamanın ne demek olduğunu, tek başına kalsa bile bu idealden asla vazgeçmemenin, inandığı öğretinin arkasında dimdik durmanın ne demek olduğunu öğretmiştir.

-Yarasını Saklayan Şehirler, gezilanlatı etiketli bir eseriniz. Görmeyenlerlokumayanlar için meraklandırıcı birkaç ipucu verelim: Hangi şehirler bunlar? Neden? Niçin yaralılar ve niçin saklamaktalar yaralarını? Yarasını saklamak... Nasıl bir travmadır?

- *Yarasını Saklayan Şehirler*, yaptığım meslekten dolayı (televizyon haberciliği) çoğunlukla sancılı ve yaralı zamanlarına tanıklık ettiğim bazı şehirlere dair gezi, izlenim yazılarından oluşuyor. Bu şehirlerin bir

kısmı, savaş sırasında bulunduğum Bosna (Saraybosna, Mostar), bir kısmı Beyrut, Kudüs gibi savaşın izlerini hâlâ yüzünde taşıyan şehirlerdir. Bir kısmı ise yine görev icabı gittiğim ve beni etkileyen şehirlere dair yazılardır. “Yarasını Saklayan Şehir”, Beyrut’u anlattığım bölümün başlığıdır. Beyrut’a bir gece vakti indik, her yer ışıl ışıl, hayat tüm canlılığıyla devam ediyor. Sahiller dolu, caddeler dolu. Ama biz gitmeden birkaç gün önce İsrail tarafından bombalanmıştı. Birçok bina yerle bir olmuş, birçok insan ölmüştü. Tamamen sinmiş ve içine kapanmış bir şehir bekliyordum. Ama şehir yaşıyordu işte, o zaman düşündüm bu şehir yaralı ama yarasını saklıyor. Yarasını saklamak biraz da alışmak mıdır, düşmana karşı dik durmak mıdır? Bakın işte ne yaparsanız yapın ben ayaktayım demek midir? Belki hepsidir. Saraybosna ve Mostar’ın ise biz gittiğimizde yarası çok tazeydi, daha yarasını saklamayı öğrenememişti. Ama yıllar sonra tekrar gittiğimde gördüm ki bu şehirler de yarasını saklamayı öğrenmişti.

-Koltuğunuzdaki karpuzlardan biri de editörlük, yayın kurulu üyeliği. Hece dergisinde oldukça aktif ve yoğun bir göreviniz var. Derginin mutfağında olmak, kişisel yazı hayatınızı etkiliyor mu? Hangi boyutlarda, nasıl?..

- Dergi mutfağında olmak tabii ki çok yorucu ve yoğun bir mesai istiyor, bu da ister istemez yazı hayatınızı etkiliyor. Bazen de sizi yazmaya teşvik ediyor, tetikliyor. Bize gelen şiir ve yazılar sayfa sınırlarımızı o kadar zorluyor ki çoğu zaman kendi yazdıklarımızı erteliyoruz. Ama sağlık olsun. Editörlük biraz da böyle, dergiye yazı şiir gönderenler yazısını ya da şiirini ilk sayıda görmek istiyorlar. Oldukça yoğun bir şiir akışı var dergimize. Edebiyat dünyasına ilk adımı *Hece*’de atmak isteyen sayıca çok genç

bir kitle var. Biz de sayfalarımızı her zaman onlara açık tutuyor, özellikle şiire ağırlık veriyoruz. Bu da biraz eleştiriliyor. Yayımlanan şiir sayısını azaltsak bugün şiir gönderen bir şairin şiirine ancak bir yıl sonra sıra gelir dergi sayfalarında. Bunu sadece yayın kurulundan geçmiş ve yayımlanabilir onayı almış şiirler için söylüyorum. Biz de edebiyat dünyasına yeni şair ve yazarlar kazandırmak adına kendimizden fedakârlık yapıyoruz.

-Bir şair, bir yazar, bir dergici olarak günümüz edebiyatını önceki on yıllara göre nasıl görüyorsunuz? Karamsar hatta kötümser olmamız için bir neden var mı? Edebiyatımız nereye gidiyor sizce?

- Türk edebiyatı daima devingen olmuştur. Edebiyatın nabızı daima dergilerde atmıştır. Yeni akımlar, yönelimler, eğilimler dergi sayfalarında vücut bulmuştur. Bana göre karamsarlığa gerek yok, edebiyat iyiye doğru gidiyor. Kimse merak etmesin şiir ölmüyor, dergiler ölmüyor. Belki yakın gelecekte biçim değiştirecekler ama hep var olacaklar. Edebiyat alanı hep hareketlidir. Belki de en yenilikçi, devingen, kendini yeniden üreten alandır. İnsan yok olmadıkça edebiyat da yok olmaz. Çünkü şair, yazar insanlığın vicdan sesidir. Şiir insanlığın hassas duyargalarıdır. Yazarlar, şairler yeryüzünün tanıklarındır, yaşadıkları dönemde olup biten insanlık hâllerini sonraki çağlara ulaştıracak yegâne sahici sestir. Bu ses sahici ve vicdanlı değilse zaten geleceğe kalacak ses değildir. O da diğer yapay sesler gibi yok olup gidecektir. Önemli olan şairin, yazarın duyargalarını açarak çağını dinlemesi ve iştiklerini Tanrı vergisi yeteneği sayesinde kayda geçirmesidir.

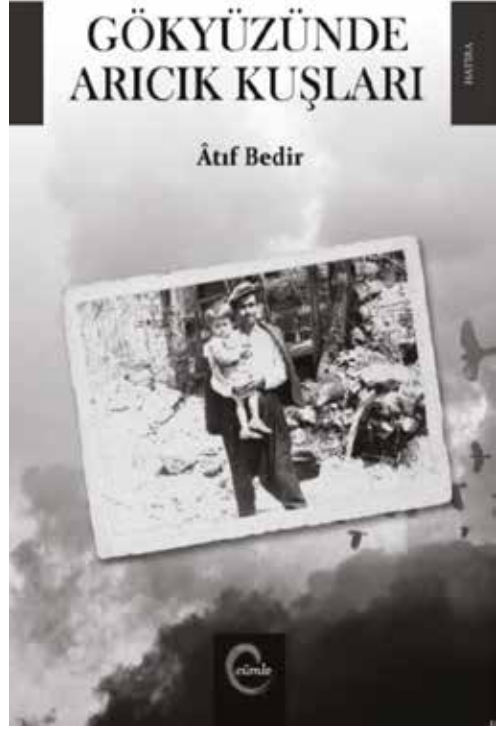
-Bu güzel söyleşi için teşekkür ederiz.

- Ben teşekkür ederim.

| MEHMET ÖZGER

Şiirsel Hatıralar: Gökyüzünde Arıcık Kuşları...*

Ateş Salaları (1998), *Rüzgârın Dili Lâl* (2010) ve *Har* (2017) adlı üç şiir kitabının şairi Âtuf Bedir, *Gökyüzünde Arıcık Kuşları* adlı kitabında hatıralarını kaleme almıştır. Sezai Karakoç, yakın zamanda basılan *Hatıralar* adlı kitabında bizim geleneğimizde hatıra yoktur mealinde bir cümle kullanır. Doğrusu bizim geleneğimizde Batılı anlamda hatıra yazmaktan söz edilemez. Hatıra biraz da birçok hakikat ile yüzleşmektir. Yerine göre hataları kusurları ortaya dökmektir. Oysa dinimiz günahın ve kusurun örtülmesini ister. Herhâlde bu sebeple bizde hatıra türü pek gelişmemiş olmalı. Bizim medeniyetimizin en gelişmiş türü şiirdir denilebilir. Âtuf Bedir'in hatıra olarak yayımladığı bu kitabın temel damarı da şiir gibi durmaktadır. Şüphesiz bunlar hatıradır ama kullanılan dil, anlatım şekli, üslup hatta yer yer form olarak serbest tarzda bir şiir kendini belli eder. Bu açıdan bakıldığında *Gökyüzünde Arıcık Kuşları* isminden başlayarak bir şiir havası estirir. Tarkovski'nin sineması için şiirsel sinema tanımlamasında bulunduğu gibi biz de Âtuf Bedir hatıraları için şiirsel hatıralar ifadesini kullanabiliriz. Yakın zamanda benzer hatıralarını *Tüm Zamanlar* adıyla şiirsel formda yazan ve yayımlayan İbrahim Tenekeci, kitabının girişinde şiirden fedakârlık yaptığını da belirtmek zorunda kalır. Çünkü bu metinlerdeki bilgi verme kaygısı ya da olay örgüsü şiiri bastırmaktadır. Bu sebeple olsa gerek Âtuf Bedir de şiir değil de hatıra demeyi tercih etmiş olmalıdır.

Kitabın, Klasik şiir geleneğinde olduğu gibi bir münacat ve naat ile başlıyor olması da yazarı tarafından özellikle kadim geleneğin öncelendiğini göstermektedir. Mesneviler, münacat ve naat ile başlar sonrasında ise şairin kıymet verdiği diğer isimlere övgülerden sonra asıl hikâyeye geçilen metinlerdir. Bedir de benzer şekilde “Yakarış Bahsi” ve “Övgü Bahsi” ile başlar

* Âtuf Bedir, *Gökyüzünde Arıcık Kuşları*, Cümle Yayınları, Ankara, 2015.

hatıralarına. Sinan Paşa'nın *Tazarrunâme'si* gibi "İlahi!" diye başlamaz her bölüme ama modern dönemin dili ile Allah'a kendi bireysel yakarışını yazar:

"Bizi ortadan biçti, geçti hayat.
Bi el uzat, ayağımız kaymadan.
Dilimiz, damağımız kurumadan.
Korkunun, sevginin, merhametin
sahibi ey!
(...)
Uyar, uyandır, ıştır bizi. (s. 9).

"Övgü Bahsi"nde de şiirsel anlatım devam eder:

"Feda edilmeyecek hiçbir şey yok ki!
O gece orada çölün ortasında
Yıldızların altında, ayın şavkında
İşittik, itaat ve biat ettik diyenler arasında
Silik bir gölge olmak için." (s. 11).

Kitabın sonraki bölümlerinde de yazar, şair kimliğinin etkisiyle şiir ve düz yazı arasında gelip gider. Kitabın "Lirik Düşler" başlıklı yazısında düzyazı ve şiir iç içedir:

"gün doğmuştur artık
bir şiirin ilk mısrasını yazar gibidir
incir kuşları
ceviz ve bağ yapraklarına gecedен
düşen çiy
ışıldamaktadır çocuk gözleri gibi" (s. 31).

Sunuş bölümüyle yirmi iki yazıdan oluşan kitap seksen iki sayfadan oluşmuştur. Metnin dili o kadar akıcıdır ki bir hatıra kitabından çok bir şiir kitabını andırır. Anlatılan konular da tatlı hatıralardan kalan hafif ve uçucu hatta ele geçirilemez bir lezzetin bellekteki izleri olduğundan okuru yormaz ve kasmaz. Çünkü bu hatıraların büyük çoğunluğu çocukluk döneminin ve bu ülke için çok uzak bir zamanın sisli gölgeleri gibidir.

Çocukluğun hatıraları başlı başına şiirseldir zaten bunun üstüne hatıraları yazan kişinin şair olması da metne ayrı bir hafiflik vermektedir. Ayrıca metnin genel havası içinde pastoral bir renk belli eder kendini. Pastoral renkle hem gerçek anlamda pastoral renkleri hem de tabiatın işlenişini kast ediyoruz. Pastoral renk, herhangi bir rengin çığ tarafı alınmış hâline denir. Daha kadifemsidir, yumuşaktır. Tabiatın işlenmesi ise hem bir bozulmamışlığı ve hayatın kaynağını gösteriyor olması bakımından hem de insan-tabiat ilişkisindeki doğallık bakımından metne bir rahatlık vermektedir. Tabiatdaki bu doğallığa çocuk hayreti eklenince olabildiğince lirik bir metin ortaya çıkmış. Hatta anlatılan olaylardaki trajik ve dramatik taraflar bile bu anlatım dolayısıyla yumuşamıştır. Söz gelimi Almanya'ya gidiş, belki de bir daha dönememek duygusu bile üzerinden geçen zamanın verdiği bir dinginlikle işlenmiştir (s. 26-27).

Nostalji, şüphesiz hatıra türünün en yoğun işlendiği temadır. Nostalji, eve duyulan özlem olarak tanımlanır ancak nostaljinin iki boyutu vardır. Biri, geçmişe duyulan özlem diğeri de içinde yaşanılan zamanda başka bir mekâna duyulan özlem. İkincisinde kavuşmak mümkündür. Memleketinden ayrı düşen bir kişi yeniden oraya gidebilir. Ne var ki geçmişe duyulan çoğu zaman varoluşsal bir sızıdır. Cennetten kovulan insanın cennete duyduğu özlem gibidir. Bir o kadar tatlı ve baş döndürücü olduğu gibi ulaşılmaz olana ulaşmak istemenin arzusu da beraberinde taşır. Âtîf Bedir'in hatıraları mekâna değil daha çok zamana dönüktür. Çünkü sözünü ettiği Maraş

toprakları orada duruyordur. Şehir, köy, yayla, bağ bozumu vb. yerli yerindedir belki ama o zamanın doğası da yoktur insanı da. Yazarı yazmaya iten asıl saik de bu değil midir? Kaybolan bir dünyayı en azından kayda geçme ihtiyacı... Ya da ele geçirilemez çocukluğun –ki bu bir tür rüyaya benzer- anımsanma ihtiyacı...

Calvino, *Amerika Dersleri* adlı kitabında hafiflik kavramı üzerinde durarak kavramı milenyumun kavramlarından biri olarak niteler. Nostalji, çocukluk, hatıra, kayıp zaman ve kayıp mekân duygusu, şiiir/şiiirsellik, metaforlar, pastoral bir anlatım, masal havası, mevsimler, gökyüzü, kuş, rüya duygusu bütün bunlar bir hafifleme yaratmaktadır. Katı gerçekliğe karşı hafiflik ve onunla birlikte esneklik, uçuculuk, yumuşaklık bir tür direniş şekli olarak görülebilir, görülmelidir de. Çünkü mental sertliğinde bir çağa karşı belki vezinli adamların vereceği en güzel cevap bu üslup ve formda olabilir. Âtîf Bedir, vezinli bir sanatçıdır. Bir inanç perspektifinden bakar geçmiş ve geleceğe, tabiata ve insana. Sanatçıdan sadır olan metinler de o bakışın birer yansımasıdır. Bir yandan mekâna ve zamana kendi bakışının hususiyetleri sinerken öte yandan ustaların gül kokulu nefesi de hissedilir metnin satır aralarında. Metnin zemininde Sezai Karakoç'un, Nuri Pakdil'in Cahit Zarifoğlu'nun Alâeddin Özdönören'in Erdem Bayazıt'ın duyarlılıklarını hissederiz. Çünkü hepsi de o toprağın suyunu içmiş, havasını teneffüs etmiştir. Bu anlamda Âtîf Bedir'in Maraş'taki hatıralarını yazması ayrı bir önem arz eder.

Gökyüzünde Arıcık Kuşları, zamanın ve mekânın gökyüzü ile (ilahi olanla) olan bağlantısıyla birlikte okunduğunda bir duygu cümbüşü yaratmaktadır.

| MUSTAFA IŞIK

zaman ağrısı

bozuk bir saatin içindeki
akreple yelkovanın uykusuzluğunu
bilemedi hiç kimse
doğacak güneş / bilemeyecekler

gece bekçilerine bıraktılar
ışık çalışmalarını
yırtıldı sessizliğin tülleri
dağıldı kalabalıklar

ey akşam renginde perdeleri çekip
kuşlara tünec diye
evlerimizi belleten şehir!
ceviz ağacına çıkmıyor artık şairler

taşların da kalbi var
ne de çok acıttılar,
resmettiler göğe bulutları
bir bir kırıldı aynalar
öpecek bir yüz bulamadı çocuklar

saatsiz de döner dünya
mevsimler değişir,
hayat ağrısından iki büklüm yaşlılar
ölmek için her sabah
yeniden dirilecekler...

Direnış Hattında Gittikçe Azalan İnsanlar

Zaman; vebalı bir çağ. İnsanlara bulaşan bu veba onları soluksuz bırakarak yenilgiye itti. Taşların dağıtıldığı ve aslında kimin galip geleceğı belli olan bir oyunda yenilenler, kapı arkalarına hep mahzunluklarını astı.

Çağā hesap sormak, çağı sorgulamak, bu vebalı durumdan kurtulmak... bir hayalin de ötesindeyken, bazıları bu vebaya karşı bir direnç geliştirmenin gerekliliğini savundu. İnsanlığā insanlığın savunusunu yapmak için geldiğini söyleyerek. İnsanlığā insanı, o asıl bilgiyi duyurmak ve insana insan olduğunu hatırlatmak için. Bu söylemi savunanlar şehre koşarak gelen adamın mesajını şehrin diğēr sokaklarına, köşē başlarına, cadde boylarına, kuytu köşēlere, vitrinlere, billboardlara, hastanelere, parklara yayarak mesajın yankısını büyüten insanlardı. Bu vebalı durumdan bu nakıs hâlden, bu hastalıklı ve irinli durumdan, bu sessizlikten ve kenara çekilmişlikten rahatsızlıktan kurtulmak, kendinden, özge bilinen canından, yitirilmişliğinden ve yaşanmamışlığınan vazgeçerek, vaazdan da vaz geçerek. Bir hayat ve söylem biçimi için, mesajın ulaşması için, sözün tesirini büyütmek için, gecelerce, gündüzlerce, gölge savaşlarıyla, sessizliğin çığlıklarıyla boğuşarak, çalışarak yaydılar seslerini o mesaj için.

Mesaj, kutlu bir dava. Mücadele ve müşahede hâli. Mesaj, çağlar boyu yankılanacak bir ses, bir yankı, bir haki-

kat. Mesaj, insan kalma onuru için, dimdik, savaşarak, batılın kesin zayı olacağı hakikatiyle Bu mesajın ağırlığı altında ezilirken bazı insanlar, sözün değerini azaltmadan yayma görevi üstlendi. O insanlar, direniş hattında, omuz omuza insanlık onuru için çabalayıp durdu, nesilleri besledi, muhayyileyi genişletti.

Nuri Pakdil

Arif Ay'ın "tüm zamanların içinde akan uğultulu bir ırmak" benzetmesiyle çağā tanıklığını söz ile duruş ile ve düşünce ile geçirmiş aksiyoner bir kişilik. Nuri Pakdil, direniş hattında direncini diğēr arkadaşlarına da aşıl原因 devrimci kişilik. Mesajın büyüklüğünün farkında olarak sesini o sese teşne etmiş, haberci. Nuri Pakdil'i anlamak, tanıklık ettiğı çağı anlamaktır. Çünkü onun sesi, direniş hattında, en gür bir itiraz ile kendini gösterir. Hakikatten uzaklaşanlar ve hakikatten uzaklaştıranlar için, büyük bir itiraz.

Nuri Pakdil'i anlamak, çağā tanıklıkları karşısında geliştirmiş olduğı orijinal itirazları anlamakla da mümkün olur. Onu en iyi anlayanlar, ilkin yakın çevresi, ardından "Edebiyat" ile kurmuş olduğı ve bir okul vazifesi gören yayın sürecine dâhil olanlar, o sese ortak olup o sesi genişletenler, direniş hattını boş bırakmayanlar, en son olarak da Pakdil'in eserleri.

Nuri Pakdil'in eserleri sembollerle, imlerle, işaretlerle örülüdür. Her sembolün, her sıralamanın, her işaretin bir anlamı vardır. Bunu da yine en iyi bilenler, onun yakın çevresinde olanlardır. O, bir şiirini 33 beyitten oluşturmuşsa bir tespihe işaret eder, bir şehre vurgu yapmışsa Kudüs'e uğratar yolları. Dolayısıyla Nuri Pakdil'i anlamak için onun yakınında duranların neler söylediğine ve neler yazdığına bakmak gerekir.

Âtîf Bedir

Âtîf Bedir, Nuri Pakdil hüznü giymiş ve onunla direniş hattında, hattı müdafaa etmiş, Sezai Karakoç'un dirilişiyle şahlanmış, hâlinde ve tavrındaki dervişane tutumuyla Mavera'nın sularından içmiş ve onlardan aldığı mesajı özümseyerek eserlerine bir nakkaş edasıyla işlemiştir.

Nuri Pakdil'i en iyi anlayanlardan biridir Âtîf Bedir. Onun taşıdığı mesajın ağırlığı ile nasıl hareket ettiğini, direniş hattını ayrıntısıyla ortaya koyar *Nuri Pakdil: Direniş Hattında Bir Devrimci* adlı eseriyle. Uzun yıllar Nuri Pakdil'in yakınında durmuş bir isim olan Âtîf Bedir, Nuri Pakdil üzerine yazmış olduğu yazılarını topladığı bu eserinde, sadece Pakdil'in biyografisini değil, Pakdil'i Pakdil yapan bütün unsurları oylumlu bir biçimde ele almış, ortaya koyduğu eserleri dönemin konjonktürel durumunu da göz önünde tutarak irdelemiş, Kurtulmuş'un ifadeyle: "Bir usta yazarın, bir düşünürün yanında bulunmak, günün büyük bir bölümünü birlikte geçirmek doğal olarak o yazar hakkında çok daha geniş ve özel bilgilere sahip olma imkânı sağlıyor. Atîf

Bedir de bu imkânı iyi kullanmış, Nuri Pakdil'in hayatını, direnişini, dergiciliğini, yazarlık ve ustalığını, kişiliğini, insani ilişkilerini, özel yaşamını sade bir dille asıl kaynağından ve kendisi gibi yakınında bulunanlardan aldığı bilgilerden süzerek anlatmış ve öyle ortaya çıkmış bu kitap" (Kurtulmuş, 2020). Eser, yakınlığın en hasına vakıf olan Âtîf Bedir tarafından yirmi beş yazı ve bir sunuşla Pakdil'i Pakdil'in eserleri üzerinden ele almaktadır.

Âtîf Bedir, sunuş yazısında Pakdil'i ele alırken onun Türk edebiyatında yerli düşünceyi savunarak 1969-1985 yılları arasında Edebiyat dergisi bünyesinde birçok yazar yetiştirdiğini, dolayısıyla Edebiyat'ın bir okul vazifesi gördüğünü, bunda da Nuri Pakdil'in emeği ve çabasının çok büyük olduğunu ifade eder (Bedir, 2020, s. 9). Pakdil'in idealist yönüne vurgu yapan Bedir, her gününü aynı titizlikle geçiren bir yazarın, mütefekkirin ödün vermeden seksen beş yıllık ömrüne neleri sığdırdığını da ayrıntılarıyla ortaya koymaktadır.

Kendi orijinal kavramıyla bir sui generis olan Nuri Pakdil, kolektif kavram ve jargonlarla da topluma nüfuz etmiş, toplum tarafından ideolojik biçimde yaftalanmış kavramları kullanarak Müslümanca bir düşünce biçimi içerisinde bunları kullanmaktan çekinmemiştir. Âtîf Bedir, *Nuri Pakdil: Direniş Hattında Bir Devrimci* adlı eserine Pakdil'in hayat hikâyesiyle başlar. Bu hayat hikâyesini salt bir doğum bildirme raporu şeklinde değil, Pakdil'in doğduğu reelpolitik ortamla birlikte ele alır. Sosyal, siyasal, kültürel ve tarihsel boyutta, doğduğu, büyüdüğü

ve yetiştiği ortamın bir nevi panoramasını ayrıntılı bir biçimde ortaya koyar Âtuf Bedir. *Düşler Ülkesi: Çocukluk ve Anne* başlıklı ikinci yazısında Pakdil'in çocukluk dönemini ve eserlerindeki çocukluğa ve anneye dair temaları ayrıntılı bir biçimde ortaya koyarken bir nevi onun hayatını anlatmaya devam eder. Nuri Pakdil'in *Önerisi* başlıklı üçüncü yazı ise artık Pakdil'in fikirlerinin, şiirlerinin, yaşam biçiminin hatıralarla, çözümlemelerle geniş geniş irdelendiği yazıların başlangıcı olmaktadır. Bedir, Pakdil'i anlatırken çağa ve çağın vebalı hâline vurgu yaparak Pakdil'i "yazdıklarıyla, yaşadığı hayatla, evrensel ilkelere sıkı sıkıya bağlı; insanlara sürekli evrensel ilkeleri hatırlatan uyarıcı bir yazar, eylemci ve düşünce adamı" (Bedir, 2020, s. 41) cümlesiyle tanımlar.

Edebiyat

Nuri Pakdil, bir hâliyle Edebiyat ile bütünleşmiş, Edebiyat'ın bedenleşmiş hâli gibidir. Edebiyat; onun rüyası, hayali, amacı ve "mesajı"nı taşıyacak bir simurg gibidir. Bu rüyasını *Bağlanma* adlı eserinde "Edebiyat dergisinin tohumu belki de 1964'lerde düşmüş oldu içime" (Pakdil, 2012) şeklinde aktarır. İlk sayısını 1969 yılının Şubat ayında çıkartmıştır. Dergi aslında Ocak ayında hazır fakat Şubat ayında çıkmasının bir anlamı vardır, çünkü o bir mesaj taşıyıcısıdır. Mesaj ağırdır, yol uzundur, hedef ise büyüktür. Bu yüzden Edebiyat, doğudan batıya, kuzeyden güneye çok sesliliği tek ses hâlinde yaymaya çalışır. Hakikate dair ne varsa sunmaya çalışır okurlarına. Bunu Pakdil'in derviş titizliğiyle, sunar. Pakdil,

sayfalarda yazıların nereye geleceğini, başlıkların nasıl olacağını, yazı puntosundan mürekkebine kadar titizlenerek matbaada yatma pahasına her sayıda büyük emekler vererek dergiyi ulaştırır okurlara.

"Yarın 1 Ocak.

Edebiyat olmayacak" (Pakdil, *Klas Duruş*, 2014). Acı, üzücü ve yakıcı bir son cümle ile derginin sonunu bu şekilde anlatır Pakdil. Fakat Edebiyat'ın yankısı, Edebiyat çıkmasa da devam eder. Bedir'in de ifade ettiği üzere: "Edebiyat diğer dergiler gibi kapanarak tarihin tozlu sayfalarına hapsedilecek bir dergi değildir. Türkiye'de 60'lı, 70'li ve 80'li yıllarda yayımını sürdürmüş kendisine bir derginin çok ötesinde misyonlar yüklenmiş bir hareketin adıdır Edebiyat. Bu hareket, Pakdil'in şahsında Türk edebiyatına yepyeni açılımlar getirirken yeni bir edebiyat anlayışının da meşalesini tutuşturmuştur. Tutuşturulan bu meşalenin adı, "Yerli Edebiyat Düşüncesi'dir" (Bedir, 2020, s. 85). *Nuri Pakdil: Direniş Hattında Bir Devrimci* adlı eser, tüm bu düşünceler ekseninde bu meşalenin bir tür yansımasını, ayrıntılı bir biçimde ortaya koyarak Pakdil'in anlaşılması ve gelecek kuşakların Pakdil'i bilmesi açısından önemli bir eser. Pakdil'in anlaşılması ve gelecek kuşakların onu bilmesi sayesinde belki de direniş hattında gittikçe azalan insanların yerini yeni insanlar alacak.

KAYNAKÇA

Bedir, Â. (2020). *Nuri Pakdil Direniş Hattında Bir Devrimci*. Ankara: Hece Yayınları.

Kurtulmuş, Ş. (2020, 04 15). *yenisafak.com*. 10 11, 2022 tarihinde <https://www.yenisafak.com/hayat/nuri-pakdili-yakindan-okumak-3534784?ysclid=1941t7d66o61079680> adresinden alındı

Pakdil, N. (2012). *Bağlanma*. Ankara: Edebiyat Dergisi Yayınları.

Pakdil, N. (2014). *Klas Duruş*. Ankara: Edebiyat Dergisi Yayınları.

| YAŞAR ERCAN

İnanmış Bir Batılı, Özgür Bir Doğulu: Roger Garaudy

“Özgürlük, her türlü yabancılaşmanın dışında kalabilmektir.”
Roger Garaudy

Roger Garaudy, ömrünün her ânında ve her alanında mücadele içerisinde olan, inandığının peşinden giden kişisel bir profile sahip, felsefe ve estetik profesörü, düşünür, yazar ve politikacı olarak çoklu nitelendirmelerle anılır. Oysa ona bu sıfatları yakıştıran şey bizzat kendisinin inşa ettiği karakter özellikleridir. Çünkü Garaudy herhangi bir kalıba girmeyen bir karakterdir. Düşüncelerinin temelinde de bu bağımsız duruş vardır.

Garaudy, 17 Temmuz 1913'te Güney ve Doğu'da işgal ettikleri toprakların kendilerine karşı kurtuluş mücadelesi vereceği bir iklimde, Birinci Dünya Savaşı hazırlıkları yapan Fransa'nın Marsilya şehrinde dünyaya gelir. Akdeniz'in kıyısında yer alan bu şehir, o dönemin Avrupa'sının küçük ama hareketli şehirlerinden biridir. Garaudy, bu liman kentinde yetişip hem felsefe hem de estetik alanında profesörlüğe uzanan eğitim hayatında sürekli olarak öğrenen, araştıran, karşılaştıran ve eleştiren tutumuyla felsefe başta olmak üzere politika, estetik, sanat tarihi, resim gibi çeşitli disiplinleri derinlemesine inceler. Kendisinin ifadesiyle yirmili yaşlarında Don Kişot'u rehber edinen Garaudy, tıpkı Don Kişot gibi sonunu

düşünmeden doğru bildiği şeyleri savunur. Onun bu tutumu, dalgalı bir düşünce dünyasından net bir fikir insanı çıkmasına olanak sağlar.

Garaudy, herhangi bir dini benimsemeyen bir ailede yetişmesine rağmen hayatın anlamını kavramak için metafizik konularda araştırmalar yaptığı sırada

Hristiyanlığı benimser. Zira maddenin de ruhunun olması gerektiğine, materyalist düşüncenin tek başına anlam taşımadığına inanır. İlk gençliği mistik konularda yaptığı okumaların etkisinde geçer. Bu okumalar onu komünizmin Fransa'daki temsilcisine götürür. Komünist öğretisi Garaudy'nin eleştirel düşünme becerisinin temelini oluşturur. Garaudy düşünceleriyle çakışan her türlü görüşü eleştirel gözle süzer. Sonrasında çekince duymadan düşüncesini bildirir. Hatta bu görüş kendi siyasal düşüncesinden olan kişilerden, yakın dostlarından, politikacılarından, sanatçılardan ya da akademisyenlerden olsun, Garaudy için fark etmez. Çünkü söyleyene değil söylenene bakar.

Bu uğurda anlam dünyasını zenginleştirecek arayışlara giren Garaudy, 1952 yılında Sorbonne Üniversitesinden felsefe dalında, 1954 yılında SSCB Bilimler Akademisinde ise bilim dalında doktor unvanını elde eder. Fransız Komünist Partisi'nde etkin bir konumda neredeyse kırk yıl siyasetin içinde yer alır. Mecliste vekillik, başkan yardımcılığı gibi çeşitli görevlerde bulunur. Hayatının merkezinde yer alan komünist ve Marksist görüşlerin ondaki karşılığı eşitlikçi bir yaşam, adil bir dünya ve kaynakların ortak kullanımında baskın kültürün reddidir. Dolayısıyla tüm insanların eşit şartlarda yaşaması için insanlığın ortak yararını gözetir. İçinde doğup büyüdüğü Batı kültürünün genetik yapısında sömürgecilik gibi istenmeyen bir lekenin olduğunu göz önünde bulundurursak Garaudy'nin kendine neden Don Kişot benzetmesi yaptığını da anlarız. Elbette Don Kişotluğu yalnızca bundan ileri gelmez fakat ilk adımlarını oluşturur. Örneğin,

Prag'ın SSCB tarafından işgal edilmesini eleştirdiği için Komünist Partiden ihraç edilir. Hâlbuki bu işgal komünizmle yönetilen SSCB için bir başarıdır. Fakat Roger Garaudy için insani bir yıkımdır.

Çok yönlü bir eleştiri kültürüne sahip olan Garaudy, özellikle siyonizm karşıtı söylemleri ve Filistin'e destek olması nedeniyle sanat ve siyaset çevrelerince dışlansa da *Batı medeniyetinin nereden nereye savrulduğunu Batı Resminin Yedi Yüzyıl – Geleceği Müjdeleyen 60 Tablo* (1974) adlı yapıtında kaleme alır. Garaudy, felsefe ve estetik dalında profesördür. Aynı zamanda sanat tarihine de hâkim bir sanat insanıdır. Resimler özel ilgi alanına girer. Bu yüzden, Batı medeniyetinin son yedi yüzyıllık dönemini anlatan tablolar eşliğinde ortaya bir Batı eleştirisi koyar. Tabloların, Batı hakkında sosyolojik veriler sunan tasvir ve yansıtma gücünden hareketle gözlemlerini aktaran Garaudy'nin çarpıcı ve düşündürücü tespitlerinin içinde belki de en önemlisi Tanrı'dan uzaklaşan insanların insanı tanımlama çabalarıdır. Garaudy'ye göre bu yapıtta ele aldığı resimlerin kronolojik, psikolojik ve teolojik bazı kusurları vardır. İlk yapıtlarda insan ve doğa eşit bir boyutta resmedilirken ilerleyen resimlerde insan ön plana çıkarılır. Dinsel figürlerin mistik boyuttan insani özelliklere büründürülmesi, kudret ve şehvetin insani değerlerle yargılanması, dünyayı algılayış ve yaşantının özünün tamamen insanın gözünden yansıtılması aslında Batı'da yaşayan kültür ve anlayışın dinsellikten arındırılmaya çalışılan bir girişim içinde olduğunu ilan eder. Özellikle skolastik düşüncenin yıkılması ve Rönesans'ın etkili olması, insanı hurafelerden uzaklaştırma-

rak hakka götürmesi gerekirken ilginç bir şekilde inanç değerlerinden uzaklaştırır. Hâliyle insan, kendi inanç değerlerini yaratır. Bunu da dünyaca ünlü tablolarda bir çeşit meydan okuma gibi sunar.

Garaudy, bu tablolardan yola çıkarak şunları dile getirir: Batı, Rönesans'tan sonra yalnızca skolastik düşünceden kurtulmaz. Aynı zamanda ruhunu aldığı İsevi inancı da kaybeder. Doğrudan söylemek gerekirse Peygamber olan İsa'yı tanrılaştırarak kendini bu dev aynada görür. Çünkü saf akıl ve yaratıcı düşünce insanı manevi hislerden uzaklaştırarak bir çeşit üst varlık iddiasını daha yüksek sesle dillendirmesine olanak sağlar. İnsan, yaratımında katkısı olduğu inancıyla doğaya hükmetmeye ve dolayısıyla doğal dengelerle oynamaya soyunur. Tablolardaki mahremiyet, yerini gittikçe açıklığa bırakır. Bu açıklık bedensel olmaktan ziyade düşünseldir. Düşüncenin resmedilmesindedir. Figürlerin göze sokulurcasına ortaya konmasıdır. Melekler tarafından korunan insandan melek insana bir yolculuktur.

Garaudy, 2 Temmuz 1982'de Müslüman olduğunda geçmişten o güne kadarki tüm maddi ve manevi birikimlerinin etkisindedir. İslam'ı seçmesi tamamen arayışının sonucudur. Batı felsefesinin zirvesindeyken böylesi radikal bir kararla ruhuna hitap eden inanca kavuşmuş olması Garaudy'nin materyalist düşünceye ne kadar uzak bir yaşantıda olduğunu da gösterir.

Aslında bu ilk gösterge değildir. Sorbonne Üniversitesinde felsefe dersleri verdiği dönemde rektöre artık derslere girmek istemediğini bildirir. Rektör bu

durumu şaşkınlıkla karşılar. Çünkü Garaudy o dönem devlet doktorası yaparak bu dersi veren sayılı insanlardandır. Rektörün ısrarları karşısında dilinden şu sözcükler dökülür: *“Ben Batı felsefesinde profesörüm, evet. Ama Batı felsefesi tek başına felsefe dersi verebileceğim anlamına gelmez. Çünkü ben Doğu felsefesini bilmiyorum. İslam felsefesini, Hint felsefesini, Çin öğretilerini bilmiyorum. Bir felsefe profesörü, Batı'ya Ortaçağ karanlığından kurtaran İslam felsefesini bilmiyorsa, onun üniversitede ders vermesi felsefeye haksızlık olur. İkinci profesörlük alanım olan estetik derslerine girmeyi tercih ederim.”*

Roger Garaudy, 13 Haziran 2012'de Paris'te hayata veda eder. Ömrünün son döneminde Filistin halkının yanında, İsrail'in yayılmacı politikasının tam karşısında bir duruş sergileyerek bölgede bulunan insanlara ve Müslüman ülkelere örnek olur. Tüm insanlığın temel hak ve özgürlüklerini, yaşam haklarını savunurken Batı kültürüne kendini teslim etmeden düşüncelerini açık yüreklilik ve içtenlikle ortaya koyan Garaudy, dilimizde sıklıkla kullanılan “dava adamlığı” kavramının içini layıkıyla doldurmuş bir insandır. Eğitimi, yaşantısı, politik duruşu, dünya görüşü ve inancıyla birbirine ilmelenmiş bir hayatın bütün aşamalarında kalbiyle, ruhuyla, vicdaniyle ve aklıyla yürümüş bir Müslümandır. Onun hayatını, yaşamsal edimlerini birbirinden ayırmadan okumak gerekir. Çünkü Garaudy baştan sona düşünmenin besleyerek büyüttüğü bir düşünürdür. Düşünceleri dünya görüşünü kısıtlamaz, aksine dünyaya daha geniş bir pencereden bakmasına yardımcı olur. O düşündükçe büyüyen bir zihinle yaşamıştır. Ve artık şöyle anılmalıdır: “İnanmış bir Batılı, özgür bir Doğulu.”

Doğu ve Batı'ya “Balkon” dan Bakmak

“Gerileyen, duralayan, bayatlayan çağrıyı tazelemek, yenilemektir diriliş.”

Sezai Karakoç

Tarihçesi çok eski olan balkonun, Rönesans döneminde sınıfsal bir ayrıcalık olarak estetik bir statü kazandığını, sonraları bina mimarisinde yaygınlaştığını görüyoruz. Sezai Karakoç, Baudelaire'in “Balkon” şiirinin 100. yıl dönümünde kendi “Balkon” şiirini kaleme almış. Yirmi dört yaşındadır üstat. Burası önemli, yıl; 1957.

Baudelaire'in “Balkon” şiirini hatırlayalım: “Hâtıralar annesi, sevgililer sultanı / Ey beni şâdeden yâr, ey tapındığım kadın. / Ocak başında seviştığımız o zamanı, / O cânım akşamları elbette hatırlarsın / Hâtıralar annesi, sevgililer sultanı.”

Baudelaire'in, anne/sevgiliye yazmış olduğu tinsel/tensel özellikteki şiir, Batı normlarına göre normaldi. Sezai Karakoç'un mahremiyeti önceleyen “Balkon”u da o dönemlerde, Batı eleştirisi olarak anlam dünyamızda karşılığını buluyordu. “İçimde ve evlerde balkon / Bir tabut kadar yer tutar / Çamaşırlarınızı asarsınız hazır kefen / Şezlongunuza uzanın ölü” Burada, şiirlerin çözümlemesi üzerinde duracak değilim. Sezai Karakoç'un Balkon şiiri özelinde, Doğu/Batı bakış açısının, genç neslin anlam dünyasındaki tekabülüne değinmeye çalışacağım. Yakın zamanlara kadar balkon; evin, ev halkının, evdeki hayatın, dışa açılımydı. Özellikle pandemi döneminde, nefeslenme yeri, nispeten doğayı, sokağı, göğü

görebileceğimiz, evin hayatla bağı idi. İşte bu balkona, Batı mimarisine benzememe adına, çamaşırların mahremiyeti üzerinden yazdı eleştirel şiirini Karakoç. Binaların yeni yeni 5-6 kata çıktığı ve binalar arasındaki mesafenin azaldığı bir dönem. Yıl:1957

Kendi olmaktan vazgeçenler, değişir, dönüşür ve başkalaşırlar. Bu başkalaşmanın, özden kopuşun olumsuz sonuçları da olacak elbet. Tanrı'yu ve kiliseyi mahkûm eden Batı, ruhunu yitirmiş, akli mutlaklaştırarak metafiziği yok saymıştır. Karakoç, bu ruhsuz Batı karşısında ona benzememenin gereğini “Diriliş düşüncesi”yle ortaya koyar. Batı'yu da davettir bu aslında. Çünkü o “Diriliş”i, insanlığa sunulmuş kurtuluş reçetesi olarak görür. Direniş; benzememektir, Batı'yu taklit etmemektir. Diriliş, kendi kültürel kodlarımızla ruhun var olma mücadelesiydi. Batı ve Doğu'yu iyi tanıyan Karakoç, modernizmin davetkâr tekliflerine bigâne kalamazdı. “Masal” şiirinde de yedi oğul üzerinden Batı'ya benzememenin ölüm getirdiğini ifade ederek eleştirisini yapar. Bugün geldiğimiz nokta ise tamamen farklı. Binaların on kattan fazla olduğu, aralarında tükürük mesafesi bırakıldığı, balkonların salon ve mutfığa entegre edildiği yeni rekreasyon çalışmalarıyla “Fransız balkon”a dönüşen, sigara içimlik saha bile tanımayan 30 santimlik balkonlarla kapitalist, rantçı sermaye, bizi balkonsuz eve mahkûm etmekte. “Nasıl

olur da bir şair, balkonsuz bir ev düşünebilir” ucuzluğunu kenara atarak Sezai Karakoç’un eleştirdiği balkonu şahsen aradığımı söyleyebilirim. “Balkon” şiiri, Batı eleştirisi babında, anlam dünyasındaki karşılığını yitirmiştir. Balkon, bugün için Batı eleştirisinden ziyade Cemal Süreya’nın dediği gibidir: “Güzel bir şiir. Fakat asıl önemi yeni ve daha güzel şiirler yazdıracak bir yatırım olmasında toplanıyor.” Mahremiyetin anlam alanı hızla değişmekte. Sosyal medya üzerinden mahremiyetin gerektirdiği gizlilik yok olurken, alenilik genel eğilim hâline gelmektedir. Farklı temel üzerine olsa da David Vincent, *Mahremiyet* adlı kitabında: “Mahremiyetimiz yani kişisel hayatımızın sınırları kutuplardaki buzullardan daha hızlı eriyor.” derken yaşadığımız tehlikeyi gözler önüne serer. Hele ki milyonlarca metaverinin uluorta servis edildiği, herkesin kendini ifşa ettiği bu dönemde balkonun mahremiyeti masumane kalır. Sanal evrende büyüyen gençin, balkonda bile elinde telefon varken... Kulağında kulaklık, elinde telefon ve gözünü ekrandan ayırmayan bir nesil!

Mahremiyetin araç ve argümanları değişmiştir artık. Zuckerberg’in dediği de budur, “Mahremiyet artık modası geçmiş bir kavramdır.” Batılı anlayış kendi içinde tutarlı bu şekilde işlerken Doğu, aldığı kültürel değerlerle ne ölçüde mahremiyetini koruyacaktır? Sadece dijital dünya için geçerli değildir bu. Sanattan hukuka, teknolojiden mimariye kadar sürer bu gidişat. Sonuç olarak artık miadını doldurmuş “avululu ve müstakil evler yapılmalı, yapay mimariye geçilmeli” söylemi, nostaljik bir romantizmden ileri gitmez.

Taklit ve eski “okumalar” üzerinden yeni nesli ayıltmak ve diri tutmak nereye kadar? Yeni neslin anlam dünyasında “Balkon”, ne kadar Batı eleştirisini karşılar? Karakoç’un istediği Diriliş, sabitelerden uzak, dinamik bir

düşünce değil mi? Söylem ve pratiğimiz çelişmiyor mu? Post modernizmin rafa kalkmaya başladığı, gerçeklik ötesi (post-truth) gibi kavramların ortaya atıldığı devrin, “Diriliş eri”ni yetiştirmek için yeni bir dile, “Diriliş okumaları”na ihtiyaç yok mu? Sanayileşme-göç ve kentleşme olgusunu, küreselleşmeyi görmezden gelerek her biri güzelleme ve taklidi anlayışı geçemeyen –ölüancıcı- medeniyet eleştirilerini “gün”e uyarlayamayacak mıyız? Bu soruların cevapları için hür tefekkürün kalesi olan dergilere sorumluluklar düşüyor. Küçük gruplar hâlinde de olsa bugün onlarca yüzlerce “Karakoç-Diriliş okumaları” yapılıyor. Onun şiir ve sanatını, Diriliş düşünce ve yaşantısından soyutlayarak sadece “edebî kimliğe” indirgemek de (ayrı bir yazı konusu) üstada haksızlıktır. Bir oluşa ve var oluşa çağrı olan *Diriliş Neslinin Amentüsü* bize ne diyor: “Ezberlenmek için değil, üzerinde düşünmek ve ruha mal edilmek için.” Evet, burası önemli. Her Diriliş erinin “kendi” ruhuna mal etmesi. Neredeyse “edebî-rant” sahasına evrilen “anma”lardan ziyade anlama ve yeniden dirilme. Yani bugünkü nesillere “Karakoç okuması” yaptığımızda kendi ruh dünyalarını var etme, benzememe, özelliklerinin farkına vardırma.

Baudelaire’in şiiri, mahremiyeti yok saysa da bugün de Batı anlayışında tutarlıdır, karşılığı vardır, okunur. Yedinci oğul’un ise Masal’ı yarım kalmıştır. Sekizinci oğulu, zamanın ruhunu gözeterek kendi ruh haritasının farkındalığını oluşturup özneleştirecek yeni şiir, yazı ve “okumalar”a ihtiyaç var. Aslolan; şiiri, duruşu, düşüncesi ve yaşayışıyla örnek bir şahsiyet olan Sezai Karakoç’u yaşatmak değil, onun “yaşatma sevincini” yakalamaktır. Bu yazı çelişkili görülebilir; eleştirilebilir; eyvallah. Ama hatırlatmakta yarar var, “Sezai Karakoç’u küçümsüyor.” eleştirisi yapacaklara ekmek çıkmaz.

Kartalın Kanatları Açılıyor

Hece Yayınları Ocak 2021’de yayımladığı dost ve komşu ülkelerin öykü seçkilerinden sonra bu kez de Temmuz 2022’de yine aynı gönül coğrafyasına ait beş öykü seçkisi yayımlanmış bulunuyor.

Bu kitapları hazırlayanlarla Türkçeye aktaranlarla ilk temasları yine Dr. Ömer Küçükmehtetoğlu sağlamıştır.

Günümüz Tatar Öyküsü kitabında yer alan 30 öykücünün seçimini Tataristan Yazarlar Birliği Başkanı Rkail Zeydulla Bey yapmıştır. Öyküleri Fatih Kutlu Türkçeye aktarmıştır. Türkçeye çevrilen öyküleri yazarlar kendileri seçmiştir.

Öykülerde, öncelikle inançlarına, değerlerine sahip çıkmaya çalışan insanların yürekli çabalarını görüyoruz.

Kitapta yer alan öykülerden biri Rkail Zeydulla'ya aittir. “Koca Nene” öyküsünde; öğrenci olan kızı Amaliye Ayzatullova’nın okuluna giden baba Robert Zamaliyeviç müdire hanıma: “Benim kızıma istavroz çıkarmayı öğretmişsiniz ama biz Müslümanız” der. Odada bir de papaz bulunmaktadır. Yönetici hanım babaya bağırır:” Bizde Ortodoks kültürünü öğrenmek zorunlu. Hangi ülkede yaşadığınızı unuttunuz galiba. Siz yoksa fanatik Müslüman mısınız?” der ve: “Gerekli yerlere haber etmesini bilirim ben!” diyerek aba altından sopa gösterir. Baba bir şey söyleyemedi şaşkın bir şekilde okulu terk eder.

Baba yaz tatilinde kızını kendi doğduğu köye götürür, Mollalık yapan nenesinin annesinden bismillah’ı olsun öğrenmesini ister. Koca Nene, Gölcihan’ın bebeğinin kulağına ezan okuyup Abdırâhman adını koyup gelmiştir. Eve gelmiş olan torunlarının yüzüne uzun uzun okuyup, ellerini yüzüne sürmüştür.

Koca Nene yanına emanet edilen torununu hem ormana götürüp ot toplatıp otların adlarını öğretir, hem de duaları öğretir. Torununu Kur’an yemeklerine götürür. Bunlar Tatarlar arasında ölülerin arkasından yapılan yemekli dualı toplantılardır. Zamanla torun bu yemeklerde dua okumaya başlar. Koca Nene aynı zamanda Molla Nene’dir. Erkeklerden mollalık yapacak kimse çıkmayınca nene kadın hâliyle mollalık yapmaya başlamıştır.

Yaşlı Tatarlar eliyle sürdürülen gelenekler Sovyetler dönemindeki ideolojik, din karşıtı siyasetler gevşedikçe daha canlı bir şekilde hayata katılmaya başlar. Sovyetler Birliği çöktükten sonra, doksanlı yıllarla birlikte toplumda İslamî değerleri hatırlama, İslam’ın kurallarına uyma yönelişi canlanır. Öykülerden bu yönelişleri izlemek mümkün oluyor.

Aynı diziden çıkan *Günümüz Türkmen Öyküsü* kitabında 33 yazarın 33 öyküsü yer alır. Öyküleri Türkçeye Ahmet Gökçimen aktarmıştır. Kitabın girişinde; “Türkmen

Öykücülüğü Üzerine Bir Değerlendirme” yer almaktadır. Buradan öğreniyoruz ki Sovyet döneminde; Türkmen edebiyatının ceditçi kabul edilen aydınları, edebiyatçıları ya idamla ya da hapisle cezalandırılmıştır. Bu dönem Sovyet rejimini temsil eden ve propagandasını yapan eserlere yer veren kısır, verimsiz bir dönemdir. İkinci Dünya Savaşı şartları, 1939 öncesi yasaklanan kimi eserler, destanlar savaşta moral olsun diye yayımlanır. Savaş sonrası aşama aşama kısmi rahatlamalarla rejim baskısı hafifledikçe edebî verimlerin çeşitlendiği ve zenginleştiği görülür. Bağımsızlık sonrası, doksanlı yıllardan sonra, millî tarih, din, 1937 katliamları gibi konular öne çıkar.

Cuma Hudaygulı'nın “Ramazan Ay-ları” öyküsü, Türkmenlerin Müslümanca duyarlılıklarının baskılara rağmen nasıl ayakta kaldığını anlatır. Türkmen kültüründe, Ramazan'da sokak sokak gezip mani okuyan, bahşiş toplayan kişilere ‘Yaremazancı’ denmektedir. Bir Ramazan günü obadan biri küçük oğlanları toplayıp sokaklarda Ramazan manileri söylerler: “Söyleyelim! Söylemeyin, deseler de söyleyelim! Atalarımız söylemiş, biz de söyleyelim! Söylemek, yaşatmak bizim borcumuz.” der. Parti görevlileri, öğretmenler çocukları suçlar, sorumluluğu üstlenen Saparalı'yı cezalandırırlar. Öğretmen Bayram Quliyev, evinde, epey ikirciklendikten sonra öğrencilere yapılanlardan, Saparalı'nın başına gelenlerden pişmanlık duyar, öğrencilerden kapısını çalmasını bekler, ancak öğrenciler evinin arkasından dolanıp geçerler, çocuklara vermeyi düşündüğü para elinde kalır.

Kitabın son öyküsü; Oğulmaya Semi-zada Saparova'nın “Dervişin Rüyası”dır. Ruslara karşı Göktepe Kalesi'nin savunulması Çolak Derviş karakteri üzerinden anlatılır. “Yirmi bine yakın insan savaşta şehit olur.” Yüzyıldan fazla bir zaman sonra hâlâ anısı canlıdır.

Gerçekler kurgularda tekrar hayat bulur.

Günümüz Irak Türkmen Öyküsü kitabı, yine bir Irak Türkü olan Mehmet Ömer Kazancı tarafından hazırlanmıştır. Kitapta 30 yazarın birden fazla öyküsüne yer verilmiştir. Böylece bu kadar kapsamlı bir Irak Türkmen Öyküsü seçkisi belki de ilk kez yayımlanmış oluyor. Kitabın girişinde Mehmet Ömer Kazancı'nın Irak Türkmen edebiyatının tarihçesine yer veren, bölgedeki Türkçe gazete ve dergileri anlatan, Türkmen roman ve öyküsünü değerlendiren ayrıntılı bir giriş yazısına yer verilmiştir.

Endişeli insanlardan “Azrail'in pençesinden zora zor yakayı kurtarabilen insanlardan biri” rüyasında ölümünü görür. Mehmet Ömer Kazancı “Nasıl Öldürüldüm?” öyküsünde böyle bir insanı anlatır. Toplum içinde iş gören, kalabalıklara karışarak hayatlarını sürdüren, ayakta durmakta zorlanan insanların çilesi, acısı yürek burkar.

“Sen Beni Adam Ettin” öyküsünde kahraman bir gün sinemaya gider. Ancak hayat nerede başlar? Film nerede biter? Hayatla film birbirine girmiştir. Hayalleri filmde hayat bulur. Hayat filmde olanlara ne zaman kavuşacaktır? Umut bakidir.

Mehmet Ömer Kazancı'nın kitapta yer alan üçüncü öyküsü "Kısmet Bu" dur. Şehre atanan Molla köyün imamlığını yeni mollaya bırakır, şehre gider. 5-6 ay sonra şehirdeki molla yorgun bitkin köye gelir. Şehir insanlarından şikâyetçidir: "Şehir insanlarında o kadar dert, o kadar müşkül vardır ki! Tüm bu müşküllerin, dertlerin başı para, özü para..." Banka, faiz, dolar, altın, konuşma bu kelimeler etrafında dönmektedir.

Cengiz Bayraktar, "Kerkük Kalesi'nde Cinayet" ve "Kerkük'ün Büyülü Mahallesi"nde Irak Türkleri'nin Kerkük aşkını; "Ağa bağının büyüğü kapısı"yla anlatır. "Rüzgarda sallanan narenciyelerin kokusunu damarlarında hisseder." "Ağa bağında şelale gibi sular akar. Katar katar yeşil başlı ördekler, beyaz sunalar berrak sularda yüzer... Yeşillikler, rengarenk kuşlar, bülbüller öter." Kitabın son öykülerinin çoğunda Kerkük öykülerine yer verilir.

Yine aynı yazarın "Hüzünlü Dönüş" öyküsünde; Belgrad'dan, Kurtalan Ekspresi'yle Türkiye'ye doğru yola çıkan Irak Türk öğrencinin öyküsü anlatılır. Trende Almanya'dan Türkiye'ye giden Sivashlı bir aileyle birlikte yolculuk ederken onların acıklı hikâyesini dinler. Irak-İran Savaşı çıkınca yurt dışındaki öğrencilerin parası kesilmiştir. Bu yüzden Belgrad'dan ayrılmıştır. Bazı öğrenciler Avrupa'nın kendilerini kabul eden başka ülkelerine giderken o Türkiye'yi tercih etmiştir. Sivashlı ailenin hikâyesini dinleyince kararında isabet ettiğini düşünerek sevinir.

Tanıdık insan yüzleri, aşına hâller, bildik duygular, ağır, acılı hikâyeler:

*Bu Kerkük yanar Kerkük
Durmada kanar Kerkük
Menim İmad'im alan
Seni de alar Kerkük*

Günümüz Kumuk Öyküsü kitabını Ağarahim Soltanmuratov hazırlamış, Tevfik Zengin Türkçeleştirmiştir. Kitapta 27 yazarın 27 öyküsüne yer verilmiştir. "Baş Söz" de, Ağarahim Soltanmuratov, Kumukların tarihine, edebiyatına, hikâyesine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Yine kitapta yer alan öykülerde gözetilen ilkelere ilişkin 10 maddelik bir açıklamaya yer vermiştir.

Kitapta yer alan Mahammat Nabi Halilov'un "Sultan da Kabul Etti" öyküsünde; İstanbul'da, Kanuni Sultan Süleyman'ın hatırasına hürmeten Padişah İkinci Abdülhamid'in himayesinde uluslararası bir güreş müsabakası düzenlendiği anlatılır. Bu yarışmaya Dağıstan Arslanı Mahammat Mama Mahtullaoglu da katılır. O, üçüncü gündün başlayarak her gün üç pehlivanla el bağlar. Dördüncü gün Sultan İkinci Abdülhamid de beraberindeki kalabalık bir heyetle çadırdaki tahtına gelip oturur. Seyirciler Sultan'a saygılarını ayakta bekleyerek gösterirler. Sultan'ın işaretleriyle seyirciler oturur.

Sonunda Dağıstan Arslanı Mahammat'la Sultan'ın muhafızı Maksut güreşe tutuşur. Maksut yenilmezliği ile nam salmıştır, Sultan Abdülhamid onu "Pehlivan Süleyman" diye sevmektedir. İki pehlivan da zorludur, uzun mücadelelerden sonra

Dağıstanlı Mahammat Maksut'un sırtını yere getirir. Sultan'ın önce canı sıkılır ancak hemen kendini toparlayıp Mahammat'ı alkışlar, pehlivan büyük altın madalyayla ödüllendirilir. Sultan galip gelen Dağıstanlı pehlivanı yanına çağırarak İstanbul'a, yanına davet eder. Pehlivan Dağıstan'da kalarak güreşte tecrübe kazanmak istediğini söyler. Sultan da her ne zaman topraklarına göçmek isterse kapısının ona açık olduğunu söyleyerek bugünden sonra kendisinin Sali (Salih) Süleyman olduğunu söyleyerek kaşlı altın yüzüğünü çıkarıp pehlivanın parmağına takar. O da Sultan İkinci Abdülhamid'e : "Benim değerimi göklere kaldırıp astınız. Ben sizin Muhteşem Süleyman'ınızın onurunu bir daha yere indirmeyeceğim" diye söz verir.

Öyküleri Türkçeleştiren Tefvik Zengin, Türkiye'ye göç eden bir Kumuk ailenin çocuğudur. Kitapta kendi öyküsü de "Adil Bey ile Hacının Kızı" adıyla yer almaktadır. Öyküde; bir kız alıp verme, bir düğün anlatılır. Aile büyüklerinden biri düğün yolunda hayallere dalar: "Gazavata çıktıkları dağ yamaçlarında, Rus kurşunları arasından atlarıyla süzülüşlerini" hatırlar. Düğün Dağıstan usullerince yapılır. Bir ay sonra durum değişmiştir: "Geldikleri topraklar, yeni vatanları emniyetliydi lakin devletleri yedi cephede savaşlarla boğuşuyordu. Seferberlik ilan edildiğini duydular. Gençler askere çağrılıyordu. Askere gitmek istemeyenler de vardır. Ama baba: "Biz düşmandan yüz çeviremeyiz. Vatan tehlikedeysen evde oturmak bize yakışmaz. Ölenlerin şehit, kalanların gazi olduğuna inanıyoruz. Kuldan çok Allah'tan korkarız"

der. Yeni evli genç asker olup savaşa katılır. Gelin hastalanır, babasının evine gider ve kısa bir süre sonra orada ölür. Asker cepheden yaralı döner, o da çok yaşamaz ölür, karısının yanına gömülür. "Bugün esen rüzgarlar, Kazova'nın sazlarında, Kuşoturağı'nın akasyalarında, iğdelerinde Hacının kızı ile Adil bey'in aşkını anlatırlar."

"Kumuk hikâyesinin kökenleri sözlü halk sanatına kadar uzanır: mitler, peri masalları, gelenekler, anekdotlar." Sovyet döneminde ideolojik temalar ağırlıkta olsa da "modern biçime dönüşmüş folklor sanatından da yararlanır." 1990'larla başlayan dönemde edebiyat Sovyet dönemi ideolojik tutumlardan uzaklaşarak insani değerlere, Kumuk halkının öz değerlerine yönelir.

Bahavutdin Hacamatov'un "Sultan Mut" öyküsü bu anlamda tipik bir Kumuk karakterini anlatır: Özgür, bağımsız, yiğit bir Müslüman savaşçı.

Günümüz Moğolistan Kazak Öyküsü kitabını Aşur Özdemir hazırlamış ve Türkçeleştirmiştir. Kitapta 33 yazarın 33 öyküsü yer almaktadır.

Kitabın girişinde A. Xawtay'ın "Moğolistan Kazakları ve Moğolistan'da Kazak Edebiyatı" adlı yazısı yer almaktadır. Yazının "Sonuç" kısmında; "Bugün Moğolistan Kazakları'nın bu gelişmiş ve zengin edebiyatının temelinde sözlü edebiyat geleneği olduğunu belirtmek lazımdır... Onların hem nazımları, hem de nesirleri özlem duydukları ana yurdu, vatan toprağını, güzelliği ve iyiliği terennüm etmektedir." Denilmektedir.

Kitapta, Azadxan Muqanulı'nın “Aksi İhtiyar” öyküsünde; Labas adlı, içkiye düşkün, yalnız ihtiyar, alkolün etkisiyle taşkınlık yapınca emniyete götürülür. Kampa gönderilmeden ya da hapsedilmeden önce yaşlıya son bir şans verilmek üzere imam çağrılır. Genç imam ihtiyarla saygılı bir şekilde konuşur, imam, yaşlıya, görevlilerden özür dileyip kurtulmasını önerir, para cezasını da kendisinin ödeyeceğini söyler. Yaşlı özür dileyince başsavcı yaşlıyı serbest bırakır. İmam, ihtiyar Labas'a evine gidip gusül abdesti almasını ve saat sekizde camiye gelmesini söyler. Labas saat sekizde camidedir, imam sevinir, biraz öğüt, biraz bilgi verir, bir de resimli namaz kitabı verir, ayrıca bir saat din dersi verir. İhtiyara ‘bundan sonrası sana kalmış’ der. Labas camide namaza devam eder, Ramazan'da oruç tutar, Kadir gecesi cami cemaatine iftar verir. İhtiyar bir gün elinde bir demet çiçek ve hediyelerle imamın evine gelir, yemek yiyip sohbet ederler. İmam da yaşlıya namazlık ile mest hediye eder. Birkaç gün sonra imam, ihtiyarın polis merkezinden çıktığını görür. Yaklaşıp endişeyle selam verir. Yaşlı Labas mesti giyip amirden görümlük almaya geldiğini, amirin kendisine, nerelerde olduğunu sorduğunu, kendisinin de amire: “Sizin gibi tanrısını tanımayan müdürlerin gitmediği cami denen yerde olduğunu, orada cemaat bulduğunu, oranın bir kut ve bereket otağı olduğunu, imamın da kendisiyle ilgilendiğini, içkiyi bırakıp huzura kavuştuğunu” söylediğini anlatır.

Maqfuwz Qulıbek'in “Padişah Balam” öyküsünde; Mareşal Çolbaysan

bir yaşlı nineyi evinde ziyaret eder, bir isteği olup olmadığını sorar, nine; “bir gün emrihak vaki olduğunda cenazemi kaldıracak, Kuran okuyacak hoca bulunmayacak diye korkuyorum,” der. Mareşal bu işleri görmek üzere hocalar serbesttir, talimat veriyorum, diyerek nineyi sevindirir.

“Bolşevik Hükümeti'nin saldırdığı tedhiştten şu uçsuz bucaksız dünyanın altı üstüne gelmiş” olsa da “Kazaklar bütün sıkıntılara hısım akrabası ile birlikte göğüs gererdi.”

Bütün acılara, yoksulluğa rağmen insanlar imanlarına sarılarak yaşama tutunurlar.

Kekey Janjunulı'nın “Gizli Mektup” öyküsünde: “İslam dünyasının en uzak kıyısındaki bu küçük ülkede din ve iman şamdanı olarak nur indiren Allah'ın kitaplarını yıpranmayacak ve çürümeyecek biçimde toprağın koynuna emanet edişlerinden kendileri memnun, gönülleri rahat gibi görünüyordu. Böylece kitabın sayfalarına yazılmış Allah'ın kelimelerini istemeye istemeye mecburen gömmelerine rağmen her biri kendi gönüllerine taht kurmuş imanı, öz yüreğine yazılmış mübarek sözleri hiçbir güç silemeyeceği, çekip alamayacağı, yakıp edemeyeceği için şükrediyor gibiydi...” diye bir dönemin baskısı, korkusu ve insanların acılı yürekleri anlatılır.

Yazılanları okuyarak da acılarımızı, sevinçlerimizi bir nebze olsun paylaşmış oluyoruz!

Şiirin Çatısı Olarak Ses ve Kelime Tekrarı

Şiir üzerine yazarken ya da konuşurken bir kalıp olarak “Modern Türk Şiirinde” ile başlamak oldukça yaygındır. Bu kalıp cümlelerinizi daha üst bir perdeden kurduğunuzun ilanıdır. Fakat bu girişten sonra çoğu zaman gerisini getirmek kolay olmaz ve bir kafa karışıklığı hâliyle son bulur. Nesirde bu kafa karışıklığından çıkış yolu olarak cümlelerin tekrarı zihnin çöküşünün de işaretidir. Üst perdeden bir do ile başlayan süreç tiz bir si sonrası yerini suskunluğa bırakır. Şiirde ise seslerin, kelimelerin hatta mısraın tekrarı abihayat misali şiire can katar. Hem klasik hem de modern Türk şiirinde bu tekrarlar sıkça kullanılır.

“Bir lebi gonca yüzi gül-zâr dîrsen işte sen
Hâr-ı gamda andelib-i zâr dîrsen işte ben
” (Baki)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi aruzda seslerin ve kelimelerin tekrarı şiirin olmazsa olmazıdır. Hece ölçüsü ile yazılan şiirlerde de bu yöntem sıkça kullanılır. Örneğin hece ölçüsünün en büyük kalemi Üstat Necip Fazıl’ın şiirleri incelendiğinde seslerin tekrarı emsalsizdir. Hatta Üstat çok sık olmasa da kelimelerin tekrarını şiirinde anlamı güçlendirmek ve ahengi yakalamak için kullanmıştır.

“Bu yağmur, bu yağmur, bu kıldan ince,
Nefesten yumuşak, yağın bu yağmur.
Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,
Aynalar yüzümü tanımaz olur.”
(Bu Yağmur, NFK)

Fakat geniş kelime dağarcığı ve dehası kelime ya da bir mısraın tekrarına çoğunlukla ihtiyaç bırakmaz. Ayrıca sesleri ve kelimeleri kullanmaktaki ustalığı nedeniyle şiirdeki kelime zenginliğine rağmen bir kafa karışıklığı yaşanmaz ve şiirlerindeki üst perdeden başlangıç şiir ilerledikçe daha da yukarılara tırmanır.

“*Ne yaptık, ne yaptılar mukaddes emaneti?*
Ah, küçük hokkabazlık, sefil aynalı dolap;
Bir şapka, bir eldiven, bir maymun ve inkılap.”
(Destan, NFK)

Seslerin, kelimelerin hatta mısraın tekrarı (asonans, aliterasyon) herhangi bir vezin ile yazılmayan ve “serbest” olarak tanımlanan modern şiirimizde de çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Çok iddialı bir ifade olsa da modern Türk şiirinde ahengin sağlanmasında, mananın pekiştirilmesinde ve coşkuyu artırmada en kolay ve en sık kullanılan yöntemdir de denilebilir. Hatta bu tekrarlar bazı şairler için şiirin çatısını oluşturur. Klasik divan şiirinde daha çok aruz ölçüsünün matematiği şiirin çatısını oluşturuyor ve bu matematiğin getirdiği bir gereklilik olarak tekrarlar şiirin çatısı altına yerleştiriliyorken, modern Türk şiirinde tekrarlar yer yer çatının kendisine dönüşmektedir.

Şair İhsan Deniz aramaktan vazgeçmeyen, hep deneyen ve böylece şiirini diri tutan, bunu yaparken de kendisi olmaktan ödün vermeyen bir şair. Seksenli yıllarda filizlenen ve Türk şiirine yeni bir soluk getiren kuşağın önemli bir ismi. Toplu şiirlerini içeren “*Dut Ağacında*” isimli kitabı 2015’de Hece Yayınları tarafından basıldı.

*“haydi elimi tut, her yerde insan kalalım biraz
her yerde biraz kutsal böylece
her yerde doğal ve umulmaz olabildiğince,
her yerde soğutulmuş bir çılgnlığın izleri okunsun
yüzümüzde” (Birilerinin uydurduğu yeraltı tufanı)*

Şair, yukarıdaki dizelerinde belirttiği ve bu hususlarla birörnek şiiriyle bizi her yerde biraz insan, kutsal, doğal, umulmaz ve çılgn olmaya çağırıyor. Şiirlerini okuduğunuzda bu çağrıya kayıtsız kalamıyorsunuz ve modern zamanın tüm bombardımına karşı insan kalmak adına yüzünüzde bir çılgnlığın izleri beliriyor.

Gerçi şairin bu çağrısına karşılık karamsarlığa kapıldığı ve tereddüde düştüğü *“Hurûfî Melâl”* adlı kitabına aks eden serzenişleri olsa da geri adım atmıyor.

*“Artık biliyorum nasıl
sa, kalbi
aynalara bakmaktan utananlar
için, benim bu marazî mâzeretim,
yeni bir ürperişin eczası olmaktan çok
uzak...” (Siyah sözler 1)*

*“Ve artık bütün aynaları ihmal
et, geri çekil ve seyret: Hangi bedbaht
sîne tahammül gösterebilir senin göz
bebeklerinde hükmettiğin bu vahşî
dansa?... (Hurûfî Melâl)”*

Ve şair İhsan Deniz insan olmanın bütün saflığının sembolü olan Hz. Meryem (AS.) üzerinden bir hatırlatma yaparak bu çağrının hiç kaybolmayacağını hep hatırlanacağını söyler ve kalbini yatıştırır.

*“Hem nasıl olsa, yıllar sonra
her mâsum hatırlayışın
rûhunu sıyran içli, buruk
bir tadı kalacaktır aynalarda...” (Meryem)*

Dut Ağacında bir araya getirdiği kitaplarından *“Bozgun Siperi”* ile birlikte başlayan süreç bir hususta dikkat çekicidir. Bu da yoğun duygunun ve coşkunun süregelenliğini kaybettiği, şeklin daha ön plana çıktığıdır. Hatta dizgedeki gölge oyunu okuyucu için renk katsa da asıl olanı değiştirmez ve şiir olmaktan çıkar, hatta aforizmalara dönüşür.

*“Bir can nasıl taşlanırsa
öyle,
dim...
len
tîf
is” (Baht-ı siyah 8)*

*“Kaybettim,
ihşam
ve denizi
ve içinde ketbolan İhsan Deniz’i.” (Baht-ı Siyah 18)*

“iyiyim, çünkü dipteyim” (Baht-ı siyah 20)

*“Var!
Desem,
Aldığım cevap hep aynı:
İhsan ödedi hesabı! (Sırtlan kayboldu)*

*H a y a t! Çok geç.. Çekil
aramızdan artık!.. (Kuvvet V)*

Şiirlerinde benzer örnekler çokça görülür ama sınırı geçmemiş, şiirinin aslı değişmemiştir. Şair, Tam adlı kitabında ise sınırı geçmiştir, artık başka bir ülkenin havasını teneffüs etmektedir.

Yukarıda belirtilen ve şekil olarak da arayışlarının yoğun olduğu şiirler hariç tutularak yapılacak değerlendirmede Şair İhsan Deniz’in coşkuyu artırmak, ahengi yakalamak ve anlamı güçlendirmek için seslerin ve kelimelerin tekrarına sık sık başvurduğu dikkat çekmektedir. Hatta tekrarlar klasik Türk şiirinde daha çok gördüğümüz şiir çatısının altına yerleştirilmekten öte şiirin çatısına dönüşmüştür.

“Tılsımlı Bir Büyü” adlı şiiri buna güzel bir örnektir. Şiir tamamen kelime tekrarı üzerine kuruludur. Şairin ilk kitaplarında bu tekrarlar çok daha yoğun yer almaktadır (Bu tekrarların matematiği için bakınız: Sayfa; 44, 46, 47,52,65, 68,72,75, 76, 77, 92, 97, 102, 104, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 120, 121, 124, 133, 136, 138, 144, 171...).

Şairin bu tercihi bazen şiirlerinde duygu yoğunluğunu zirveye taşır. Bazen de bu tekrarlar ahengi yakalamak için kolaya kaçmaya dönüşür. Hatta yer yer yoğun duygu ve yüksek mananın ağırlığından, şiirden kurtulmanın en kestirme yolu olur.

“ve içimde yeni bir katılma başlıyordu kararan ışıklarla

içimde yeni bir tanımlanmamışlık hâli, bir tutulma

*başlıyordu ve buna alışmam gecikmiyordu
günlerce çıkmıyordum bu menzilden dışarı
günlerce yanılmaktaydım herkesi
günlerce*

*doğuştan kör bir adamın
iz sürmesini gözledim olanca duyusuzluğumla
bir dağa dur dedim, bir ateşe
ateşler verdim, seslendim bir ağaç kovuşuna
taş taşta, dağsa dağ*

*bense ben değil,
ben ben değildim
ben ben değil*

ben kimdim” (Kül, VII)

Şair İhsan Deniz sürekli deneyen ve üretken bir şair. Denemeleri şiirin çatısı ile ilgili arayışları da içermektedir. “*Kuşların Adasına*” adlı şiir kitabı Temmuz 2022’de Mevsimler Kitap tarafından yayımlandı. Son dönem yazdığı şiirlerindeki çatı arayışlarının nasıl şekillendiğini, bir başka ifadeyle İhsan Deniz şiirinin matematiğini incelemek heyecan verici olacaktır. Ne dersiniz?

| HÜSEYİN ÜMİT YAVUZ

Kırık Avaz

diyeler ki şair ölmüş
bırakıp kapı önüne kötü şiirler
saydırırlar mı gayretten
çifte sürdüğü gençliği
kefaretten sayarlar mı bunca yanılıya rağmen
ağrına giden geceler bastırırken umudu
marazın budanmış düşkünlüğüne
yanından ayırmazken dededen kalma toz kokusunu
döküntülü ciddiyeti babadan kalma

geçti delibozuk hatırındaki son mısra
masada kahra çalan gülümseme
tütün dağınık yine açık önünde yunus
askısı dirayetli
tükenik paltosu
geçti toprağı şimdilik ıslak
zihni donuk
ölüsü hala hasretli
şimdi hışır hışır kavaklar
segah döker ara sıra çocuklar
ekmek parası

daha ilenir mi gözünün akı
her yaylım ateşte
ferah bir avlu mu ararsın ölmek için
öldür, adam bilsinler
çok vebalin, kaybedeceğin çok
yok gidecek yerin
bir başmasın
ıslanan taşların ılıştırdığı kadar
o zaman sırtını dönmeden konuş
ya da sus
en iyisi bu, inan
ne eylesen kırık bir avaz.

Vildan Serdar'ın *Saranghae*'si

Bazı insanlar dünyayı okur, dünyada olanları anlar, olacakları sezer.

Bazı insanlar işaretleri fark eder, onları değerlendirir, sonuçları için endişelenir.

Bazı insanlar geçmişte olanı kabullendiği kadar gelecekte olacağı kabullenemez. Çünkü gelecek umuttur, kaybedilemez. Gelecek nesildir, ziyan edilemez.

Batı Trakyalı değerli yazar Vildan Serdar, geçmişten mutmain, gelecektekine endişeli bir insandır. Özellikle genç neslin üretmekten uzak, boş ve günlük yaşama eğilimi onu ziyadesiyle rahatsız eder. Gençlerin, sonu hiç de iyi olmayan bazı akımlara merakı, Serdar'ı oldukça endişelendirir. Yazar buradan yola çıkarak gençleri bilinçlendirmek için *Saranghae* kitabını yazar.

Saranghae, özellikle genç dimağlarda yer edinmeyi, gençliğin dinmeyen ateşini doğru yöne harlamayı amaçlar. Bu sebeple kitabın dili; maceraya, duygulara, heveslere ve zevklere fazlaca yoğunlaşır.

Genç yaşlardaki maceradan maceraya koşma arzusu, *Saranghae*'de geniş yer bulur. Hevesle adım atılan her maceranın sonunda insanı bekleyen tehlikelerin fark edilmediği zamanlardır gençlik yılları. Yüreğinin götürdüğü her yere gitmek isteyen genç, işlerin nasıl sarpa saracağını hesap edemez. Bu gidiş, akliselim bir büyük veya gencin öz iradesi tarafından durdurulmazsa felakete varan sonuçlara zemin hazırlar.

Saranghae'nin neredeyse tamamı aşk notalarıyla bezenmiştir. Bunun sebebi, gençleri en zayıf yerinden yakalamak, yaşamın önemli bir kısmını oluşturan bu duygunun diğer insanlar tarafından da kabul gördüğünü gençlere hissettirmektir. Aşksız bir gençlik düşünülmediği için yazar, bu duruma da gereken önemi verir. Aşk için, gerekirse vatanından ayrı düşmeyi göze alan bütün gençler *Saranghae*'ye karşı kendilerini daha yakın hisseder, kitabın vermek istediği mesajları daha iyi kavrayabilirler.

Saranghae, öncelikle gençlere odaklanmış olsa da ebeveynlerin çocuğu yetiştirme tarzına, aile bireylerinin tutum ve davranışlarına da eleştiriler getirir. Özellikle günümüzün problemi, iyi ya da kötü her şey için yüreklendirme, bütün imkânları altın tepside sunarak uğraşı kabiliyetini köreltme gibi yanlış ebeveyn davranışlarının sonuçlarına odaklanır. Yine de aile içinde, bilinçli bir kişinin dahi olmasının umut verici yanını es geçmez. Kitapta, genç bireyin özündeki doğruluğun gerek telkinlerle gerekse örneklerle ortaya çıkarılışı vurgulanır.

Gelecek için endişelenmek çok az insana özgü bir sağduyudur. Havanın, suyun, doğanın, hayvanların kıymeti elbette bilinmelidir. Fakat insan en çok insanın kıymetini bilmelidir. Umut kaybolmaktan, gelecek de ziyan olmaktan ancak bu şekilde kurtulur.

| İLKER NURİ ÖZTÜRK

Şiire Rastlayan Kelebek

Şiire rastlamak zor demişti Süreyya Berfe, yakın zamanda kendisiyle yapılan bir söyleşide. Son beş yılda Türk Şiiri için bu cümleyi ne yazık ki daha sık duyuyoruz. Kapanan dergiler, şiir yayınlamaya ara veren isimler, ayrılan yollar derken ilk kitap enflasyonunda keşfedilebilmek zorlaştı. Dergiler ve yayınevleri arasındaki demir perde de bunun sebeplerinden biri. Politik gerilim, çevremizde gerçekleşen savaşların belirsizliği ise okurun durumunu etkiliyor. Metrobüsten mutsuz inen şehir insanı, plazada iş arasında onlarca reels izleyen beyaz yakalılar, değişen ve dönüşen dünyaya ayak uyduran ev hanımları vd. okuma yazmaya vakit ayırmakta zorlanıyor. Sunulan şiir kadar okuyacak kişide de üzerine düşünlmesi gereken değişimler var: “Yaşamak belki serindir hayal kurarken”.

Kibir gökdelenleri arasında yaşama-ya ve yazmaya çalışan Zeynep Karaca, şiirde yeni bir şeyler okumak isteyenlerin ilk adayı olabilir. Ketebe Yayınları tarafından okura sunulan Gövdesi Hakkında Konuşan Kelebek, dergi sayfalarında adına rastladığımız 1988 doğumlu Karaca'nın şiirlerini toplu hâlde okumamızı sağlıyor. Kitapta ilk dikkatimizi çeken şairin kelime kullanımındaki cesareti oluyor. Bütün yaşadıklarından şiir çıkarmayı deneyen Karaca, birçok başarılı örnek sunuyor. Eski bir Çin bedduası olarak hatırladığım “İlginç zamanlarda yaşayasın” sözünü

âdeta “Aldım kabul ettim” dercesine benimseyen şair, şehir yaşamının marazlı yanlarını gösteriyor, Carl Gustav Jung’a tivit atmaya düşündürüyor, teknoloji geliştikçe hayatımıza giren twitter, beğeni, trendyol, piksel kelimelerine şiirinde yer açıyor: Bu sokak mümkün değil (Sy.9). Özellikle Google’daki Kesinti Üzerinden Vahyin Kesintisine Parodi adlı şiir bu açıdan okunmaya değer. Şiir, Peygamberimiz Hz. Muhammed’i Google yardımıyla tanımının getirdiği kafa karışıklığını yansıtıyor. Ahmet Murat İkea şiirini yazıp bir dergi yerine Afili Filintalar sitesinde yayın-

ladığında Türk şiirinde yeni bir pencere açıldı. Tam on yıl önce gerçekleşen bu hadisenin artçılarından en sağlamı olarak bu kitaptaki birkaç şiir örnek gösterilebilir.

Duyguların öne çıktığı anlatımlarda mutlaka bir çocuk imgesi görüyoruz. Günümüzde ve geçmişte rastladığımız doğum olayı, kitabın ithaf edildiği “aşkın soyut dehşeti”, ölüm, eller, gelecek kaygısı, anne vs. konularında da dizeleri var Karaca'nın ancak onun özgün izlerini başka dizelerde görebiliyoruz. Belirtmeden geçmeyelim 41. sayfada yer alan şiir, anne üzerine yazılan etkileyici metinlerden biri: “Annemin fotoğrafı ondan daha uzun yaşıyor”. Bütün bu notlara baktığımızda Zeynep Karaca'nın Ah Muhsin Ünlü ile de akraba bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Karaca, kelime kullanımındaki cesareti bozma, yeniden yapma, üretme konusunda göstermiyor.

Şiirinden planı ve matematiğe dayalı hesaplı anlatımı uzak tutuyor Karaca. Özellikle kadın şairlerde rastladığımız anlatımcı şiir içerisinde paylaştığı işaret fişekleriyle özgün bakış açısını parlatıyor: “Bir balta ile yaklaşmak isterdim zamana”. Biçim olarak kendi özgün tavrını kitap boyunca koruyor. Çağdaş şairlerin metrobüs şiire girer mi, enflasyon gibi şiirden uzak bir kelimeyi kullanmalı mıyız gibi sorularını düşünüp vakit kaybetmek yerine başta belirttiğimiz cesaretle günlük hayatta karşılaştıklarından kuruyor şiirini. Duygular karşısında şiire dönüşen kelimeler bize Türk şiiri için yeni bir sesi müjdeliyor. Zeynep Karaca, ilk kitabında hayatta olduğunu her dizede bildiriyor.

| GİZEM CEVHER

Esenlik Dolu O Yerde

Ellerim ve bana ait olan her şey
Korkarak geri çekilirken
Ve de ben koşamazken hiçbir zaman
Yine de bana ait olmalarıyla bilinirler
Ama yaşamak değil bu
Bir güzel bedende ve bu dünyada
Bakarak, yalnızca bakarak
İyi ve güzel yaptığım her canlımın
Dönüp düştükleri yerleri gördüm
Dedim ki orası dar ve muhtemelen sıcak
Böyle olmasıyla sizi parçalara ayırır
Ellerimi tutun ve kalkın dedim
Beni görerken ama elimi tutmayarak
Geçirilen ve yitirilen her zamanı
Yine hatırlamayı yeni evler inşa ettiler
O evlere sığmayarak ve dahi sığdırmayarak kimseyi
Hiç mümkün olmayan yerler düşlediler
Ama gözleri ve onlara ait olan her şeyleri
Bedenlerinden bir bir uzaklaşırken
Ellerin nerede diye çığlıklar attılar bana
Ellerin ve sana ait olan her şeyin nerede?

Bir güzel bedende
Yaşamadan ölmemenin uzun ama nadir sonunu
yaşarsam
Hayır aslında o mutsuz ama sık bir sondur mutlaka
Fakat ben ve benim gibi olmayan iyiler
Güzel insanlara ve onların suçu olmayan her
cehennem çukuruna
Küçücük anlarda muhtaçtır

Korkuyorum
Öylece ölüsem ve bunu herkes bilirse
Ölmem alenileşir ve fark edilmez diye
Korkuyorum

Dediğim herhangi bir cümleyi
Tekrar et benden sonra anne
Bana dokunmadığın her dakikayı unut ve tekrar et
Hatırlıyor musun diye

| ZEYNEP KARACA

Kitabınız Çıkınca Ne Hissettiniz?

Hayatımızda bazı anları dondurmak isteriz. Bunlar daha çok mutluluk ve sevinç anlarına hitap eden vakitler, saatlerdir. Belki de ilk duygusu buydu diyebilirim. Bir tür coşku ve heyecan. Böyle hissetmeme sebep olan; sanat alanında bir emek verdikten sonra, bunu somutlaştırdığımız ânın heyecanıdır. Zaman zaman da geçmişimle bugün arasında gidip gelme duygusu yaşattı bana. Dokuz yaşında annesinin ölümü üzerine babasının odasına gidip şiir yazan bir çocuğun artık bir yetişkin olarak elinde tuttuğu o kitap belki de; bilincin çocukluktan bugüne akan bir gerçeklik olduğunu bana en sahici bir duygu olarak hissettirdi.

Zaman aktı büyüdük, var olma deneyimimizi hayata kanıtlama uğraşı içine girdik ama neydi beni her zaman şiirde tutan duygu; biraz da bunun üzerine düşündüm. Şiirde durmak biraz; hayata ve onun bize sunduklarına bir sihirli göz olarak bakmak isteme cesaretidir. Bir istasyon herkesin her gün geçtiği bir yer olabilirken şairde bir anlam ifade etmesi de bu yüzdendir. Buralarla birlikte düşündüğümde; hayat karşısındaki savunmamın bir bölümünü yapmışım gibi hissediyorum. Yaşamak bize bir ödev yüklüyor bu kendi hayatımızı oluştururken durduğumuz yer ve anlamdan toplumdaki yerimize doğru akan bir yol denebilir. Yıllardır kafasının içinde bura-

lara dair sorular sormuş ve cevap aramış biri olarak, sanki artık bir sesim var ve bu sesin ifade gücünün ulaşabileceği bir alanı da yaratıyorum duygusu da oluştu. Bir de şöyle duygular oluyor tabi; sözümüzü söyledik ama muhatabı bunu hangi gerçeklik bağlamında ele alacak. Günlük hayatın dilinden beslenen o imgeler okuyanların dünyasında güne şöyle de bakılabilmemiş hissini uyandıracak mı? İnsan biraz da bunun merakıyla dolu oluyor.

Tabi elbette bir şairin olmazsa olmazı olan keder ve hüznün, insan birden

durup kalbine bakıyor, kanama durmuş mu? Acı artık somut bir gerçeklik olarak var olduğunu kabul ederken içime etkisi hâlâ aynı boyutta mı? Buraların cevabını da aradım. Bulduğum şeyler, biraz tuhaf. Bu ister bir aşk için çekilen acı olsun, ister dünyada var olma duygusu üzerine çekilen bir acı isterse de; dünyayı değiştirmek üzerine çekilen bir fikrin acısı olsun. Acı çekmek benim kanaatimde insanı tuhaflaştırıyor, her yerin o yabancı gibi birine dönüştürüyor. Kitapla birlikte de bu acının da artık adını bir şekilde koymuş oldum duygusu geldi.

Bütün bunların üzerinde; mutluluktan ve keyiften kendime açtığım o alanda, insan olmanın tüm duyguları aynı anda ortaya çıktı gibi bir şeye dönüştü. Burayı açıkça tanımlamak istememekle birlikte kitabın anlamı toplumdaki karşılığını bulmaya başladıkça; evet bunu hissetmişim gibi bir duygu olarak bende varlığını yaşatacak diye düşünüyorum.

Yaşam boyunca, hayatın neye karşılık geldiğini ve neye değdiğini bir merak unsuru olarak içimde taşıdım. Kitap çıktığı andan itibaren de; benim dünya üzerine kelimelerle yapmaya çalıştığım bu savunuyu, bakalım neye dönüşecek duygusunu da yoğun hissettim. Aslında kendinizi iyi hissettiğiniz anları açıklamaya çalışırken zorlanırsınız; bu tıpkı sevimli bir kuşun ya da kedinin neden size çok tatlı görüldüğüne sebep aramak gibidir. Son söz olarak birden içimize doğan iyilikler Tanrı'nın lütfudur diyorum, bu anlar için sadece şükretmek isteriz. Çünkü bu bir nevi, içimizdeki iyi duyguya teşekkür etme isteğidir.

| ABDULHAMİT TOKGÖZ

Gün Dönümü

Gün oldu eşyalar sırdı
zaman mahluk değildi henüz
gün oldu damlalar yol buldu denizden dışarı
Unutmadık kaç gün geçtiğini
unutmadık hatırladığımız kadar

Gün oldu ip sırtında sabahladık
gün oldu sırtımızda dünya
bir deniz hayaliyle susuz
içtikçe dimağım kana kana
yıldızlar katından bir nefes
gün oldu unutmadık işaretleri

Yol buldu damlalar denize bugün
ne zaman gün oldu bugün
haber sormayın denizden
sır vermeye mecali kalan gelsin
gün oldu nefesler çağırarak içindi
okyanuslar kadar hatta daha derin
Yükseltmek için sesimizi
bir hışımla ya da geçmiş bir ömrün
durgunluğuyla

boynumuzda ceres
aşıkların döküldüğü vadilerde
gün oldu gece için beklemekteyiz

| HÜSEYİN CÖMERT

Kaz Ayağı

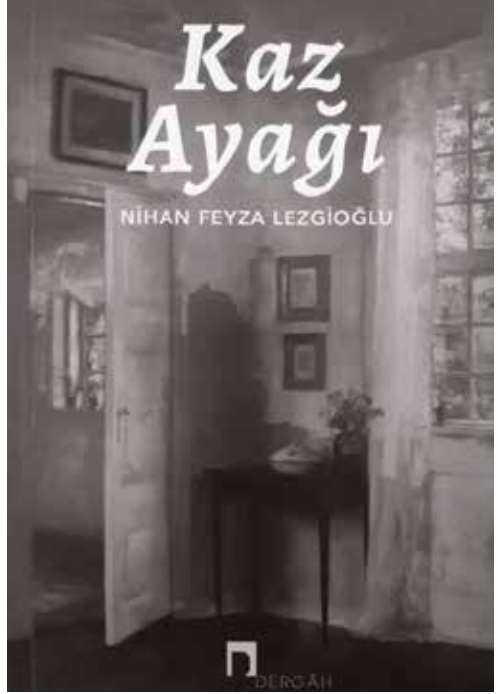
Dergâh Yayınları'ndan çıkan *Kaz Ayağı*, Nihan Feyza Lezgioğlu'nun ilk öykü kitabı. 2022 Ekim'inde yayımlanan kitap yirmi öyküden oluşuyor.

Kitaba da adımı veren *Kaz Ayağı* öyküsü aynı zamanda kitabın açılış öyküsü. Öykünün kahramanı kadın, yıllar önce terk ettiği evine annesinin hastalığı üzerine yeniden döner. Ölmek üzere olan annesi, bir süre önce genç yaşta ölen yeğeni ve diğer aile fertleriyle olan ilişkiler öykünün temasını oluşturuyor. Gidenlerin, dönenlerin, dönemeyenlerin, ölenlerin, ölemeyenlerin, dolmayan boşlukların hikâyesi. Kahraman içindeki boşluğu annesine anlatır: “Hiçbir şeye benzemeyen ya da bir türlü benzetemediğim yüzlerce şey yaşadım. İçimdeki kör boşluğu doldurmak için didindim anne. Onu asla dolduramayacağımı kabullenene kadar uğraştım. Ulur gibi ağladım geceleri. Bir fırsat bekledim, bir ışık. İçimde oyukla yaşamaman sandığım kadar kötü bir şey olmadığını öğrendim sonra. İşte bu yüzden Ferit'e kızmıyorum artık. Ferit kırk beşinde, içi öfke dolu bir baba. Acısı gün geçtikçe büyütüyor oyukunu. Sorarsa ondan da esirgemem: Direrirsek oyuk büyüyor anne.”

Reçel Kokulu Ada öyküsü bir yalnızlık hikâyesidir. Burgazada'da geçen öyküde ilk önce kahramanın yaşadığı evle olan hikâyesi kısaca

İçim boşalmış ve yatışmış hâlde, şu boşa harcanan gökyüzünün altında rastgele yürüyorum..

Jean-Paul Sartre-Bulantı

anlatılıyor. Peşinden ise tüm çıplaklığıyla yalnızlığı göz önüne seriliyor. “Akşam çökünce herkes evine giderdi. Bir başka şanslı güne kadar, parkelerinde gezinen böceklerin ayak seslerini dinlerdi o da.”

Lezgioğlu öykülerinde detaylı tasvirlerle yer vermiyor. Hikâyeyi sere serpe dökmüyor fakat boşluklara da müsaade etmiyor. Gerekli yerlerde hikâyeyi güçlendirmek için küçük

ama yerinde müdahalelerde bulunuyor. Kiptaki öykülerin kısalığı göz önüne alınırsa bu müdahalelerin önemi ve yazarın becerisi anlaşılabilir. *Reşel Kokulu Ada* öyküsünde kadın kahramanın yalnızlığı anlatıldıktan sonra içinde bulunduğu karanlık ve yalnızlığın soğukluğu küçük bir dokunuşla pekiştirilir. “Sancılı migren nöbetleri sık sık yoklardı onu. Başımı üst üste sardığı tülbentlerle sıkır, evin bütün perdelerini kapatıp karanlıkta saatlerce otururdu. Bazen de elleri ve ayakları birden soğur. Adeta buz keser, bir ölününki kadar beyazlardı.”

Yalın Ayak bir apartman dairesinde kurgulanmış kısa bir öykü. Kahramanın sadece yalnızlığı belirgin. Öykü modern dünyada her şehirde aşına olduğumuz bir sahneyle açılıyor. “Gecekondu mahallesine bakan bir apartman. Gelişigüzel inşa edilmiş binalarda lambalar yanıyor, yollar aydınlık. Perdesini örtmemiş bir evde yatağa çöküyor kadının biri. Odada iki kişi daha var. Uyuyorlar. Uyumayan evlerin her birinden ışık dağılıyor sokağa. Sonra her biri bir yerde susuyor.” Yazar bu öyküde okuyucuya önce kısa bir şehir panoraması çiziyor. Bu devasa şehirlerdeki yalnızlığı gösteriyor. Peşinden kahramanı sokağa çıkartıp bir kız çocuğu ve bir çiçekçi kadınla buluşturup tekrar apartman dairesindeki yalnızlığı oturtuyor. Hikâyenin vurucu gücünü ise dantel gibi işlenmiş öykünün sonunda gösteriyor.

Kısa Çöp tema bakımından diğer öykülerden farklı bir yerde duruyor. Temelinde bir anne kız üzerinden anlatılan kader vurgusuyla birlikte “vazgeçememe”, “terk edememe” ve “yeni” kavramları üzerinden kurgulanmış bir öykü. Öykünün kahramanı kadın, eşi ve çocuklarıyla birlikte bir alışveriş esnasında başka bir aileyle karşılaşır. Yazar bu karşılaşmayı akla gelmeyecek bir bağlantıyla bir

hesaplaşmaya, bir iç sorgulamaya dönüştürüyor. Hesaplaşma dramatize edilmeden, önce annenin hayatına değinip sonra anlatılan zamana doğru ilerliyor. Burada yine çok detaylandırmadan vazgeçemeyişlerimize yumuşak bir geçiş yapıyor. Aile içerisinde yaşananlara, mutsuzluklara ve geçen yıllara üstü kapalı değinerek çocuklar üzerinden bir dış sorgulamaya geçiyor. “Serhat’ın sınıf arkadaşlarından birinin anne babası geçende boşanmıştı, o yüzden tahminimce anlardı bunun neye benzeyeceğini. En azından neye benzemediğini biliyor olmalıydı; bu da özellikle yedi yaşında bir çocuk için hiç iç açıcı değildi. Serhat’ın, sonra Sedat’ın yüzü geldi gözümün önüne. Başka hiç.” Öykü, kahramanın “yeni” tercihini sürpriz bir sonla sunuyor.

Bir Akşamdı öyküsü iç içe geçmiş iki hikâyeyi anlatıyor. Öykünün kahramanları olan iki kadının hikâyesi, teyze yeğen olarak kurgulanmış. Öyküde yan karakterlerde yine kadınlar var. Birlikte yürüyen hikâyeler sorunsuz kaleme alınmış. Öykünün ana temasını nihavent bir şarkı seslendiriyor. “Sevgilim saçların zannetme solmaz, dünyada sevenler bahtiyar olmaz.”

Haciz Mahalli adından da anlaşılacağı üzere bir haciz hikâyesi. Genç bir avukatın haciz için gittiği evde kendi çocukluğu, bulunduğu ortam ve mesleği arasında kurduğu bağ anlatılıyor. Kısa bir öyküde iki ayrı hikâye başarılı bir şekilde anlatılıyor.

Uğursuz, karantina günlerinde geçen bir öykü. İlk önce her evde yaşanan ortam anlatılıyor. “Bir süredir karantinadayız ama bazen böyle küçük kaçamaklar yapıyoruz işte. Birbirimize değmeden selamlaşıyor, bir süre oturuyoruz. Evden haftada bir kez çıkan insanlar ne kadar farklı şey şahit olabilirse

onlardan bahsediyoruz. Biraz da ev temizliği, pişirilen ekmekler, seyredilen diziler falan.” Öykü, iki arkadaşın karantina döneminde yaptığı bir sohbet üzerinden ilerliyor. Bir yandan iş hayatı, günlük meşgaleler anlatılırken diğer yandan ölüm, doğum ve hayat üzerine düşüncelere değiniliyor.

Süregelen kitabın güçlü öykülerinden. Üvey annesine bakmak zorunda kalan bir kadının hikâyesi anlatılıyor. Banyo sahnesiyle yürütülen öyküde sadece anlatıcı kadını duyuyoruz. Kadın, üvey annesini yıkar, paklar, giydirirken geriye dönüşlerle hayatını kısaca anlatır. Kahraman ilk önce üvey annenin başına kalma hikâyesine değiniyor. “Sonra babam öldü. Bunun hayırsız evlatları da ortadan kaybolunca bizimki hepten güçten düştü. Birkaç hafta baktım ona. Sonra, yok dedim, bir akıllı ben miyim, götüreceğim huzurevine orada baksınlar. Akşam rahmetli babamı rüyamda görmez miyim! Cici annem benimle kaldı tabii.” Yazar, kahramanın üvey anneye ilgilenmesi kadar iç dünyasında yaşadıklarını, öfkesini ve kırgınlığını da başarıyla anlatıyor.

Tutup Göğsünde Sıkar Gibi, anlatım tarzıyla diğer öykülerden ayrılıyor. Öykünün ilginçliği bir elektronik posta metni olmasından kaynaklanıyor. Bir kadının arkadaşına yazdığı e-postada anlattıkları, hikâyeyi oluşturuyor. Ununu eleyip eleğini asmış olgun bir kadının iş arkadaşları üzerinden hayatı, belki de kurulu düzenlerimizi sorgulamasını okuyoruz. Yazar iyi bir kurguyla öfke, isyan, geç kalmışlık duygusu ve kabullenışı inci gibi diziyor.

Nihan Feyza Lezgioğlu'nun öykülerini aslında tek tek değerlendirip üzerine uzun uzun konuşmak gerek. Genel bir bakışla değerlendirecek olursak, ilk kitap için çitayı çok yukarıya koyduğu açıkça görülüyor. Öykülerin

olay örgüleri ve gerçeklikle kurduğu bağ sursuz. Öykülerdeki kişi, zaman, mekân ve tipler sağlam bir atmosfer altında duruyor. Okuyucuya hissettirmek istediklerini anlıyorsunuz. Kullandığı Türkçe ve dili kullanma becerisi dikkat çekiyor.

Son zamanlarda yeni çıkan kitaplarda ve dergilerde yayımlanan öykülerde kadın yazarların öne çıktığı söylenebilir. Yine benim okuduklarım ve takip ettiklerimde de kadınların; aile, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, toplumda dışlanmışlar ve yalnızlar üzerine çok iyi öyküler yazdıklarını söyleyebilirim. Muhtemelen kadınlık bu konulara daha duygusal yaklaşımlarını, daha iyi gözlem yapmalarını, duygusal ve zihinsel bağı sağlam kurmalarını sağlıyor. Burada bir handikap ortaya çıkıyor, öykülerde konu benzerlikleri görülüyor. Okuyucular sürekli aynı şeyleri okuyormuş hissine kapılabiliyor. Mesela yalnızlık, terk edilmişlik, çaresizlik çok konu ediliyor. Bir okuyucu olarak mizah yüklü bir öyküyü uzun zamandır okumadım. Hayatın içinde acılar kadar sevinçler de var ama pek kaleme alınmıyor.

Lezgioğlu yine bu noktada birkaç öyküsüyle farklı bir tavır sergiliyor. *Mizansen* ile *Yabancı* öyküleri şehirli hatta plazada çalışan beyaz yakalı kadınları anlatan öyküler. Öyküleri bir yönüyle tek tip kadın profilinden kurtarıyor.

Nihan Feyza Lezgioğlu, bu ilk kitabında ne istediğini ve ne yapması gerektiğini bilen bir yazar olarak okuyucu karşısına çıkıyor. Öykülerinin üzerine konuşulacağını ve daha detaylı yazılar yazılacağını zannediyorum. Şimdiden iyi bir okuyucu kitlesi edindiğini ve yeni öykülerinin merakla beklendiğini düşünüyorum. İyi öykülerden oluşan iyi bir ilk kitap.

Marakeş'in Masalcısı Halkanın Ortasındaki Adam

Fas Halk Hikâyeleri'nden*

Davullar Ahmed'i uyandırdı.

Her gün öğleden sonra saat 5 sularına doğru, öğle sıcağı etkisini yitirmeye başladığında, davullar Marakeş halkını uyularından uyandırır. Ahmed yere yakın olan yatağından doğruldu cellabiyesini – memleketi Fas'ta giyilen uzun, beyaz cübbe- giydi. Çıplak ayakla odasının kapısına doğru yürüdü, kapıyı araladı. Hiç kimse evden ayrıldığını duymamalıydı.

Evlerinin avlusunda gölgede dinlenen babasının arkadaşıyla konuştuğunu duydu. Annesi odasında olmalıydı. Uzun süre dinlenmeyi severdi. Kapıyı sonuna kadar açtı, sessiz adımlarla odasından ayrıldı. Babasının altında oturduğu balkondan geçerken kendi kendine gülümsedi. Terlikleri elindeydi. Şayet babasına yakalansaydı babasının kendisine sıkıcı okul kitaplarını okutacağını biliyordu ama Ahmed'in daha iyi bir planı vardı. Görünmeden sokağa çıktı, sandaletlerini giydi, koşmaya başladı. Yüksek binaların arasından, kimselere çarpmadan koştu. Halkta aynı yöne aheste aheste yürüyordu. Ahmed onların da kendisi gibi aynı yere gittiklerini biliyordu. Jema el Fna'ya. Birilerine çarptı, neredeyse düşüyordu. Çarptığı hiç tanımadığı biriydi. Kendisini zorlukla toparladı koşmaya devam etti. Sebze satıcılarını, çiçekçileri meyve satıcılarını koşarak geçti; demircilerin çekiç

sesleri duyuluyordu, halı tüccarları rengârenk halılarını dükkânlarının duvarlarına asmakla meşguldüler. Sokakların birisinde kalın yün düğümlerinin altından kırmızı, portakal, sarı – bu yünler fazla geçmeden halıya döneceklerdi. Nihayet Jema el Fna'ya gelmişti. Şehrin orta yerindeki meydandı – geniş kaldırım taşlarıyla döşenmiş, uzaktan ve yakından gelenlerin oturup konuştukları, sohbet ettikleri, alıp sattıkları bir meydandı.

Meydandan karlı Atlas Dağlarını görebilirdiniz. Ahmed büyükbabasının yaşadığı küçük evi düşündü, şu karşıki dağda ağaçlar arasına saklanmış – oraya gitmeyi severdi. Hayat dağlarda daha farklıydı, insanlar daha uzun yaşıyordu, modern dünyamızda televizyonun, makinaların her ülkede kullanılmadığı zamanlardı o vakitler. Ah! İşte, oradalar, aradıkları insanlar! Meydanın tenha bir köşesinde bir grup ayakta bekliyor birbirleriyle muhabbet ediyorlardı. Birilerini bekliyor gibiydiler. Beklediklerinin kim olduğunu biliyordu Ahmed. Yeni gelenlerle birlikte kalabalık daha da büyüdü, halka genişledi.

Birden görüldü; işte oradaydı, Halaiki dairenin ortasında uzun boylu, yaşlı, elindeki bastonunu sallayarak, halkadakileri selamlıyordu. Kalabalık onu dinlemek için

* Türkçe'de Anlatan: Mevlüt Ceylan.

otururken uğultuyla selamına karşılık verdiler. Onu çok iyi tanıdıkları belliydi hâllerinden, her gün dinlemeye geliyorlardı, Halayki'nin ise kendisini dinleyen herkese anlatacak bir masalı vardı. Hayatını böyle kazanıyordu. Günün sonunda da kendisini dinlemeye gelenlerden para toplardı. Şayet anlattığı masal hoş bir masalsa, iyi anlatmışsa, bahşiş de bol olurdu. Bazen anlattığı masallar günlerce hatta haftalarca sürebilirdi. Bazen de çok kısa olurdu masalları. Ahmed müdavimi olmuştu, evden ne zaman kaçmaya fırsat bulursa gelirdi. Ahmed gibi iyi eğitimden geçmiş birisi için Halayki'yi dinlemek zaman kaybı diye düşünüyordu ailesi. Dinleyicilerinin çoğu fakir kimselerdi, okur yazar olmadıklarından kendi başlarına masal okuyamayanlardı. Ahmed masal âşığıydı. Halayki bastonunu havada döndürerek kılıç balığını tarif etti. Ahmed korkuyla kafasını eğdi. Bastonun havada çizdiği dairenin altında olanlarda kafalarını eğdiler. İnsan eti yiyen gulyabaniyi duyunca nefesini tuttu, çevresindekiler de nefeslerini tuttular. Başka bir zaman Halayki dinleyenlerini dinleyicilerini güldürmekten kırıp geçirirdi. Kahkaha sesleri Jema el Fna'd çalkalanırdı. Bugün Ahmed şanslıydı, halkanın önünde boşluk buldu, bağdaş kurup oturdu, başını kaldırdı, dinlemeye hazırды.

Halayki bastonunu kaldırdı, susmalarını istedi. “Bugün dostlar” diye başladı “belki yarın da, fakir doğan bir erkek çocuğunun maceralarını dinleyeceğiz. Hiç birşeyi yoktu. Okuyamadı, bir babası bile yoktu kendisine yardımcı olacak. Dürüsttü, çalışma arzusuyla doluydu.” Duraksadı, halkanın çevresine göz gezdirdi, sonunda bastonuyla Ahmed'e işaret etti Ahmed yüzünü saklamaya çalıştı. “Ama bazen genç dostum,” diye devam etti gülümseyerek, “Bazen böyle şeyler insan için yeterlidir.”

| AKİF DUT

Boşlukta Savrulan Kelimeler

İbrahim Yörümez'e

hıçkırık sesleri dokunduğunda gecenin örtüsüne
acı haberleri kim savurur üstümüze
zaman ve mekân arasına serilen incecik boşluktan
hangi duayı umar yorgun ellerimiz

içimizden geçen şarkıların ağırlığı
kuytu köşelerde çoğaltır da tekil yalnızlığımızı
sabahın nefesinden süzülen umut serinliği
dindirmeye yetmez kalbimizin sızısını

gözlerimiz solgun yıldız artığı
gözlerimiz boşlukta asılı kandil gibi
biz savruluruz şimdiki zamanın terkinde
çarpıp durur ellerimiz yerini bulma telaşının
ürkeklüğünde

kırlıgan bir duruşla şerh düşersek gecenin sessizliğine
aşına yüzlerde derin izler buluruz
ömrümüz damla damla erir nemli duvarda
sancısız bir uykuya hasret kalırız

bahara kavuşsun diye kara kış ülkesi yüreğimiz
engin denizlerde unutturuz yokluğunu kederin
yürüdüğümüzde bir sabah kol kola
açar gökyüzü dağılır belki kara bulutlar
belki dokunur güneş ıslak saçlarımızı
daha bir aydınlık olur yüzlerimiz...

| SÜHEYLA KARACA HANÖNÜ

Halamin Koltukları

Uzun zamandır depoda beklemekten sıkılmıştı. Her gün depodan birileri ayrılıp sahiplenildiği eve gidiyordu. O gün kendisini taşımak için gelen adamları görünce heyecandan ne yapacağını şaşırıldı. Önce bir kamyonete yüklediler özenle. Artık kendisine de bir yuva bulunmuştu.

Kamyonetten indirildiğinde büyük bir bahçe kapısıyla karşılaştı. Geniş bir bahçe, bahçe kapısından bahçenin en ucundaki eve kadar uzanan beton bir yolluk, yolluğun yanlarına sıra sıra dizilmiş bodur ağaçlar...

Kapının önünde gözleri parlayan bir kadın belirdi. Evin hanımı olduğu her hâlden belliydi. Adamları odanın önüne kadar yönlendirerek elinde tuttuğu kahverengi bir ipe bağlı anahtar ile kapıyı açtı. Yeni odasına yerleşmişti. Soğuk bir depoda beklemek yerine sıcak bir yuvası olacaktı artık. Ev halkı ile tanışmayı heyecanla bekliyordu.

Aradan aylar geçmişti ama odaya tek giren evin hanımından başkası değildi. Arada bir de kapı ağzından kendisine hayranlıkla bakan gözleri görüyordu. Bir anahtar sesi, duyulan heyecan ve sonu hep hüsrana. Diğer odalardan sesler geliyordu oysa. Kadın arada bir odaya girip sandığına bir şeyler bırakıyor, çıkarken de kendisine hayran hayran bakıyordu. Ne olurdu ki bir kere uzansaydı üzerine sere serpe. Bu odada kendisini işe yaramaz hissediyordu. Gerçi odadaki diğer eşyalar da aynı durumdaydı. Vitrindeki çeyizinde alınan tabaklar yaşayamadan ölüp gideceğim, diye dert yanıyordu.

Bir kere bile kendisini masaya götürüp içine sıcak bir yemek bırakmamıştı. Bir yemeğin sıcaklığını hissetmeden yok olup gitmesem bari diyordu. Babasının çeyizine aldığı İran halısı da rulo hâlinde vitrinle duvar arasındaki boşlukta öylece bekliyordu. Üzerimde bir bebek ilk adımlarını atsa, kirlensem de beni bir kez yıkasalar, deyip duruyordu. Sandık ise isyan etmişti hâline. İçimde genç kızken yaptığı danteller, iğne oyali yazmalar, patikler, secadeler, kumaşlar, daha neler var neler. Hele o tarihi geçmiş çikolata kutularına ne demeli. İçim şişti. Her bayram bunlara onlarca paket çikolata gelir, onları yemeden içime atar. Bazı günler çıkarıp üstüne bakarak hay Allah tarihi geçmiş, der. Alıp çöpe mi atar, ne yapar bilemem artık. Her yıl bu zamanlarda içim dolar, çok yakındır gelenlerin artması.

...

Anne, ne çok çikolata almış babam. Bunları ne yapacaksınız, diye sordu küçük kız.

-Bugün bayram ya kızım, büyüklerimizi ziyaret edeceğiz. Dedenler, halanlar ve diğer büyüklerimiz için alındı. Birazdan ziyaretlere başlarız.

Dedelerini ve diğer büyüklerini ziyaret ettikten sonra halalarına doğru yol almışlardı. Zaten sadece bayramlarda gidiliyordu halasına. Yolda dayanamayıp annesine sordu:

-Anne, halamın bir odası var ya hani hep kilitli olan işte o odayı çok merak ediyorum. Bir kere görsem o odayı olmaz mı?

Orada da böyle bir istekte bulunma, diye tembihledi annesi.

Halalarına ulaşmışlardı. Her zamanki gibi o oda kilitliydi. Kilitli oda küçük kızda Alice Harikalar Diyarı etkisi yaratıyordu. Halasının ikram ettiği çikolatalara elini uzatırken annesinin aman ha kızım bayat olur, o yüzden çikolatadan sadece bir tane al ve yeme olur mu, dediğini hatırladı. Halası bir süre sonra bayram hediyesi olarak götürdükleri çikolata kutusu ile eşarbi alarak kilitli odaya yönelmişti. Merakına yenik düşen küçük kız da, halasının peşi sıra kapının ağzında almıştı soluğu. Halasının bu durumdan rahatsız olduğu her halinden belliydi. O kadar merak ediyordu ki o odayı halasının vereceği tepki umurunda değildi. Kapı aralandığında vitrin ve hele koltuklar o kadar güzel görünmüştü ki gözüne. Tam kapının eşliğinden içeri adım atacaktı ki halası hızla dönüp kapıyı yine kilitleyivermişti.

Ziyaret faslı bitip eve dönerken halasının o odaya niçin kimseyi almadığını, o koltuklara neden kimsenin oturamadığını sorup durdu. Oysa kendi evlerinde hiçbir oda kilitli değildi.

...

Küçük kız büyümüş genç bir kız olmuştu. Halasına gitmeyeli de epey zaman olmuştu. Halasının gelinine yeni ev ziyaretine gidilecekti o gün. Halasına doğru yol alırken aklına yine o kilitli oda gelince gülümseyiverdi. Annesi neden güldüğünü sorduğunda hiç, diyerek geçiştiriverdi. Halasının ortanca oğlu evleneceği zaman

ona da bahçelerinde bir ev yaptırmışlardı. Sıra eşyalara gelince masraf olmasın diye vitrini, İran halısını ve koltukları vermek istemiş halası. Gelin kız, vitrini demode bularak kabul etmeyip İran halısı ile koltuk takımına sesini çıkarmamış.

Yeni gelinin salonuna girdiklerinde gözlerine inanamadı. Bu koltuklar yıllar önce kapının ağzından gördüğü ve hiç unutamadığı o koltuklardı. Kim derdi ki otuz yıllık. Hâlâ yepyeni karşısındaydı.

Çikolata ve kahve bağımlısı olan yeni gelin, daha ilk haftadan kahve döküvermiş koltuğa. İyice silse de gölge şeklinde lekeli kalmış. Halası, gelin mutfakta hazırlık yaparken annesine gösteriyordu lekeyi iç çekerek.

...

Otuz yıl kilitli kaldığı odadan kurtulup yeni evinde dopdolu dört yıl geçirdiği için çok mutluydu koltuk. Yeni evin hanımı pek neşeliydi. Odayı hiç kilitlemiyordu. Daha ikinci gün üzerine sıcak kahve dökmesine rağmen nedense bundan rahatsız olmamıştı. Üzerine uzanıyor, tüm konuklarını ağırıyor, eşiyile film izliyordu. Bir süre sonra tatlı mı tatlı bir bebek de bırakmıştı üzerine. Altını temizlemek için açtığında birkaç kez batırırvermişti ortalığı bebek. Bundan bile keyif duymuştu. Bebeğin ona tutunup adım atması, yastıklarından bebeğin sırtına ve yanlarına destek yapılması, üzerinde zıplaması, hatta eline geçirdiği kalemlerle kaş ile göz arasında üzerini çizik çizik etmesinden bile rahatsız olmamıştı.

Yaşayan bir evde işe yarar bir koltuk olmanın huzuru ile yok olup gidecek olmanın mutluluğu vardı içinde.

Muhsin'in Fenerleri

Güneşin dalgalara gömüldüğü yerde alacalı bir turuncunun mavi ufuktaki eriyişini görebilirsiniz. Aslında solgun görünen bu ufuk, gecenin gündüze karşı bir galibiyeti değil. Hayır, galip olan gündüz de değil, galip olan evvelen beri sessiz ve görünmezdir. Bir aynaya yahut başka bir surete bakıp da onu bulamazsınız. Onun varlığını, savrulup giden nefeslerin sonu geldiğinde nihayet anlayabilirsiniz. Herhâlde kimse istemez, göğsü dolduran o son nefesi kolayca harcamayı. Artık iş isten geçmiştir ve o an biliriz onun kıymetini.

İşte biri daha... Muhsin. Yine en sevdiği yerde, sahilin en uzak köşesindeki banklardan birinde hiç kıpırdamadan oturuyor. Dizlerini ve ayak uçlarını birbirine yaslamış, iki büklüm vücudu ile denizi seyrediyor. Belli ki üşüyor ama bu üşüme hâli pek umurunda görünmüyor. Deniz bugün epey hareketli, dalgalar Muhsin'in üzerine birkaç damla tuzlu su serpiştiriyor. Muhsin, bunu görür görmez sağ kolunun manşetiyle önce yüzünü, sonra bütün ıslak yerlerini hızlıca siliyor. Sonra yeniden denize dönüyor, yeniden seyre dalıyor ve kahverengi gözleri parlamaya başlıyor.

Elinde fener taşıyan kadınlara benzettiği ışıltılı deniz dalgalarının ahengi, tükenmiş vücudunun her bir hücrelerini şiddetle sarsıyor. Onların yükselmeleri, ellerindeki fenerleri havaya kaldırmaları, tam o sırada oluşan ışıltının en yükseğe, en zirveye ulaşması ve tüm bunlar olurken kadınların minik bir tebessümle Muhsin'i selamlaması... Sonra alçalmaları, gözleri-

nin önünden kayıp gidiveriyorken, nöbeti başka bir kadının devralması ve yeniden yükselmesi, elindeki feneri bir öncekinden daha da güçlü bir şekilde tutması, daha samimi bir gülümseme ile onu selamlaması...

Muhsin, neredeyse kendini kaybetmek üzereydi. Binlerce dalga arasından en güzelini, en ışıltılı olanı bulmaya çalıştı. Sonra vazgeçti. Gözlerini yoracak olan bu oyun, şimdi geçirdiği keyifli zamanların güzelliğini bozabilirdi. Bu yüzden gözüne kestirdiği herhangi bir dalgayı seçerek yalnızca onu izlemeye devam etti. Etti ama karanlık büyümüş, fenerlerin ışıltısı ise git-gide zayıflamıştı. Işıltılar, denizi kucaklayan körfezin hemen sol tarafındaki tepelerin önüne doğru gidiyordu -ki hep böyle olurdu-. Ayağa kalkacak oldu. Vazgeçti. Onları durduramayacağını biliyordu. Zaten şimdiye dek bunu başarabilmiş değildi.

Sayıları az da olsa hâlen birkaç ışıltıyı ve gülümsemeyi görebiliyordu. O da gülümsüyordu. Gülümsüyordu çünkü bu fenerli kadınların yalnızca kendisi için geldiğine inanıyordu. Ki onlar bütün ışıltısıyla Muhsin'in alnını aydınlatacak, onun talih-siz yazısını bir çırpıda siliverecekti. Böylece Muhsin etrafını saran kalın kabuktan kurtulacak, ardında biriktirdiği karanlığa son bir kez olsun dönüp bakmayacaktı. Beklediği kadınlar her ne kadar ona çok uzakta olsalar da hiçbir gerçeklik onun inancını kırmaya yetmiyordu.

Bu sırada karanlık göğü kaplıyor, fenerlerin sayısı ise gitgide azalıyordu. Şimdi Muhsin için en önemli şey, yanan son feneri görebilmek, onu selamlayan son kadına karşılık verebilmektir. Bütün heyecanı ile öne atıldı. İslî ve soğuk esen rüzgâr gözlerini yaksa da, yaşartsa da kirpiklerinde en ufak bir kıpırtı yoktu. Nihayet başardı. Son fenerin ışıltısını ve onu selamlayan son kadının yüzündeki gülümsemeyi görebiliyordu.

“Muhsin!” diye seslendi biri boğuk ve yarım bir ağızla.

Muhsin duymadı. Adam daha gür bir şekilde seslendi:

“Muhsin! Ne arıyorsun yine burada?”

Muhsin bu defa duydu. Ona seslenen adam kısa boylu, uzuvları boyuna oranla epey güçlü görünen, tıknaz yapılı komşusu Salim'di. İçinde türlü meyvelerin ve bir de ekmeğin olduğu kese kâğıtlarını kucağında tutuyordu. Anlaşılan o ki Salim, haftalığını almış, eve gitmeden önce de yolunu manavdan geçirmişti. Kahverengi ceketini yine üzerineydi. Aslında ceketinin kumaşına yapışan çapaklardan ve soluk beyaza boyalı omuzlarından onun bir ekmeğin fırınında hamal olduğunu herkes anlayabilirdi. Ancak o, bu küçümser tavırlara aldırmaz, daima ceketinin güzelliği ile övünürdü. Ağzından asla düşürmediği sigarası bu defa dudığına yapıştığından şimdi konuşmakta zorlanıyordu. Muhsin ona doğru dönünce sol elindekileri diğer kolunun altına sıkıştırıp ağzındaki sigaranın külünü silkeledi ve daha anlaşılır bir sesle konuşmaya devam etti:

“Annenin haberi var mı burada olduğundan?”

Muhsin karşılık veremedi. Salim emredencesine:

“Düş önüme eve gidiyoruz!” dedi.

Muhsin doğrulmaya çalıştı. Uyuşan dizlerini ve titreyen bedenini güçlülük hareket ettirebiliyordu. Birkaç denemeden sonra ayağa kalkabildi ve Salim'in peşine düştü. Salim bir süre sessiz kaldıktan sonra elindeki ekmeği taşıması için Muhsin'in kucağına bıraktı. Sonra boşa çıkan eliyle bir sigara daha yaktı ve konuşmaya başladı.

Sigarayı tutan elini ileri doğru uzatıp Muhsin'e çalışmak ve para kazanmakla alakalı nasihatler veriyordu. Muhsin'in artık ezberlemiş olduğu bu nasihatler bittikten sonra sıra her zamanki gibi kendisini övmeye ve örnek göstermeye gelmişti. Muhsin bunları da ezberlemişti. İşinde en iyisi olduğunu, kimsenin kendisi kadar yük taşıyamadığını, diğer hamalların kendisini parmakla gösterdiğini, patronunun ondan oldukça memnun olduğunu, üstelik kendisine büyük bir cömertlik gösterip ona günde bir ekmeği bedava verdiğini anlatıyordu. Bir süre sonra durdu ve ışıldayan gözleriyle Muhsin'e döndü, tam ellerini bir şeyler anlatmak için kullanacakken -ki bunu çok severdi- sigarasının bittiğini fark etti ve izmariti Muhsin'in bakışları eşliğinde bir kenara fırlattı. Sonra kaldığı yerden tavsiyeler vermeye devam etti. Bu gidişle bir yere varamayacağını, bir iş tutmasını, en azından kendisini geçindirecek kadar çalışmasını, evde ağlamaktan gözleri körelip giden annesinin böylece bir nebze olsun mutlu olabileceğini söylüyordu.

Evin önüne geldiklerinde Salim birkaç söz daha söylemek üzere Muhsin'in yüzüne baktı. Muhsin ise o sırada soğuktan iki büklüm olan bedenini dik tutmaya çalışıyordu. Salim onun bu eğri büğrü hâlini, bükük boynunu, feri gitmiş gözleriyle kendisine iki büklüm baktığını görünce anlattıklarının Muhsin'e hiçbir tesirinin olamayacağına karar verdi. Söyleyeceği yeni sözlerden ve yeni nasihatlerden vazgeçti. Muhsin'in kucagında tuttuğu ve göğsünü ısıtan sıcak ekmeği geri aldı. Ekmeği yalnızca almıyor, sanki Muhsin'in göğsünden koparıyor ve onunla aralarındaki yegâne farkın işte bu ekmek olduğunu ima ediyordu. Aslında ona göre Muhsin'e anlattığı bütün hikâyelerin, kurduğu bütün cümlelerin özetiydi bu. Salim'in yüzü ekşidi. Sessizce sırtını döndü ve evine girdi.

Muhsin eve girer girmez annesini gördü. Yaşlı kadın, zemini muşamba kaplı mutfağın ortasında öylece duruyor ve yüzüne oranla epey küçük olan yakın gözlüğünün üzerinden onu izliyordu. Böyle durumlarda oğluna söylenirdi. Onun akılsız olduğunu, çalışmadığını, babası gibi yalnızca serserilik yaptığını ve başka hiçbir işe yaramadığını söylerdi. Bu defa öyle olmadı. Sustu ve sessizlik içinde oğluna sırtını döndü. Muhsin ise ilk defa gördüğü bu tuhaf davranış karşısında ne yapacağını bilemedi. Durduğu kapı eşiği sanki başına yıkılıyordu. Onun birçok hakaretine katlanabilir, birçok sözünü duymazdan gelebilirdi. Ancak annesinin ona sırtını dönmesini, bir kelime dahi etmeyecek kadar onu kıymetsiz görmesini kaldıramazdı. İşte bu düşüncenin verdiği sıkıntı neredeyse vücudunu ortadan ikiye

bölebilecek kadar keskindi. Başına yıkılan kapı eşiğinde daha fazla duramadı. Doğruca diğer odaya geçip oturdu. Yarım yamalak aydınlanan odada gözlerini gezdirirken pantolonundaki tuz lekelerini gördü. Aniden doğruldu ve işaret parmağını ağzında ıslatıp bütün lekeleri özenle temizledikten sonra başını duvara yasladı.

Mutfaktaki tıkırtıları duyabiliyordu. Aralarında yalnızca bir duvar olmasına rağmen annesinin çok uzakta olduğunu hissediyor, üstelik onu daha önce hiç olmadığı kadar özlüyordu. İstemsizce başını duvardan çekti ve tuhaf bir şey gördü. Bunca yıl ona edilen nasihatler sanki birer kuyruklu yıldız dönmüş, karanlık odanın tavanından kucagına dökülüyordu. Bir kucak dolusu sözün ağırlığı altında ezilen Muhsin, annesine ait olanları seçip onları kendince olması gereken yere, tavana yeniden asmayı düşündü. Belki de onun gönlünü böylece alabilirdi. Ancak zihnindeki bütün sözler birbirine karıştı. Muhsin onları ayıklamayı bir türlü beceremiyordu.

Bir süre sonra odaya düşen solgun ışık hareketlendi. Yoksa bu kez de o mu gidiyordu? Artık daha fazla düşünemezdi. Boynunu büktü. Dizlerini alınının ucunda birleştirdi. Bu sırada sesler yaklaşıyor, hareketlenen ışık büyüyor, otuz yıl boyunca her gün bulunmayı beklediği bu karanlık oda ise gitgide küçülüyordu. En sonunda kapı aralandı. Muhsin başını kaldırdı. Gelen annesiydi. Az önceki soğuk ifadesinden eser kalmamış, sağ elinde tutup havaya kaldırdığı fenerle kapının önünde duruyor ve yarı gölgeli bir gülümsemeyle oğlunu arıyordu.

| İBRAHİM ÖZGÜN

Susuz Pınar

Gaye; özdeki cevhere varmak.

Var olmak; gereğince zamanda yaşamaktır. Yazıda soluklanmak; sınırlıdan sınırsızlığa edilen yolculukta kelimelerle hayat bulmaktır.

Varlığın anlamını aramak; kendimizi bilmeye giden yola ışık tutmaktır. Kelimelerin anlamı ile anmak: anlamı zihinde belirgin tutmaktır.

Estetik doğrultusunda farkındalıkla bakmak, sıra dışı bakmaya kapılar aralayabilir. Ümit, azim ve kararlılıkla yol almak başarıya giden yolda gayrete güç katmaya sebebiyet verebilir. Görülen, duyulan ve hissedilenleri kelimelerle adlandırmak; anlamı zihinde canlandırmaya neden olabilir. Sınırlıdan sınırsız aramak; sınırsızlığa anlam taşıyabilir. Anlam ve sezgi, bilgi ile bütünleştiğinde anlam yolculuğunda sonsuzluğa kapılar aralayabilir.

Anlam yolculuğunda zıtlıkları görmezden gelemeyiz. Doğruya giden yolda yanlışın farkına varmak; olabilecek yanlışlıklara karşı önlem almaktır.

Her doğrunun samimi gayretle buluşması mutlak zaferle taçlanacaktır. Her şey ash ile vaktine muhtaçtır. Güzellikte itaat sanatları; arzu edilen sonuca gidilen yolda amaçtır. Güzelliğe karşı koymak, kalbe karşı koymaktır.

İyiliğe sevdalanmak, iyiler için muhakkaktır. Haklı bir yolda güç bulmak; anlam yolculuğunda güce güç katmaktır.

Canlı; sonlu hayatta, sonsuz güce muhtaçtır. Kâinat sonsuz mutluluğa kaynaştır.

Başarıya giden yolda gücü bünyesinde barındırmayan başarısız olacaktır. Toprağı sürüp eken gereğince fidana kavuşacaktır. Ahlâk, karakter sahiplerinde yaşayacaktır. Var edici ahlâk, etrafa yansiyarak yarınları dönüştürücü olarak bereketli bir hayat ile buluşacaktır.

Canlının kâinattan alarak; kendine katabacağı; kendinden hayata yansıtacağı ile şekillenerek ortaya çıkacaktır.

Değerleri kuşanmak; özünde değerlere ait bir özellik olmakla birlikte; değer katacak sonuç, ilkeli gayret sahiplerinde vücut bulacaktır.

Estetik, erdem sahiplerinde; gücünü kalbinde barındıran bir ayna olacaktır.

Kişiyi kurtaracak ruh ve fikir hayatın içinde yoğrulmuş ebedi mutluluğun kanatlarına tutunmakla mümkün olacaktır.

Gönüllere dokunan gayretler kıymet bilenenler tarafından unutulmayacaktır.

Ebediyet yolunda esen rüzgârlar; erdem sahibi insanlarda anlam bularak; kalplerde açan baharlar ile buluşacaktır.

Duyumsamak; arzu edileni, belirgin edecek arayışla anarak, özlenene gereğince anlam katmaktır.

Düşünceyi hareketin önünde tutmak; sevda yolunda susuz pınara kanmaktır.

İtaat sanatlarında saklı gerçeği gereğince dikkate almak, kalbe ve başarıya kapılar aralamaktır. Özdeki cevhere varmak; kana kana içilen susuz pınarın yanına varmaktır.

| ZEYNEP SATI YALÇIN

Tavuklu Saat

Onunla tanıştığıma bin pişmanım şimdi. Daha fotoğrafını görür görmez anlamıştım, hiç bana göre değildi. Gülen bir fotoğraftı, ama gözlerde bir Nemrutluk vardı sanki... Neme lazımdı evlilik yolunda ciddi düşünen erkek arkadaş... Liseyi yeni bitirmiştim, evde kalmış kız kurusu değildim ki henüz. İş olsun diye tanışayım dedim, beğenmezsem vazgeçerim, başıma silah dayayacak değil ya dedim... Kazın ayağı öyle değilmiş, daha ilk tanışmada tutturdu evlenelim diye, yok dedikçe üsteledi. Vakitli vakitsiz demeden kendince romantik şeyler yazdı, çizdi, uğraştı durdu. Evdekilere de söylemiyorum

korkumdan, babam duysa kemiklerimi kırar, annem duysa yüzüme bakmaz diye düşünüyorum. Son kez konuşup ayrılalım diye kararlaştırdık, hiç içimden gelmedi, ama bu yapışkan ısrarından kurtulmak için gittim yanına.

Gitmez olaydım, elinde iki bardak kahveyle geldi, parka oturduk. Nasıl anlayışlı, nasıl alttan alıyor, nasıl sözler veriyor, ben evet diyene kadar beni rahatsız etmeyeceğine yeminler ediyor... Yok öyle bir umut, kati surette bitti diyorum, dili hoş söylüyor ama o gözlerinde şeytan meşalesi kıpırdayıp duruyor. Bardak daha bitme-

den elimden düştü, gözlerim kapandı, göz kapaklarıma sanki çivi çakmışlardı, açamadım. Sonra ne oldu bilmem, uyandım ki buradayım. Burası neresi, hangi şehir, hangi mahalle, hangi köy, hangi dağ başı bilmiyorum. Kaç gün olduğundan habersizim.

Geri dönmek için yollar arıyorum. Ne dışarıya bir yol açılıyor ne de fincanımda bir yol görünüyor. Arada içim sıkışıyor, daralıyorum ama sakinim. Sakinken bütün işlerimi düzenlice yapıyorum. Zaten çok değil ki iş, beni yormuyor da. O çıktıktan ve kapıyı üstüme kilitledikten sonra mutfağa gidiyorum. Peyniri, zeytini, balı, tereyağını, reçeli buzdolabına koyuyorum. Sarı bezle şöyle bir dolaniyorum buzdolabının raflarını. Çarşafı düzeltip yatağı kapatıyorum. Sabahlığımı çıkarıp pantolonumu, bluzumu giyiyorum. Akşam için mercimek çorbası, yanına da pilav yapacağım.

Girip çıktığım her odada ışığı aç kapa yapmaktan bıktığım için bıraktım düğmeye basmayı. Bir tek uyurken yatak odasının ışığını söndürüyoruz. Gece gündüz açık kalan ışıklardan gün algımı yitirdim. İlk günlerde tahta çakılı pencerelerin aralığından sızan gün ışığıyla oyalandım. Arada aklımı kaybedeceğimi sandım. Sanki güneş doğmaya hazır ama bir türlü doğamıyor. Hep fecr hâli, ardından gece... Tam güneş doğacak sanıyorum uyanınca, bekliyorum yatakta, ama doğmuyor. Saatler geçiyor, çocukluğumu, ilk gençliğimi, okulumu, akrabalarımı, komşularımızı düşünüyorum...

Bir bir geçiyorlar gözümün önünden. Evimizi, bahçemizi, caddemizi, şehrimizi... Sonra elbiselerimi, ayakkabılarımı, sokağımızın kedilerini, balkonda ekmek kırıntılarına gelen güvercinleri ve serçeleri... Yağmuru, rüzgârı düşünüyorum. Yine de güneş bir türlü doğmuyor. Kalkıyorum, boğulmuş günün içine yürüyorum. Ben de boğuluyorum. Ölü günün içinde ölü bir kadın...

Vakit saat üzerinden ilerliyor. Gün, hafta, ay silindi belleğimden.

Başucuma bir saat bıraktı bilmem ki ne kadar süre sonraydı... Ayaklı, yuvarlak, kulplu bir saat. Her tik takında eğilip doğrulup önündeki taneleri yiyen bir tavuk var içinde. Etrafında birkaç civciv. Benim gibi sürekli aynı şeyi tekrarlıyor. Onun sesinden nice hatıralar düşüyor içime. Gece de ay mı doğmuş, sabah olacak da birazdan güneş mi doğacak, arasında kaldığım bir zaman dilimi yaşadığım. Tek algım bu çalar saat. Unuttuğum ne kadar çok anı varmış, bunları ben mi yaşadım, o uçuş uçuş koşturan kız ben miydim diye hayret ediyorum şimdi. Artık bir hatıram olmayacak. Kaç aydır buradayım emin olamıyorum. Vakit sadece saatten ibaret. Gün yok artık, öldü demek istemiyorum, gitti demenin bir faydası olur da gelir belki. Evet, gün gitti.

Anlatacak tek bir şey yok. Bazı günler geldiğinde soruyor bugün ne yaptın diye hem de hiç utanmadan. Gün yok bana, günümü kaybettim diyemiyorum. Sana bol bol beddua ettim dediğim bir seferinde elim, yüzüm ve halı kızıl kanlara

boyandı. O andan sonra ant içtim tek kelime konuşmamaya. Ölsem de ona ah bile demem. Demedim de. Ne kadar gün geçti aradan bilmiyorum. Kanı temizlemedim. Örumcek elleriyle temizledi kendisi. Çıkmadı izler. Henüz solmadığına göre lekeler, yıl olmamış.

Aklımı kaybetmemek için spor yapıyorum, yemek yapıyorum, acıkınca yemek yiyor, uyukum gelince uyuyorum. Eve geldiğinde kafamı kaldırıp yüzüne bakmıyorum, önüne yemek koymuyorum, sorularına cevap vermiyorum, iltifatlarına gülmüyor, hakaretlerine ağlamıyorum. O yok gibi yaşıyorum, yaşamak denmez de öyle diyeyim. Ben ona evet diyene kadar tutacaktım beni burada. Daha ne yapabilir ki öldürmekten başka? Öldürse de kurtulsam zaten. Kaç kez denedim onun yapamadığını yapmayı, ama ben tavuk bile öldüremem. Kaldı ki kendimi...

İnatla defter kalem almadı bana. Beni bırakması için ona yalvardığım, ayaklarına kapandığım anlar geliyor gözümün önüne, çıldırıyorum. Bir damla merhamet kalmıştır sandım, pis bir şeytana yalvardım, kendimden de nefret ediyorum. Biliyorum burada saçlarım aklaşacak, dizlerimin dermanı, gözlerimin ferri kaçacak, burada can vereceğim bir gün. O gün gelmeden yazabilsem olanları, pencereden bir aralık yahut kapıdan bir yarık bulsam atsam dışarı, gözüm arkada kalmazdı. Tüp gazı açsam mı diye düşündüğüm gün, gün diyorum da belki de geceydi bilmem ki, bir karga sesi duydum. Eskiden el âleme uyup ya-

dırgadığım ses nasıl güzel geldi, bana hayat verdi, vaz geçtim gaz solumaktan. Zweig'ı hatırladım sonra, gece uyurken açsam nereden bilecek, birlikte solurduk gazı dedim içimden. Artık yalnızken de hep içimden konuşuyorum, inadım inat. Ama ben şeytan değilim ki... İsterim ki, böyle her yanı kapalı yerde onu yatırınsınlar da anlasın bana ettiklerini. Ölmesin, sürünsün, acı çeksün.

Akşam olmak üzere mi sabah olmak üzere mi belirsiz bir vakitte duydum kaval sesini. Kaval benim son umudum. Çoban yaklaşırsa belki ona duyururum sesimi. Bir kaval sesine tutundum yaşamak için. Kaval sesinden üç saat sonra o geldiğine göre kaval çaldığında ikinci vakti olmalı. Güneşsiz de olsa kaval ve saati takip ederek gün algısı kuruyorum kendime yeniden.

Her gün biraz daha yaklaşıyor kaval sesi. Belki yakında benim sesimi duyacak kadar yaklaşmış olur. Tek ümidime bağlanıp canlanıyorum. Günden güne sarı yanaklarım pembeye dönüyor. O gelince eskisi gibi dursam da fark ediyor yaşama sevincimi. Şeytan şeytan bakıyor pis gözleri. Evin kıyısı köşesini, demirli penceresini kapısını, aralara sıkıştırdığı tahtayı, döktüğü betonu kontrol ediyor. Umudumun nedenini sağıp çıkaracak alakasız sorular soruyor. Şeytan deyince akıllılar akla gelir ama bu aptal şeytan. Tek kelime de olsa, baş sallamayla da olsa cevap vermiyorum. Andıma sadık kalarak o yokmuş gibi çobanın beni kurtaracağı günü bekliyorum.

YENİ SÖZLER, YENİ ŞEYLER
SÖYLEMEK İÇİN...

BERDÜCESİ'NİN 5. SAYISI ÇIKTI!

Kayıp Zamanlar İçin Prelüd

| ÂTIF BEDİR

Hayretten biçilmiş bir sesti ömrüm
Geçti, yorgun ırmaklar boyunca
İnsanın insana ettiğine şaştım en çok
Aradım cevaplanmış sorulardan bir sığınmak
Aradıkça imkânsız yollar birikti içimde

Al bu sayrılı çehremi tapındıklarımı
Bütün yontulardan azat eyle
Uçsun bütün ateş kuşları masallarından
Ahdime dönmedikçe iflah olmam
Ciğerlerim yanık o günden beri bilirim
Ellerimde olup bitenin âh u zârı var

İpini ben çektim aşktan hüküm giyenlerin
Göz yumdum Kabil'in süren eylemlerine
Yine de bırakmadın bakışlarımın siyahında bizi
Her sabah gün vurdu nergislerin kokusuna
Unuttum dertlere şifa olduğunu toprağın
Kuyularda çığlık, Afrika gibi gelir sesi
Gömleğimde kardeşlerimin kan izi var

İçli bakan çocukların sorularına
Verecek cevabım yok büyük sorguda
Ben de düştüm uygun adım giderken
Artık sırtıma yaslanacak bir dağ
Ellerime müthiş bir eylem cümlesi ver
Erken göçen kuşlar dönsün geri
Ve bağışla beni serçeler aşkına